

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ»

**«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ: ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ
ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ»**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία:

**Η Ταυτότητα των Καταρτιζόμενων στις Σχολές Ανώτερης
Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Α.Ε.Κ.) και το Στίγμα της Σχολικής
Αποτυχίας**

Ευανθία Σιέμου

Επιβλέπων :

Θεμιστοκλής Γκόγκας

Ιωάννινα,

Μάιος 2025

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Θεμιστοκλής Γκόγκας

*Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων*

Χρήστος Ζάγκος

Αναπληρωτής Καθηγητής, Τμήμα Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Αικατερίνη Μίχου

Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Φιλοσοφίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Ευχαριστίες

Καταρχάς, θα ήθελα να εκφράσω τη βαθύτατη ευγνωμοσύνη και εκτίμησή μου στον επιβλέποντα καθηγητή, κ. Θεμιστοκλή Γκόγκα, χάριν στην καθοδήγησή και την υποστήριξη του οποίου ολοκληρώθηκε η παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία. Τον ευχαριστώ θερμά καθώς κάθε λεπτό δίπλα του ήταν καθοριστικό όχι μόνο για το παρών πόνημα αλλά και για τη μετέπειτα πορεία μου στο χώρο της εκπαίδευσης.

Συνακόλουθα, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους καθηγητές της εξεταστικής επιτροπής, τον κ. Χρήστο Ζάγκο και την κα Αικατερίνη Αλίκη Μίχου, για την υποστήριξη και τη διαθεσιμότητά τους καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Ακόμη, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όλους τους καθηγητές και καθηγήτριες του μεταπτυχιακού προγράμματος καθώς τα μαθήματά τους αποτέλεσαν για μένα εφάληριο νέων επιστημονικών αναζητήσεων.

Παράλληλα, ευχαριστώ τις διευθύνσεις των τοπικών Σ.Α.Ε.Κ. για την άψογη συνεργασία όπως και όλους τους σπουδαστές/τριες που δέχθηκαν να πάρουν μέρος στην παρούσα έρευνα έχοντας την ελπίδα ότι συμβάλλουν έτσι στην πολυπόθητη βελτίωση του θεσμού της επαγγελματικής κατάρτισης στη χώρα μας.

Τέλος, ευχαριστώ πολύ την οικογένειά μου για την υποστήριξη καθ' όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	iii
Περίληψη	iv
Abstract	v
Εισαγωγή	1
Συντομογραφίες	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Θεωρητικό Πλαίσιο	5
1. Κοινωνική Προέλευση και Σχολική Αποτυχία	
1.1 Pierre Bourdieu: Η Θεωρία του Πολιτισμικού Κεφαλαίου	5
1.2 Τα Σύνορα στην Εκπαίδευση : Θεωρία Bernstein	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Ταυτότητες στην εκπαίδευση και σχολική αποτυχία	13
2.1 Θεωρία του αυτοπροσδιορισμού (Self-determination theory – SDT)	13
Ryan & Deci: Ανάπτυξη Ταυτότητας και αυτοεκτίμηση	
2.2 Κοινωνικό Περιβάλλον και Κατασκευή Ταυτοτήτων	17
2.3 Η Δημόσια Σφαίρα της Σχολικής Αποτυχίας	22
2.4 Τί είναι η Αποτυχία;	25
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Ευρωπαϊκή Πολιτική Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης	30
3.1 Ιστορική αναδρομή της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη.	30
3.2 Η περίπτωση της Ισλανδίας	36
3.3 Η περίπτωση της Νορβηγίας	40
3.4 Η περίπτωση της Εσθονίας	45
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. Μέθοδος	48
4.1 Δείγμα	49
4.2 Οδηγός Συνέντευξης – Κωδικοποίηση	50
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. Αποτελέσματα Έρευνας	54
5.1 Δημογραφικά Στοιχεία	
5.2 Πολιτισμικό Κεφάλαιο	54
5.3 Η επιθυμία εισόδου στα ΑΕΙ	60
5.4 «Πέρασα!» ή «Γράφτηκα»	68
5.5 Πως η κουλτούρα επηρεάζει την αίσθηση αποτυχίας/ επιτυχίας των σπουδαστών ΣΑΕΚ;	77

5.6 Αρνητική Δημόσια Σφαίρα	81
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. Συμπεράσματα	87
Βιβλιογραφία	90
Παράρτημα Ι – Απομαγνητοφώνηση Συνεντεύξεων	94
Παράρτημα ΙΙ- Κωδικοποίηση αποτελεσμάτων ανά συμμετέχοντα	138

Περίληψη

Η σχολική αποτυχία αποτελεί μέρος της ταυτότητας των μαθητών που τη βιώνουν ενώ καθορίζει τη μετέπειτα πορεία τους τόσο σε επίπεδο σπουδών όσο και επαγγέλματος (Θάνος, 2012· Σιάνου-Κύργιου, 2006· Φραγκουδάκη, 1985). Πλήθος ερευνών έχει καταδείξει τη σπουδαιότητα των Πανελλαδικών εξετάσεων στην ελληνική κουλτούρα (Τσιώλης, 2023). Η αποτυχία σε αυτές και η μη είσοδος στα Πανεπιστήμια διαμορφώνει για τη συντριπτική πλειοψηφία των υποψηφίων ένα στίγμα σχολικής αποτυχίας το οποίο «φέρουν» βαρέως ακόμη και μέχρι τις τελευταίες δεκαετίες της ζωής τους (Φραγκουδάκη, 1985· Σιάνου-Κύργιου, 2006). Αν και οι επιπτώσεις της σχολικής αποτυχίας έχουν ερευνηθεί διεξοδικά σε όλες τις βαθμίδες, δεν υπάρχει καμία έρευνα αντίστοιχου πεδίου στις Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Α.Ε.Κ.) στην Ελλάδα. Σκοπός, λοιπόν της παρούσας ποιοτικής μελέτης είναι να καλύψει το ερευνητικό κενό διερευνώντας αν οι σπουδαστές / σπουδάστριες Σ.Α.Ε.Κ. Ιωαννίνων φέρουν το στίγμα της σχολικής αποτυχίας ως μέρος της ταυτότητάς τους. Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε ήταν ημι δομημένες συνεντεύξεις δύο αξόνων ενώ εφαρμόστηκε επαγωγική προσέγγιση για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Δύο είναι τα ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται : α) αν οι σπουδαστές Σ.Α.Ε.Κ. πιστεύουν ότι φέρουν το στίγμα της σχολικής αποτυχίας και β) πώς η κουλτούρα διαμορφώνει το στίγμα αυτό; Τα αποτελέσματα της έρευνας αποδεικνύουν πως σημαντικό ποσοστό των ερωτηθέντων αισθάνονται ότι φέρουν το στίγμα της αποτυχίας ενώ τα μελλοντικά τους σχέδια φανερώνουν ότι το στίγμα γίνεται κομμάτι της ταυτότητάς τους. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι οι επιτυχόντες στις Σ.Α.Ε.Κ. μέσω παράλληλου μηχανογραφικού, σε αντίθεση με εκείνους που κάνουν απλώς εγγραφή, αισθάνονται πετυχημένοι για την είσοδό τους. Ωστόσο, η επικρατούσα κουλτούρα για την επαγγελματική κατάρτιση τους κατευθύνει με πλάγιους τρόπους στα ΑΕΙ ως ένδειξη απόλυτης επιτυχίας.

Λέξεις κλειδιά: σχολική αποτυχία, ταυτότητα, κουλτούρα, ΣΑΕΚ

Abstract

School failure is part of the identity of the students who experience it and determines their subsequent course of study and profession (Thanos, 2012; Siannou-Kyrgiou, 2006; Fragoudaki, 1985). Numerous studies have demonstrated the importance of the Panhellenic examinations in Greek culture (Tsiolis, 2023). Failure in these examinations and non-entry into the Universities forms for the vast majority of candidates a stigma of school failure which they 'carry' heavily even until the last decades of their lives (Fragoudaki, 1985; Siannou-Kyrgiou, 2006). Although the effects of school failure have been thoroughly researched at all levels, there is no research of a similar scope in Higher Vocational Training Schools in Greece.

The purpose of this qualitative study is to fill the research gap by investigating through interviews whether the students of S.A.E.K. of Ioannina carry the stigma of school failure as part of their identity. The method used was semi-structured two-axis interviews and an inductive approach was used to draw conclusions. Two research questions are posed: a) whether post-secondary VET students believe they carry the stigma of school failure and b) how does culture shape this stigma? The results of the survey show that a significant proportion of respondents feel that they carry the stigma of failure and their future plans reveal that the stigma becomes part of their identity. It was also found that those who succeed in S.A.E.K. through parallel computerised registration, as opposed to those who simply register, feel successful about their entry. However, the prevailing culture for vocational training directs them obliquely to Universities as a sign of ultimate success.

Key words: school failure, identity, culture, school failure, Higher vocational training schools

Εισαγωγή

Τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης, ευρύτερα γνωστά ως Ι.Ε.Κ., άρχισαν τη λειτουργία τους στη χώρα μας το 1992 αποτελώντας μια διέξοδο μεταλυκειακής εκπαίδευσης για όσους δεν κατάφεραν να εισαχθούν στο πανεπιστήμιο. Κατά τη διάρκεια της εικοσαετούς και πλέον λειτουργίας τους έχουν δεχθεί πολλές μεταρρυθμίσεις αφενός για να ακολουθήσει η χώρα μας τις επιταγές της ευρωπαϊκής ένωσης στην επαγγελματική εκπαίδευση αφετέρου για να αυξηθεί η απήχησή τους στους νέους. Με τον Νόμο 5082/2024 (ΦΕΚ 9/Α/19-1-2024) τα Ι.Ε.Κ. μετονομάστηκαν σε Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Α.Ε.Κ.) καθώς γίνονται προσπάθειες εκσυγχρονισμού και δυνατότητας εισόδου των αποφοίτων στα ΑΕΙ μέσω κατατακτήριων εξετάσεων. Αυτή η μετονομασία μπορεί να αποτελέσει έναυσμα αλλαγής μιας ολόκληρης κουλτούρας που επικρατεί για τα Σ.Α.Ε.Κ. ;

Συνολικά σήμερα στην Ελλάδα, με βάση τα στοιχεία του Υπουργείου Παιδείας από το 2020 λειτουργούν 173 δημόσια Σ.Α.Ε.Κ. όπου η φοίτηση είναι δωρεάν εκ των οποίων 30 Σ.Α.Ε.Κ. Δ.Υ.Π.Α. (πρώην Ο.Α.Ε.Δ.). Τα τελευταία έχουν ισχυρότερη απήχηση καθώς οι σπουδαστές λαμβάνουν μια σειρά επιδομάτων ενώ το σύστημα της πρακτικής που εφαρμόζουν προσφέρει άμεση σύνδεση με την αγορά εργασίας. Επιπροσθέτως, υπάρχουν 88 ιδιωτικά Σ.Α.Ε.Κ. ανά την επικράτεια (Fotopoulos et al., 2021).

Ωστόσο, παρά τις πολυάριθμες σχολές, οι δείκτες της Eurostat (2025) μαρτυρούν ότι η επαγγελματική κατάρτιση δεν αποτελεί ελκυστική επιλογή για τις ελληνικές οικογένειες. Η κουλτούρα των γονέων προωθεί τη γενική εκπαίδευση, αρχικά το Λύκειο (ΓΕΛ) σε αντίθεση με το ΕΠΑΛ, και στη συνέχεια την είσοδο στο πανεπιστήμιο. Τα ΣΑΕΚ αντιμετωπίζονται ως επί το πλείστον, ως μια διέξοδος ανάγκης για όσους δεν κατάφεραν να εισαχθούν σε κάποιο ΑΕΙ. Συχνά μάλιστα, παρατηρείται οι γονείς να προτιμούν την

είσοδο σε ανώτατα ιδρύματα με αμφίβολη επαγγελματική αποκατάσταση, χάριν γοήτρου, και να υποτιμούν την τεχνική κατάρτιση με άμεσες προοπτικές. Εξάλλου, η χώρα μας στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης βρίσκεται στις τελευταίες θέσεις της Eurostat (2025) ενώ οι επαναλαμβανόμενες κρατικές προσπάθειες για αναβάθμιση φαίνεται να μην συγκινούν την κοινή γνώμη. Το ερώτημα που προκύπτει είναι: πώς μπορεί να εξηγηθεί αυτή η κουλτούρα και κυρίως ποιοι είναι οι παράγοντες που τη διαμορφώνουν ;

Σκοπός της παρούσας εργασίας λοιπόν, είναι να εξετάσουμε σε τι βαθμό η κουλτούρα αυτή επηρεάζει τους καταρτιζόμενους των ΣΑΕΚ και κατά πόσο γίνεται μέρος της ταυτότητάς τους. Μιας ταυτότητας, η οποία με βάση τη θεωρία αυτοπροσδιορισμού των Ryan και Deci (2000), δύναται να τροποποιηθεί συχνά στους νέους σε σύγχρονα πολιτισμικά πλαίσια.

Συνεπώς, όταν ο σπουδαστής εισάγεται στα ΣΑΕΚ δε φέρει μόνο την ταυτότητα του εκπαιδευόμενου αλλά παράλληλα φέρει την ταυτότητα του «αποτυχημένου» στις Πανελλήνιες εξετάσεις. Με βάση στοιχεία του Cedefop (2023), τα ΣΑΕΚ προσελκύουν άτομα με χαμηλότερες επιδόσεις τα οποία προέρχονται από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα. Επιβεβαιώνεται κατά αυτόν τον τρόπο η θεωρία του πολιτισμικού κεφαλαίου (Bourdieu, 1977) σύμφωνα με την οποία τα άτομα από διαφορετικές κοινωνικές τάξεις αξιολογούν με διαφορετικά κριτήρια τα οφέλη από την εκπαίδευση. Παράλληλα, το habitus (έξις) των σχολών συμβάλλει τόσο στην αναπαραγωγή ταυτοτήτων όσο και κοινωνικών ανισοτήτων (Bourdieu, 1977). Θα αποτελέσει άραγε η δυνατότητα εισαγωγής αποφοίτων ΣΑΕΚ στα ΑΕΙ κίνητρο προσέλευσης νέων; Θα είναι το ίδιο εφικτή για όλους ; Ή, κατά τον Bourdieu (1977), οι κατατακτήριες εξετάσεις θα είναι μια ψευδαίσθηση ίσης πρόσβασης στην ανώτατη εκπαίδευση; Έτσι, η αποτυχία σε αυτές θα έρχεται να επιβεβαιώσει για πολλοστή φορά το φτωχό πολιτισμικό κεφάλαιο με τον πιο αντικειμενικό τρόπο.

Το 2021 η ετικέτα του «αποτυχημένου» έγινε προσπάθεια να απαλειφθεί μέσω της καθιέρωσης για πρώτη φορά παράλληλου μηχανογραφικού αποφοίτων ΓΕΛ/ΕΠΑΛ με σειρά προτίμησης ειδικοτήτων δημοσίων ΣΑΕΚ. Η φράση «Πέρασα στο Πανεπιστήμιο!» δύναται έτσι να αντικατασταθεί με τη φράση «Πέρασα στα ΣΑΕΚ!». Και ενώ στην πρώτη περίπτωση το ρήμα δηλώνει την υπερπόντια προσπάθεια, το μόχθο, την οικονομική επένδυση και την πολύωρη μελέτη που άνοιξαν το δρόμο για την ανώτατη εκπαίδευση• στη δεύτερη περίπτωση το ρήμα λειτουργεί ειρωνικά για την κοινή γνώμη προκαλώντας, αν όχι το γέλωτα, τουλάχιστον μειδίαμα, υποδηλώνοντας έτσι άρρητα την κουλτούρα μιας ολόκληρης κοινωνίας.

Εν μέσω αυτού του κλίματος, οι σπουδαστές καλούνται να βρουν την επαγγελματική τους ταυτότητα καθώς πιθανότατα εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται ως «αποτυχημένοι» από το οικογενειακό, κοινωνικό αλλά και το νέο τους εκπαιδευτικό πλαίσιο. Και ενώ η είσοδος στα ΑΕΙ αποτελεί ανεκπλήρωτη τους επιθυμία, μοιράζονται τις αίθουσες με απόφοιτους πανεπιστημίων. Οι τελευταίοι φέρουν το στίγμα μια άλλης αποτυχίας, της κοινωνικής, καθώς ετεροαπασχολούνται και ευελπιστούν τα ΣΑΕΚ να τους ανοίξουν νέα, προσοδοφόρα επαγγελματικά μονοπάτια. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι τα ΣΑΕΚ ως δομές διά βίου μάθησης δέχονται και άτομα μεγαλύτερων ηλικιών τα οποία στη συντριπτική τους πλειοψηφία αναζητούν μια δεύτερη ευκαιρία είτε επιθυμούν από ενδιαφέρον να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους. Πώς αισθάνεται άραγε ο νέος/α που κάθεται δίπλα από το όνειρό του και το βλέπει να «ξεθωριάζει»;

Τέλος, γνωρίζοντας ότι οι αλλαγές στην κουλτούρα συντελούνται αργά σε όλες τις κοινωνίες (Γκόγκας, 2022) η εργασία αυτή στοχεύει στην επίλυση του εξής ερωτήματος : ένα διαχρονικά «κακό» σχολείο για τους «χειρότερους» μαθητές πόση επιτυχία μπορεί να έχει και πώς μπορεί να ανέλθει στα μάτια της κοινής γνώμης; Τί είδους ταυτότητες αναπαράγει; Και πώς μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία του στίγματος της αποτυχίας;

Συντομογραφίες

ΓΕΛ	Γενικό Ενιαίο Λύκειο
ΕΠΑΛ	Επαγγελματικό Λύκειο
ΑΕΙ	Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα
ΙΕΚ	Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΣΑΕΚ	Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΔΥΠΙΑ	Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης
ΟΑΕΔ	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΕΕΚ	Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση
ΔΙΕΚ	Δημόσια Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
CEDEFOP	European Centre for the Development of Vocational Training
PISA	Programme for International Student Assessment
NEETS	Young people Not in Education, Employment or Training.
VET	Vocational education and training

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Θεωρητικό Πλαίσιο

1. Κοινωνική Προέλευση και Σχολική Αποτυχία

1.1 Pierre Bourdieu: Η Θεωρία του Πολιτισμικού Κεφαλαίου

Η θεωρία του πολιτισμικού κεφαλαίου αποτελεί μια από τις σημαντικότερες θεωρίες της κοινωνιολογίας της εκπαίδευσης πάνω στην οποία στηρίζεται η παρούσα εργασία.

Πρωτίστως, λαμβάνει ως δεδομένο ότι κάθε κοινωνία, είτε είναι σύγχρονη είτε είναι προ-βιομηχανική, χαρακτηρίζεται από μια μορφή κοινωνική διαστρωμάτωση. Όταν αναφερόμαστε στο κεφάλαιο, σύμφωνα με τον Μυλωνά, πρόκειται για «κάθε κοινωνική δυναμική που μπορεί να φθάσει σε αποτελέσματα και που μπορεί συνειδητά ή ασυνείδητα να χρησιμοποιηθεί» (Μυλωνάς, 1980).

Ο Bourdieu (1977) χρησιμοποίησε την έννοια του πολιτισμικού κεφαλαίου ως το σύνολο χαρακτηριστικών, υλικών και άυλων, που φέρει ο καθένας στο σχολείο και μέσα από το οποίο ερμηνεύεται η ανισότητα των σχολικών επιδόσεων. Το πολιτισμικό κεφάλαιο αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του ατόμου και επενδύεται από την οικογένειά του. Διακρίνεται σε τρεις μορφές:

Α) Εγγενής ή ενσωματωμένη μορφή : πρόκειται για ένα σύστημα διαρκών προδιαθέσεων του νου και του σώματος το οποίο χρησιμοποιεί με μοναδικό τρόπο κάθε άτομο ώστε να κατευθύνει τις δράσεις του μέσα στην κοινωνία. Με άλλα λόγια, αποτελεί τις προτιμήσεις του μαθητή, τις αρχές, τις κρίσεις, τις μόνιμες γνωστικές δομές που έχει αναπτύξει μέσα από το οικογενειακό του περιβάλλον και τις οποίες φέρει στο σχολείο. Όπως επισημαίνει ο Bourdieu (1977), δεν έχουν να κάνουν με τη βιολογία ή την κληρονομικότητα αλλά καθαρά με το περιβάλλον μέσα στο οποίο ανατρέφεται το παιδί. Πάνω σε αυτές τις γνωστικές δομές το σχολείο θα ενσωματώσει τις νέες γνώσεις. Σε περίπτωση που ο μαθητής δε διαθέτει το κατάλληλο γνωστικό πλαίσιο στην έναρξη της

σχολικής του ζωής, τότε υπάρχει ένα μεγάλο χάσμα που είναι σχεδόν αδύνατον να καλυφθεί. Στην ουσία, το κεφάλαιο αυτό είναι μοναδικό για κάθε άτομο και όπως ισχυρίζεται ο Bourdieu (1977), δεν θα παρατηρήσουμε μεγάλες διακυμάνσεις σε αυτό κατά τη διάρκεια της ζωής του. Μέσω της εγγάραξης και της εξομοίωσης το κάθε παιδί ιδιοποιείται το δικό του κεφάλαιο το οποίο δεν μεταβιβάζεται, δεν πωλείται και δεν αγοράζεται. Για παράδειγμα, εάν εξετάσουμε την προτίμηση μελέτης σε ένα παιδί δημοτικού αυτή θα είναι σχεδόν πάντα ίδια και στην Γ' Λυκείου ενώ επηρεάζεται σε μεγάλο ποσοστό από το οικογενειακό περιβάλλον μέσα στο οποίο το παιδί «οικοδομεί» το κεφάλαιό του. Έτσι, η ενσωμάτωση του πολιτισμικού κεφαλαίου επιτυγχάνεται ως μια φυσική διαδικασία, με τρόπο συγκαλυμμένο και ασυνείδητο (Θάνος, 2012).

B) Η αντικειμενοποιημένη μορφή του πολιτισμικού κεφαλαίου: πρόκειται για έναν ορισμένο αριθμό ιδιοτήτων τις οποίες κατέχει ένα άτομο και συσχετίζεται πάντα με το ενσωματωμένο κεφάλαιο. Αποτελείται από πολιτισμικά αγαθά που είναι ορατά και μεταθέσιμα στους κληρονόμους ως προς τη νομική ιδιότητα της κατοχής και της χρήσης τους, όπως για παράδειγμα πίνακες, βιβλία κ.α. Ωστόσο, πάντα προϋποθέτουν σύμφωνα με τον Bourdieu, ένα οικονομικό κεφάλαιο και μια συμβολική ιδιοποίηση που προϋποθέτει το πολιτισμικό κεφάλαιο. Δεν αρκεί λοιπόν, κάποιος απλώς να αγοράσει έναν πίνακα ενός διάσημου καλλιτέχνη για να ισχυριστεί ότι διαθέτει υψηλό πολιτισμικό κεφάλαιο της ελίτ καθώς μπορεί να είναι απλώς ένας νεόπλουτος που δεν γνωρίζει τίποτα από τέχνη. Στην ίδια μορφή κεφαλαίου ο Bourdieu (1977) συμπεριλαμβάνει το γούστο, το στυλ ακόμα και τον «αέρα» του ατόμου. Προφανώς και δεν κατέχουν όλοι οι μαθητές το ίδιο αντικειμενοποιημένο κεφάλαιο και ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα που φέρει ο Bourdieu εδώ είναι η γλώσσα του βιβλίου. Πιο συγκεκριμένα, οι εύποροι γονείς θα φροντίσουν από μικρή ηλικία τα παιδιά τους να εξοικειωθούν με τα βιβλία και την ανάγνωσή τους. Έτσι, οι μαθητές των υψηλών κοινωνικών τάξεων δεν αντιμετωπίζουν

κάποιο θέμα με τα βιβλία και τη λειτουργία τους όταν πρώτο εισέρχονται στα σχολεία (Bourdieu, 1999). Αντιθέτως, στους μη προνομιούχους μαθητές αν και τα βιβλία προσφέρονται δωρεάν στο σχολείο, η έλλειψη εξοικείωσης με τη γλώσσα τους και του συμβολικού κεφαλαίου που απαιτείται για την κατανόησή τους δημιουργούν μια καλυμμένη ανισότητα (Θάνος, 2012, 2021).

Γ) Η θεσμοποιημένη μορφή: Πρόκειται για τίτλους, πτυχία και πιστοποιητικά που χορηγεί το σχολείο ως επιβράβευση του πολιτισμικού κεφαλαίου. Οι τίτλοι αυτοί έχουν μεγάλη απήχηση στο κοινωνικό γίγνεσθαι καθώς πέρα από το συμβολικό τους χαρακτήρα αποκτούν και οικονομικό αφού η κατοχή τους εξασφαλίζει την είσοδο σε επαγγελματικούς χώρους υψηλών απολαβών και status. Αυτό που τονίζει ο Bourdieu είναι ότι ο θεσμός της εκπαίδευσης «καταφέρνει» να πείσει τους μαθητές ότι έχουν όλοι ίσες ευκαιρίες στην απόκτηση αυτών των τίτλων ενώ κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Όλοι έχουν το δικαίωμα να προσπαθήσουν αλλά στην ουσία η πλειοψηφία των επιτυχόντων στις σχολές υψηλής ζήτησης κατάγονται διαχρονικά από την ελίτ. Η ύπαρξη μάλιστα, πληθώρας εξετάσεων δεν κάνει τίποτα άλλο από το να δημιουργεί την πλασματική πεποίθηση ίδιων ευκαιριών στα μεσαία/ χαμηλά στρώματα ικανοποιώντας το μικροαστικό ιδεώδες της τυπικής ισότητας. Η αποτυχία τους σε αυτές επιβεβαιώνει με τον πιο «αντικειμενικό και αξιοκρατικό» τρόπο την έλλειψη πολιτισμικού κεφαλαίου ενώ ο ίδιος ο Bourdieu χαρακτηρίζει τους τίτλους σπουδών ως *«το μαγικό σύνορο ανάμεσα στους επιτυχόντες και τους αποτυγχόντες»* (Θάνος, 2012; Bourdieu 2014).

Το σχολείο λοιπόν, σύμφωνα με τους Bourdieu & Passeron (2014) επιτελεί μια από τις βασικότερες λειτουργίες του θεσμού της εκπαίδευσης αυτή της εγχάραξης της παραδοσιακής κουλτούρας. Μιας κουλτούρας που καθορίζεται από την άρχουσα τάξη η οποία και φροντίζει για το πλαίσιο λειτουργίας όλων των σχολικών βαθμίδων. Τα προνομιούχα κοινωνικά στρώματα ευνοούνται ενώ οι χαμηλές τάξεις δεν μπορούν να

προσαρμοστούν εύκολα και αποτυγχάνουν στις εξετάσεις. Μέσα από αυτή την «αμερόληπτη» επιλογή και διαλογή η εκπαίδευση συμβάλει στη διατήρηση της υπάρχουσας κοινωνικής διαστρωμάτωσης. Παράλληλα, με βάση το πολιτισμικό τους κεφάλαιο εξειδικεύει τα άτομα σε μια γκάμα επαγγελματών φροντίζοντας την ιεραρχική κάλυψη όλων των θέσεων εργασίας προς οικονομικό όφελος των εχόντων. Ενώ, χάρη στην κοινωνικοποίηση «επικοινωνεί» με απόλυτα φυσικό και θεμιτό τρόπο τη θέση που αναλογεί σε κάθε άτομο καλλιεργώντας του την επιθυμία να παραμείνει σε αυτή καθώς με τους όμοιούς που ταιριάζει περισσότερο (Θάνος & Ζάγκος, 2021).

Σημαντική έννοια επίσης στο έργο του Bourdieu (1977) είναι το *habitus* (έξη) το οποίο προσδιορίζει ένα μη ατομικό αλλά υποκειμενικό σύστημα εξωτερικευμένων δομών, αντιληπτικών σχημάτων, ιδεών και δράσεων που εμφανίζονται με κοινό τρόπο σε όλα τα μέλη μιας ομάδας ή μιας τάξης (Θάνος, 2021). Στο έργο του «Η Αναπαραγωγή» τονίζει ότι η απόσταση της έξης της οικογένειας από τη γλώσσα του σχολείου αποτελεί τη βασική αιτία αποτυχίας των χαμηλών και μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων. Χρησιμοποιεί τον όρο γλωσσικό κεφάλαιο το οποίο ορίζει ως μια συνάρτηση της απόστασης ανάμεσα στον τύπο συμβολικής γνώσης που απαιτείται από το σχολείο και την πρακτική γνώση την οποία οφείλει το άτομο στην αρχική εκπαίδευση που παίρνει από την οικογένειά του. Έτσι, το σχολικό κεφάλαιο δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια καθόλα νόμιμη μετασχηματισμένη μορφή του πολιτισμικού κεφαλαίου που αναπαράγει την κοινωνική ιεραρχία. Ως «αναπαραγωγή» ο Μυλωνάς ορίζει τη σχετικά σταθερή ανανέωση κάθε στρώματος ή κατηγορίας με άτομα που έχουν τα κύρια χαρακτηριστικά του αντίστοιχου κοινωνικού status (Μυλωνάς, 1980). Μέσα από την επιλογή και τη διαλογή των μαθητών η εκπαίδευση με δημοκρατικό τρόπο εξασφαλίζει την κοινωνική σταθερότητα. Ενώ ο Bourdieu τονίζει ότι οι ανισότητες των τάξεων είναι σαφώς ισχυρότερες όταν τις

υπολογίζουμε βάσει των πιθανοτήτων μετάβασης παρά εάν τις υπολογίζουμε με βάση την πιθανότητα επιτυχίας (Bourdieu, 2014).

Στο βιβλίο «Οι Κληρονόμοι» οι Bourdieu και Passeron (1985), εστιάζοντας στην ανώτατη εκπαίδευση δίνουν σαφείς αποδείξεις ότι η κοινωνική καταγωγή είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αποτυχία ή την επιτυχία. Καταρχάς, εστιάζουν στην άνιση αυστηρότητα που υπάρχει σε όλες τις βαθμίδες μέχρι και το δρόμο προς την ανώτατη εκπαίδευση καθώς οι έχοντες ταπεινή καταγωγή συνήθως δέχονται ισχυρότατες επιπλήξεις. Ακόμη, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, τα παιδιά που δε διαθέτουν τη γλώσσα του σχολείου από την οικογένεια τους όχι μόνο έρχονται αντιμέτωπα με την αποτυχία αλλά ακόμη και αν φτάσουν στο «προαύλιο» των πανεπιστημίων έχουν περιορισμένες επιλογές στις σπουδές που δύνανται να ακολουθήσουν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί για τον Bourdieu ο αυξημένος αριθμός φοιτητών -τριών στη φιλοσοφική σχολή καθώς σχολές υψηλού κύρους και οικονομικών απολαβών απαιτούσαν εξαιρετικά αποτελέσματα που ήταν εφικτά μόνο για τους γόνους ευκατάστατων οικογενειών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μαθητές μεσαίων στρωμάτων να συσσωρεύονται στη φιλοσοφική και μάλιστα να βιώνουν ως κλίση κάτι που ήταν το πεπρωμένο τους. Η ίδια εικόνα φαίνεται να επιβεβαιώνεται τόσο διεθνώς όσο και στην ελληνική πραγματικότητα σύμφωνα με την πρόσφατη έρευνα όπου επισημαίνεται ότι η δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν αναλαμβάνει καμία αντισταθμιστική δράση για να εξασφαλίσει την είσοδο όλο και περισσότερων μη προνομιούχων μαθητών στα ανώτατα ιδρύματα (OECD, 2025). Σύμφωνα με τον Bourdieu (1977, 1985, 2014) συμβαίνει γιατί το εκπαιδευτικό σύστημα συνήθως έχει έναν ελεγκτικό ή επιβεβαιωτικό χαρακτήρα κρίνοντας ό,τι θεωρεί ως κεκτημένο από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση και παρέχοντας βιβλία με ακόμη πιο δύσκολη και απομακρυσμένη γλώσσα από τη μητρική των παιδιών των χαμηλών στρωμάτων. Παράλληλα στην έρευνα του OECD (2025) το 59% των νέων δηλώνουν ότι προσμένουν να εργαστούν σε επαγγέλματα

η άσκηση των οποίων απαιτεί πανεπιστημιακό τίτλο. Γεγονός που μαρτυρά την υπονόμηση της επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης στην ελληνική κουλτούρα ενώ τα στοιχεία της PISA (2022) αποδεικνύουν ότι οι μαθητές των ΣΑΕΚ προέρχονται από χαμηλά κοινωνικοοικονομικά στρώματα(OECD, 2025).

Επίσης, ο Bourdieu (1985) θίγει ξεκάθαρα το ζήτημα του οικονομικού κεφαλαίου στη γνώση. Συγκεκριμένα, οι μαθητές προς το τέλος της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αντιλαμβάνονται ότι εάν επιλέξουν να σπουδάσουν, αυτό αποτελεί μια σημαντική δαπάνη που μπορεί να είναι απαγορευτική για την οικογένειά τους. Ακόμη, για την άσκηση ορισμένων ελεύθερων επαγγελμάτων με αυξημένο γόητρο απαιτούνταν κληρονομιά από τους γονείς γης ή υλικών εφοδίων. Για τους φοιτητές λοιπόν, των αγροτικών ή εργατικών προελεύσεων η επιτυχία στις σπουδές ήταν μια επίπονη, αυστηρή και συχνά αργή διαδικασία αφού συνήθως παίρνουν πτυχίο πιο αργά από τους εύπορους φοιτητές. Επιπλέον, οι φοιτητές των χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων εργάζονται για να βιοποριστούν με αποτέλεσμα να αφιερώνουν λιγότερο χρόνο στη μελέτη σε σχέση με τους εύπορους που χαρακτηρίζονται από πλήρη ελευθερία χρόνου. Τα στοιχεία ερευνών που παρουσιάστηκαν παραπάνω επιβεβαιώνουν τη διαχρονική ισχύ της θεωρίας του Bourdieu. Το εκπαιδευτικό σύστημα οδηγεί σε έναν μεταμφιεσμένο «ταξικό ρατσισμό» νομιμοποιώντας τα πολιτισμικά προνόμια της καθεστηκυίας τάξης, ενώ ρίχνει την ευθύνη της αποτυχίας στην ατομική αξία και προσπάθεια (Bourdieu, 1996; Blackledge & Hunt, 2004).

1.2 Τα Σύνορα στην Εκπαίδευση : Θεωρία Bernstein

Σύμφωνα με τον Κ. Τσουκαλά (1992) η εκπαίδευση σε ένα δημοκρατικό κράτος θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από μονογραμμικότητα και ισότιμες ευκαιρίες σπουδών. Οι πρόσφατες ελληνικές μεταρρυθμίσεις επιχειρούν να βελτιώσουν την επαγγελματική

κατάρτιση και να παρέχουν την ευκαιρία στους καταρτιζόμενους μετάβασης σε προγράμματα σπουδών των πανεπιστημίων. Πόσες ευκαιρίες δίνονται όμως στους νέους από χαμηλά κοινωνικά στρώματα να ξεπεράσουν τα σύνορα της τάξης τους και να ανέλθουν ;

Σύμφωνα με τον Bernstein (1975), η εργασία των γονέων διαπερνά τη θεσμική λειτουργία του σχολείου το οποίο μετατρέπεται σε χώρο διαλογής ή ως προπαρασκευαστήριο κοινωνίας και ψυχολογίας της εργασίας. Το σύνολο των κοινωνικών πρακτικών διέπονται από ταξικά ρυθμιζόμενες σχέσεις εξουσίας, ενώ εκδηλώνονται σε διαφορετικά επίπεδα από θεσμούς και ιδρύματα πολιτισμικής αναπαραγωγής όπως είναι τα σχολεία, ελέγχοντας μάλιστα την συνείδηση των υποκειμένων. Έτσι, τόσο στη θεωρία του Bernstein όσο και στη θεωρία του Bourdieu παρατηρείται η ενασχόληση με τον συμβολικό έλεγχο στον οποίο δίνουν βαρύτητα ως κυρίαρχο όργανο αναπαραγωγής στην εκπαίδευση.

Δύο βασικές έννοιες της θεωρίας του Bernstein μας απασχολούν εδώ καθώς συμπλέκονται με την πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση όπως και με τη σύνδεση των ανώτερων σχολών με τα Α.Ε.Ι. : εκείνες της ταξινόμησης και της περιχάραξης.

Οι έννοιες της ταξινόμησης και της περιχάραξης είναι συνυφασμένες με την αρχή του συνόρου. Τα σύνορα στον Bernstein, όπως και στον Bourdieu, είναι συμβολικά όρια τα οποία θέτονται από την κοινωνία και διαφυλάσσουν στον χρόνο τους χώρους των κοινωνικών τάξεων και των περιεχομένων τους (Θάνος, 2021). Λειτουργούν ως ένα πλαίσιο ομαδοποίησης κοινών χαρακτηριστικών και ως «προστατευτικοί φράχτες» που δεν διαρρηγνύονται εύκολα από όσους εσωκλείουν ή αποκλείουν. Επιπλέον, ως σύμβολα εσωτερικεύονται από τα άτομα μέσω του σχολείου, λειτουργούν ρυθμιστικά στη συνείδησή τους και αναπαράγονται μέσα από τους θεσμούς (Θάνος, 2021).

Η ταξινόμηση ορίζει την κλίμακα διαφύλαξης αυτών των συνόρων μεταξύ των περιεχομένων ενώ η περιχάραξη προσδιορίζει το είδος του πλαισίου μέσα στο οποίο το περιεχόμενο της γνώσης μεταδίδεται από το σχολείο και προσλαμβάνεται από τους μαθητές. Η φύση αυτών των δύο εννοιών ασκεί τεράστια επίδραση στη δομή της αυθεντίας / εξουσίας που ελέγχει την μετάδοση των γνώσεων και το είδος τους (Bernstein, 1989). Η ταξινόμηση, λοιπόν, ορίζει τις σχέσεις ανάμεσα στα περιεχόμενα της γνώσης και το μέτρο διατήρησης των συνόρων που τα απομονώνουν. Από την άλλη, η περιχάραξη αφορά κυρίως τη σχέση μεταξύ εκπαιδευτικού - μαθητή και καθορίζει το μέτρο ελέγχου που έχουν στη διάθεσή τους κατά τη διάρκεια της μετάδοσης της γνώσης όπως είναι το φάσμα των επιλογών, η οργάνωση, ο ρυθμός και η χρονική διάρκεια. Για παράδειγμα, μια αυστηρή περιχάραξη υποδηλώνει μικρότερο εύρος επιλογών ενώ αντιστρόφως μια αδύναμη ερμηνεύεται σε ευρύτερο φάσμα επιλογών (Bernstein, 1989· Θάνος, 2021). Οι έννοιες αυτές εξασφαλίζουν την εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας και την αναπαραγωγή της ταξικής διαστρωμάτωσης.

Η καθεστηκυία τάξη έχει πάντα τον έλεγχο, ενώ το μόνο που μπορεί να διαφέρει χρονικά ή ιστορικά είναι η μορφή αυτού του ελέγχου (Blackledge & Hunt, 2004). Η πιο πετυχημένη και αδιαμφισβήτητη μορφή ελέγχου είναι η εκπαίδευση καθώς άρρητα και μαζικά πείθει το άτομο ότι εκείνο είναι υπεύθυνο για την αποτυχία του αξιολογώντας όλους με το ίδιο μέτρο χωρίς όμως να έχει προσφέρει τις ίδιες δυνατότητες. Συνεπώς, τα άτομα φυσικοποιούν την αποτυχία τους, εσωτερικεύουν την κοινωνική τους θέση η οποία γίνεται αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητάς τους και την αναπαραγάγουν. Το φαινόμενο αυτό μπορούμε να το παρατηρήσουμε στους καθημερινούς μας διαλόγους όπως σε εκφράσεις «για τα δεδομένα μου, είναι πολύ καλό!» ή στο ποσοστό φοιτητών των μεσαίων κοινωνικών τάξεων που εισάγονται σε μέτριες σχολές και δηλώνουν ικανοποιημένοι με

το αποτέλεσμα γιατί δεν θα μπορούσαν να καταφέρουν κάτι υψηλότερο (Bernstein, 1989; Φραγκουδάκη, 1987).

Είναι εύκολο να γίνουν αλλαγές στην ταξινόμηση και στην περιχάραξη; Ο Bernstein (1989) με το έργο του κυρίως παρουσιάζει και σχολιάζει τη λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος χωρίς όμως να κάνει προτάσεις για την αλλαγή του, γεγονός για το οποίο έχει δεχθεί σφοδρή κριτική. Όπως, προαναφέρθηκε τα σύνορα είναι για τον Bernstein (1989) συμβολικά άρα κατά μια έννοια είναι εφικτό να καταπατηθούν και να αλλάξουν. Πότε όμως; Όταν οι κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες το επιτρέπουν. Οι κοινωνικές αλλαγές δεν γίνονται στιγμιαία και σπασμωδικά αλλά χρειάζονται πολύ χρόνο για να μεστώσουν και να γίνουν ευρέως αποδεκτές από την πλειοψηφία του κοινωνικού συνόλου. Οι επαναστάσεις και τα κινήματα αποτελούν εκδήλωση της πίεσης των αδύναμων κοινωνικά για άνοδο αλλά η αργοπορία με την οποία επιτυγχάνεται η άνοδος αυτή και τα εμπόδια που βρίσκει στο δρόμο της μαρτυρούν την αντίσταση που προβάλλει η άρχουσα τάξη. Ο Bernstein (1989) διαπίστωσε ότι κάθε προσπάθεια αποδυνάμωσης της ισχύς της ταξινόμησης ή/και της περιχάραξης ισοδυναμεί με κίνδυνο για την ταυτότητα ατόμων και πιθανότατα θα βιωθεί ως μόλυνση για την κοινωνία. Μια μόλυνση που ελλοχεύει απειλές για την ομοιότητα και την καθαρότητα της υψηλής τάξης. Ο φόβος αυτός αποτελεί την πηγή κάθε μορφής αντίστασης απέναντι σε οποιαδήποτε αλλαγή του εκπαιδευτικού κώδικα. Κατά συνέπεια, η περιχάραξη που είναι σφικτή για τη μάζα του πληθυσμού σε συνδυασμό με την ισχυρή ταξινόμηση εξασφαλίζουν την ενδυνάμωση και τη διαίωνιση των μονοπωλίων των προνομιούχων (Θάνος & Ζάγκος, 2021).

Η αυστηρή ταξινόμηση και μόνωση των συνόρων της επαγγελματικής κατάρτισης από το χώρο της ανώτατης εκπαίδευσης οδηγούσαν σε μια αρνητική κουλτούρα ως προς τα ΙΕΚ τα οποία μέχρι πρότινος θεωρούνταν μονόδρομος για τα παιδιά που δεν κατάφερναν να εισαχθούν στο πανεπιστήμιο. Η μετονομασία όμως των ΙΕΚ σε

ΣΑΕΚ και η δυνατότητα συμμετοχής των αποφοίτων σε κατακτήτριες εξετάσεις των συναφών πανεπιστημίων θα λέγαμε ότι αποτελεί ίσως το πρώτο σημάδι χαλάρωσης της αυστηρής ταξινόμησης και περιχάραξης όπως θα διαπιστώσουμε και στην ανάλυση των συνεντεύξεων. Εκείνο, βέβαια, που μένει να δούμε είναι κατά πόσο η συμμετοχή στις κατατακτήριες θα πραγματοποιηθεί για μεγάλο αριθμό υποψηφίων και σε ποιο βαθμό θα προκύψουν αλλαγές στη χαμηλή κουλτούρα καθώς αυτή συνήθως αλλάζει σε βάθος χρόνου (Γκόγκας, 2022).

2. Ταυτότητες στην εκπαίδευση και σχολική αποτυχία

2.1 Θεωρία του αυτοπροσδιορισμού (Self-determination theory – SDT) Ryan & Deci: Ανάπτυξη Ταυτότητας και αυτοεκτίμηση

Η θεωρία του αυτοπροσδιορισμού εξετάζει το βαθμό στον οποίο η υιοθέτηση οποιασδήποτε ταυτότητας είναι αυτόνομη (εξαρτάται από το άτομο) ή ελεγχόμενη (εξαρτάται από την κοινωνία) όπως και κατά πόσο η ικανοποίηση των αναγκών έναντι της απογοήτευσης συνδέεται με την υιοθέτηση συγκεκριμένων ταυτοτήτων. Οι Ryan & Deci(2000, 2017) υποστηρίζουν ότι οι ταυτότητες των ανθρώπων αντιπροσωπεύουν τον εαυτό τους ως «αντικείμενο». Κατά συνέπεια, ο τρόπος με τον οποίο το άτομο εσωτερικεύει αυτοαντιλήψεις και ταυτότητες από το περιβάλλον του συνδέεται άμεσα με την ποιότητα της αυτοεκτίμησης. Διακρίνουν μάλιστα, την αυτοεκτίμηση σε εξαρτώμενη (contingent self-esteem) και σε υπό συνθήκη (true self-esteem). Η πρώτη κατηγορία συνδέεται με την υπό όρους αποδοχή των παιδιών από τους γονείς τους ενώ η δεύτερη με την εικόνα που τα ίδια «αποδέχονται» και τελικά εσωτερικεύουν ως ταυτότητα του εαυτού τους (Ryan & Deci, 2017).

Με βάση τη θεωρία αυτή, οι σημαντικότερες διαδικασίες σχηματισμού ταυτοτήτων συμβαίνουν κατά την περίοδο της εφηβείας και της νεαρής ενηλικίωσης

γεγονός που μας ενδιαφέρει καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των σπουδαστών/-τριών Σ.Α.Ε.Κ. είναι μεταξύ 18-21 ετών. Μάλιστα, υποστηρίζεται ότι στις μοντέρνες εποχές τα άτομα φέρουν πολλές ταυτότητες ενώ οι αλλαγές σε αυτές μπορεί να είναι πολύ πιο συχνές στα χρόνια της ενηλικίωσης σε σχέση με αλλοτινές εποχές όπου η ταυτότητα κληρονομούνταν κάθετα από τους γονείς (Ryan & Deci, 2017). Η δε αυτόνομη επιλογή ταυτότητας στο παρελθόν ήταν περιορισμένη εξαιτίας των νόμων και παραδόσεων των ανθρώπων. Η διαμόρφωση της ταυτότητας ορίζεται ως μια αναπτυξιακή διαδικασία υπό την επίδραση πολιτισμικών και προδιαθεσιακών παραγόντων. Το άτομο τελικά θα συνθέσει το ίδιο τις ταυτότητες του μέσα από τη σχετική αποδοχή και ενσωμάτωση εκείνων που του προβάλλουν και την τροποποίηση ή την απόρριψη άλλων (Ryan & Deci, 2017).

Πώς επιλέγουν όμως τα άτομα τις ταυτότητες που θα ενστερνιστούν; Οι Ryan & Deci συνδέουν την ολοκληρωτική υιοθέτηση ταυτότητας με την ικανοποίηση των τριών βασικών ψυχολογικών αναγκών: αυτονομίας, επάρκειας και του ανήκειν. Εκείνες οι ταυτότητες οι οποίες επιτρέπουν στο άτομο να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητές του βιώνοντας πληρέστερα την ικανοποίηση των βασικών αναγκών θεωρούνται περισσότερο «ταιριαστές» και άρα ευκολότερο να οικειοποιηθούν. Αντιθέτως, εκείνες οι οποίες δεν είναι τόσο «ταιριαστές» με τον ίδιο ή την κουλτούρα ακόμα και εάν υιοθετηθούν θα οδηγήσουν το άτομο σε μειωμένη αυτονομία άρα και μειωμένη ψυχική ευεξία. Οι άνθρωποι αναπτύσσουν λοιπόν, ταυτότητες προσπαθώντας να ικανοποιήσουν την ανάγκη τους για επάρκεια, αυτονομία και του ανήκειν ενώ τείνουν να υιοθετούν αυτές που τους επιτρέπουν τη μέγιστη ικανοποίηση. Ο βαθμός στον οποίο βιώνουν την ικανοποίηση των τριών βασικών αναγκών κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης των ταυτοτήτων έχει ισχυρότατη επίδραση τόσο στο περιεχόμενο αυτών όσο και στον τρόπο με τον οποίο εγκαθίστανται στο άτομο (Ryan & Deci, 2017).

Επιπροσθέτως, οι ταυτότητες συχνά κατευθύνουν τη μάθηση, τη συμπεριφορά ακόμα και τις φιλίες των ανθρώπων. Ως μια αναπτυξιακή διαδικασία η διαμόρφωση της ταυτότητας υπόκειται σε κίνητρα και για αυτό το λόγο η ποιότητα όσο και ο προσανατολισμός των κινήτρων είναι καθοριστικές παράμετροι. Έτσι, σύμφωνα με τη θεωρία του αυτοπροσδιορισμού εάν οι ταυτότητες αποκτηθούν με λιγότερο βέλτιστο τρόπο τότε θα λειτουργήσουν για τον άνθρωπο ως φτωχά οχήματα για μια ευημερούσα ζωή. Όπως αντιλαμβανόμαστε, κατά τη διάρκεια σχηματισμού των ταυτοτήτων καθοριστικό ρόλο παίζει τόσο το οικογενειακό περιβάλλον του παιδιού όσο και το εκπαιδευτικό. Οι νέοι δέχονται ισχυρή επίδραση από του γονείς, τους καθηγητές αλλά και διάφορα «role models» που μπορεί να έχουν εκείνη την περίοδο στη ζωή τους (Ryan & Deci, 2017).

Για τους Ryan & Deci (2000, 2017) , η κατοχή πολλαπλών ταυτοτήτων από τους σύγχρονους νέους συνεπάγεται ότι κάποιες από αυτές είναι περισσότερο ή λιγότερο ενσωματωμένες με τον ενιαίο τους εαυτό. Όλες τους χαρακτηρίζονται ως δυναμικές και ρευστές γεγονός που υποδεικνύει τη φερόμενη ενέργεια ευπλαστότητας και προσαρμογής. Επισημαίνουν ακόμη, ότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κοινωνικών πλαισίων στα οποία κατοικοεδρεύουν τα άτομα εξαιτίας κυρίως των ποικίλων σχέσεων μεταξύ της αυτοπαρουσίασης του ατόμου και τη βιωμένη υποστήριξη ή ανατροπή από το περιβάλλον του. Κατά τη θεωρία του αυτοπροσδιορισμού οι ταυτότητες εγκαθίστανται στον εαυτό με δύο τρόπους: α) μέσα από την ανακάλυψη και διαφοροποίηση των έμφυτων ενδιαφερόντων και β) μέσω της εσωτερίκευσης των αξιών και των ρόλων. Όσο περισσότερο συνδέεται μία προς υιοθέτηση ταυτότητα με άλλες ή με προσωπικές ανάγκες, αξίες, πιστεύω, συμπεριφορές και ενδιαφέροντα τότε τόσο πιο αυθεντική είναι η εσωτερίκευσή της (Ryan & Deci, 2017).

Επιπλέον, οι ταυτότητες διαφέρουν ως προς το βαθμό αφομοίωσης και αυτό επηρεάζει την ευημερία του ατόμου. Η ικανοποίηση των βασικών ψυχολογικών αναγκών διευκολύνει το θετικότερο σχηματισμό ταυτότητας ο οποίος στη συνέχεια μεγιστοποιεί την ικανοποίηση των αναγκών. Θα λέγαμε ότι πρόκειται για ένα άρρηκτο κύκλο ταυτότητας και ψυχικής ικανοποίησης με αμφίδρομη «τροφοδοσία». Η υψηλή ικανοποίηση έχει συσχετιστεί με ισχυρότερη δέσμευση σε συγκεκριμένες ταυτότητες κάτι που συνεπάγεται την ενίσχυση του εύρους και του βάθους της ταυτότητας για το εκάστοτε άτομο. Έτσι, όσο περισσότερο οι άνθρωποι ενσωματώνουν τις ταυτότητες τόσο πιο επαρκείς και αυτόνομοι θα αισθάνονται στους αντίστοιχους τομείς (Ryan & Deci, 2017).

2.2 Κοινωνικό Περιβάλλον και Κατασκευή Ταυτοτήτων

Στις σημαντικότερες θεωρίες ταυτοτήτων, είτε αυτές προέρχονται από το χώρο της ψυχολογίας είτε της κοινωνιολογίας, ο ρόλος του κοινωνικού περιβάλλοντος ή της κουλτούρας είναι αδιαμφισβήτητα καθοριστικός. Από τη φύση τους οι άνθρωποι είναι κοινωνικά όντα και η γέννηση των ταυτοτήτων είναι ταυτόσημη με τη συγκρότηση των πρώτων κοινοτήτων.

Πλέον, τουλάχιστον στον Δυτικό – Ανεπτυγμένο κόσμο, οι κοινωνίες είναι περισσότερο σύνθετες από ποτέ προβάλλοντας στα μέλη τους πληθώρα διαθέσιμων ρόλων. Παλιότερα, οι ταυτότητες ήταν ελάχιστες, κληρονομούνταν κάθετα από τους γονείς ενώ ήταν παγιωμένες και διόλου ευμετάβλητες. Αντιθέτως, σήμερα οι ταυτότητες είναι πολλαπλές και ρευστές ενώ μπορούν να εσωτερικεύονται ή να χάνονται από τα άτομα με υψηλή ταχύτητα λόγω των γρήγορων ρυθμών ζωής. Κατά γενική ομολογία, όσο περισσότερες ταυτότητες διαθέτει το ίδιο άτομο, τόσο πιο πετυχημένο θεωρείται στον κοινωνικό του περίγυρο (Γκόγκας, 2022).

Όπως διαπιστώσαμε από τα θεωρητικά πλαίσια, που παρουσιάστηκαν αναλυτικά στα παραπάνω κεφάλαια, η οικογένεια, ο κοινωνικός περίγυρος και ο θεσμός του σχολείου επιδρούν σημαντικά στο άτομο διαδραματίζοντας συνεπώς πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση ταυτοτήτων. Από μικρή ηλικία μέσα από την οικογένεια τα παιδιά υιοθετούν ταυτότητες που έχουν να κάνουν κυρίως με τη φυλετική ομοιότητα και τη μίμηση συμπεριφορών. Όταν πρωτοεισέρχονται στο σχολείο σύμφωνα με τους Bernstein (1989), Bourdieu και Passeron (2014) φέρουν το πολιτισμικό/ συμβολικό/ γλωσσικό κεφάλαιο της οικογένειάς τους. Σε μια δημοκρατική χώρα η παροχή αντισταθμιστικής εκπαίδευσης στα παιδιά από χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα θα οδηγούσε στην απαλοιφή των κοινωνικών ανισοτήτων(Bourdieu & Passeron , 2014). Φυσικά, κάτι τέτοιο θα απειλούσε τον Καπιταλισμό και απέχει πολύ από την εκπαιδευτική πραγματικότητα της Ελλάδας έχει όμως επιτευχθεί σε ικανοποιητικό βαθμό στις Σκανδιναβικές χώρες, ιδιαίτερα στη Νορβηγία.

Στις δυτικές χώρες, όπως και στην Ελλάδα, η ατομική επίτευξη είναι ζητούμενο και η επιτυχία είναι κάτι που καρπώνεται πλέον το ίδιο το άτομο και όχι η κοινωνία του (Τσουκαλάς, 2010). Όπως είναι λογικό, η γενικευμένη κουλτούρα επίτευξης έχει περάσει και στο σχολικό σύστημα. Από την 'Α Δημοτικού οι μαθητές αξιολογούνται και βαθμολογούνται σε δεξιότητες/ γνώσεις που συχνά η ίδια η εκπαίδευση δεν τους διδάσκει. Μέχρι και την Γ' Δημοτικού κάθε τρίμηνο οι ικανότητές τους παίρνουν «Α» , «Β» ή «Γ» ενώ από τη Δ' Δημοτικού έως και την αποφοίτησή τους από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση αξιολογούνται στην κλίμακα του 10. Στο Γυμνάσιο, η κλίμακα αλλάζει από το 0 έως το 20 ενώ τα τεστ αξιολόγησης πολλαπλασιάζονται. Για τους «κακούς» μαθητές είναι ευκόλως εννοούμενο ότι θα κατευθυνθούν προς τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑΛ) ενώ αντίστοιχα για τους «καλούς» προς το Γενικό Λύκειο, το οποίο έχει χάσει σε μεγάλο

βαθμό την έννοια του χώρου εκπαίδευσης και έχει μετατραπεί σε προπαρασκευαστήριο των Πανελλαδικών εξετάσεων.

Φυσικά, οι πανελλήνιες αποτελούν την υπέρτατη στιγμή αξιολόγησης στη ζωή κάθε Έλληνα καθορίζοντας το επαγγελματικό του μέλλον (Τσιώλης, 2023). Μήπως τελικά, όλη αυτή η αξιολόγηση δημιουργεί μια ετικέτα και κατ' επέκταση μια ταυτότητα για τους μαθητές; Μια εκπαιδευτική ταυτότητα που πιθανότατα δημιουργείται από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού και ίσως δεν έχει ισχυρές αποκλίσεις με εκείνη που φέρει ο νέος της Γ' Λυκείου ή ο πρωτοετής καταρτιζόμενος των ΣΑΕΚ.

Πώς λοιπόν προβάλλεται η ταυτότητα του «καλού» ή του «κακού» μαθητή; Καταρχάς, μέσα από τη συμπεριφορά των εκπαιδευτικών απέναντί τους. Ανατρέχοντας στη θεωρία της ετικέτας, θα διαπιστώσουμε ότι εκπαιδευτικοί έχουν την τάση να θέτουν μια «ετικέτα» στους μαθητές από πολύ νωρίς η οποία τους ακολουθεί συχνά σε όλη τους τη ζωή. Αυτή η «ετικέτα», για παράδειγμα «είσαι καλός στη γλώσσα αλλά όχι στα μαθηματικά», συχνά ακολουθείται και από τους συμμαθητές, ειδικά σε μικρές τάξεις όπου ο δάσκαλος/ η δασκάλα αντιμετωπίζονται ως αυθεντία. Στη συνέχεια, η ετικέτα αυτή μπορεί να επιβεβαιώνεται από το οικογενειακό περιβάλλον και τον κοινωνικό περίγυρο ενώ κατά αυτόν τρόπο παγιώνεται στο άτομο (Jovanoski & Rustemi, 2021).

Σύμφωνα με τη θεωρία της αυτοεκπληρούμενης προφητείας (David Blackledge, 2004), τα παιδιά αναμένεται να ακολουθήσουν μαθησιακά, αρά μεταγενέστερα και επαγγελματικά, αυτό που οι εκπαιδευτικοί τους αναμένουν να κάνουν. Τόσο η θεωρία της ετικέτας όσο και η αυτοεκπληρούμενη προφητεία αδικούν σε μεγάλο βαθμό θα λέγαμε το ίδιο το άτομο, τις προτιμήσεις του και εν τέλει ενισχύουν την αμυντικότητά του απέναντι στο σχολικό σύστημα (Φραγκουδάκη, 1985).

Αποτυχημένοι μαθητές κατευθύνονται στην επαγγελματική κατάρτιση, η οποία στη χώρας μας δεν έχει υψηλό γόητρο. Αντιθέτως, επιτυχημένοι μαθητές προσανατολίζονται στις ανώτατες σχολές και μάλιστα σε εκείνες με υψηλή ζήτηση(OECD, 2025). Για τα παιδιά με προέλευση από τα μεσαία στρώματα η είσοδος σε πανεπιστημιακές σχολές με χαμηλές βάσεις εισαγωγής καλύπτει το μικροαστικό ιδεώδες των ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση και αποτελεί σημαντική επιτυχία για τον κοινωνικό τους περίγυρο. Ενώ με βάση αρκετές έρευνες, η αποτυχία στις Πανελλαδικές εξετάσεις αποτελεί μια τραυματική εμπειρία για τους νέους (Σιάνου-Κύργιου, 2006; Τσιώλης, 2023; Φραγκουδάκη, 1985).

Πώς όμως φτάνουμε στη μετατροπή της σχολικής αποτυχίας σε στίγμα; Όχημα για την προβολή και την ενσωμάτωση ταυτοτήτων αποτελεί ο Λόγος. Ένας από τους πρώτους κοινωνιογλωσσολόγους, ο Firth (1959) υποστηρίζει ότι από την ηλικία των 2 ετών συσσωρεύουμε βαθμηδόν κοινωνικούς ρόλους. Για τον ίδιο, οι ρόλοι είναι κοινωνικές κατηγορίες ή οδηγίες συμπεριφοράς που μεταφέρονται μέσα από το λόγο. Ο τρόπος με τον οποίο ενσαρκωνόμαστε ρόλους που μας προβάλλονται σχετίζεται άμεσα με το πολιτικό σύμπαν στο οποίο κατοικοεδρεύουμε. Οι συμπολίτες μας, λοιπόν, αναμένουν μια ανταπόκριση από το άτομο ανάλογη με τον ρόλο που του έχει ανατεθεί. Στη θεωρία του Firth, το κατά πόσον θα γίνουμε ο ρόλος που μας προβάλλεται έχει να κάνει με το βαθμό σοβαρότητας που έχει ο συγκεκριμένος ρόλος για εμάς. Πιο απλά, διαδραματίζεται στο άτομο μια ποιοτική μεταβολή καθώς ο κοινωνικός ρόλος μετουσιώνεται σε ψυχολογικό φαινόμενο, σε ταυτότητα. Έτσι, τα μέρη της ταυτότητας δεν εκκινούν από το εσωτερικό του ατόμου αλλά αποτελούν κυρίως εξωατομικά, κοινωνικά στοιχεία που απεικονίζονται στους ανθρώπους μέσω του λόγου και στη συνέχεια εγκολπώνονται. Σύμφωνα με τον Firth, ο τρόπος που η εσωτερίκευση λαμβάνει χώρα στο άτομο έχει πολλά στοιχεία απροσδιοριστίας ενώ επηρεάζεται από το κοινωνικό συγκείμενο (Νταλτάς, 1997).

Οι Rayan & Deci μίλησαν για πολλαπλές ταυτότητες οι οποίες δεν είναι κατά τον ίδιο βαθμό ενσωματωμένες στο άτομο. Κατά παρόμοιο τρόπο, ο Νταλτάς κάνει λόγο για κοινωνικά προσώπια (personae). Κάποια από αυτά γίνονται ένα με το πρόσωπό μας ενώ άλλα είναι επιφανειακά και εναλλάξιμα (Νταλτάς, 1997).

Με όρους Foucault (1970), δεν θα πρέπει να ξεχνάμε ότι ο λόγος ανάλογα με τη θέση του ανθρώπου από όπου εκφωνείται περιλαμβάνει δράση και ασκεί εξουσία. Τα εκπαιδευτικά συστήματα για τον Φουκώ αποτελούν μέσα τελετουργικοποίησης του Λόγου (Discourse). Αποτελούν στην ουσία *«πολιτικούς τρόπους κατοχύρωσης ή τροποποίησης της ιδιοποίησης του λόγου, μαζί με τις γνώσεις και τις εξουσίες που τον συνοδεύουν.»* (Φουκώ, 1970, σ.32)

Αντίστοιχα, ο Bourdieu (1999) στο βιβλίο του «Γλώσσα και Συμβολική εξουσία» υποστηρίζει ότι *«κάθε ομιλία παράγεται για την αγορά και μέσω της αγοράς στην οποία οφείλει την ύπαρξή της.»* (σ. 106). Ας αναλογιστούμε, λοιπόν, με βάση όλα τα παραπάνω, την εξουσία που αποκτούν τα λόγια των δασκάλων και των καθηγητών πάνω στους μαθητές. Συχνά, από ασήμαντες λεπτομέρειες, αξιολογούνται γνώσεις και δεξιότητες που οι ίδιοι δεν διδάσκουν, θέτοντας ετικέτες στους μαθητές (Bourdieu, 1999).

Πρόκειται για ένα εκπαιδευτικό σύστημα που συνεχώς αξιολογεί ενώ «διαλέγει» τους μαθητές πάνω σε αριθμητικές κλίμακες συχνά προκαλώντας τους άγχος επίδοσης κι αφαιρώντας από τα σχολεία τη χαρά της μάθησης- ανακάλυψης, ιδιαίτερα στα τελευταία χρόνια της εφηβείας. Οι αξιολογήσεις – εκτιμήσεις των διδασκόντων περνούν μέσα από το λόγο τους όχι μόνο στις συνειδήσεις των μαθητών τους αλλά και σε εκείνες των οικείων τους. Όταν, λοιπόν, ο γόνος του χειρώνακτα παίρνει συνέχεια χαμηλούς βαθμούς στο σχολείο και θεωρείται «αποτυχημένος», η ταυτότητα του «αποτυχημένου» συνεχίζει να του προβάλλεται από τους γονείς του. Παράλληλα, η ταυτότητα αυτή ενισχύεται και

επιβεβαιώνεται όταν ωθείται σε εκπαιδευτικές επιλογές πιο «ταιριαστές» ή «καταλληλότερες» για το άτομο, όπως η επαγγελματική κατάρτιση.

Μέσω λοιπόν, της γλώσσας των γονέων ή των σημαντικών Άλλων της ζωής μας, μας προβάλλονται εικόνες/ ρόλοι/ταυτότητες. Με όρους Bourdieu (2014, 1999) και Foucault (1970), η εξουσία που έχουν τα λόγια αυτά στη ζωή μας δεν είναι τίποτε άλλο από την εξουσία που εμείς οι ίδιοι έχουμε εκχωρήσει σε εκείνους που τα εκφέρουν. Οι λέξεις από μόνες τους δεν έχουν δύναμη. Αποκτούν την ισχύ τους μέσα από την κοινωνία στην οποία χρησιμοποιούνται και κυρίως από τον χρήστη τους. Όταν λοιπόν, αναμένουμε ότι οι εκπαιδευτικοί θέλουν το καλό μας, ακολουθούμε τα λόγια τους, άρα έχουν εξουσία στη ζωή μας. Όμοια, τα λόγια των γονιών ή των οικείων μας αποκτούν εξουσία γιατί θεωρούμε ότι είναι συμβουλές/νουθεσίες που πηγάζουν από ανιδιοτελή αγάπη και γνήσιο ενδιαφέρον. Οι λόγοι αυτοί ενστερνίζονται, γίνονται ένα με το άτομο, παίρνουν τη μορφή ταυτότητας και όσο πιο επιτυχημένα εγκαθίστανται, τόσο το ίδιο θα αγωνίζεται για να τις επιβεβαιώνει.

Για τον Bourdieu, η εγκαθίδρυση μιας ταυτότητας είναι στην ουσία η επιβολή ενός ονόματος (καλός vs κακός μαθητής, πετυχημένος vs αποτυχημένος) δηλαδή μια κοινωνικής ουσίας. Οι ταυτότητες για εκείνον είναι συνώνυμες της επιβολής ορίων. Όρια συνήθως ταξικά προσδιορισμένα και αναπαραγόμενα μέσα από το θεσμό της εκπαίδευσης. Πιο απλά, μέσω της γλώσσας γνωστοποιείται σε κάποιον όχι μόνο τι είναι αλλά και πως οφείλει να συμπεριφερθεί ανάλογα. Του ανακοινώνονται τα όρια του (Bourdieu, 1999). Η μετονομασία των ΙΕΚ σε ΣΑΕΚ και η εισαγωγή του παράλληλου μηχανογραφικού αποτελούν εκπαιδευτικές πολιτικές οι οποίες δύνανται να ταράξουν τα όρια όπως αυτά προσδιορίζονται από τον Bourdieu ή τον Bernstein.

2.3 Η Δημόσια Σφαίρα της Σχολικής Αποτυχίας

Από τον ιδιωτικό λόγο των εκπαιδευτικών και της οικογένειας θα περάσουμε στο Δημόσιο Λόγο της εκπαίδευσης, ιδίως μέσα από τη θεωρία του Jurgen Habermas. Οι νέοι επιλέγουν ή ορθότερα νομίζουν ότι επιλέγουν, σπουδές που τους ταιριάζουν και ανταποκρίνονται στο προφίλ τους. Συχνά, όμως μαθητές θυματοποιούνται από το σύστημα αξιολόγησης των Πανελλαδικών εξετάσεων εξαιτίας συγκεκριμένων βαθμολογιών, εγγράφονται σε σχολές απλώς επειδή έτυχε να περάσουν σε αυτές και χωρίς να τους ενδιαφέρουν. Μάλιστα, πολλοί από αυτούς τις ολοκληρώνουν κυρίως για να μην απογοητεύσουν τον κοινωνικό τους περίγυρο και στη συνέχεια μέσω κατατακτηρίων εξετάσεων κατευθύνονται σε ΑΕΙ που πραγματικά επιθυμούν. Νέοι ενήλικες όπως και οι γονείς τους προσπαθούν να κάνουν μια επιλογή σπουδών άρα και επαγγέλματος όσο το δυνατόν πιο ορθολογικά.

Ο Habermas (1974) αναφέρεται στην ορθολογικότητα ως μια αφηρημένη ιδιότητα του ατόμου η οποία οικοδομείται μέσα από τις γλωσσικές αλληλεπιδράσεις. Άρα, για τον Habermas η ορθολογικότητα είναι κατά βάση κοινωνική και όχι ατομική. Όταν λοιπόν, πλήθος υποψηφίων λαχταρούν κάθε χρόνο μια θέση στο πανεπιστήμιο το να είναι κάποιος ένας από τους χιλιάδες εισακτέους τον καθιστά επιτυχημένο στη Δημόσια Σφαίρα. Αντιθέτως, η μη εισαγωγή του σε οποιαδήποτε ανώτατη σχολή τον κατατάσσει στην ομάδα των αποτυχημένων (Χάμπερμας, 1997).

Η Δημόσια Σφαίρα λοιπόν, αποτελεί ένα κοινωνικό και συμβολικό πεδίο που διαμεσολαβεί ανάμεσα στην ιδιωτική σφαίρα της οικογένειας και το πεδίο της κρατικής δημόσια εξουσίας. Αυτό που πολλά άτομα ισχυρίζονται και λένε δημόσια αποκτά τέτοιες προεκτάσεις ώστε δύναται να επηρεάσει ακόμα και να διαμορφώσει τις επιλογές σπουδών των νέων. Τα βασικά χαρακτηριστικά της Δημόσιας Σφαίρας είναι η ορθολογικότητα, η

ισότητα, η συμπεριληπτικότητα και η κριτική. Κανονικά όλοι θα έπρεπε να έχουν τη δυνατότητα να μετέχουν στο γενικό κοινό. Ωστόσο, σύμφωνα με τον Habermas κάτι τέτοιο δεν ήταν ποτέ εφικτό καθώς μόνο μια ένωση ατόμων έχει διαχρονικά την ευκαιρία προβολής των απόψεων του στη δημοσιότητα (Habermas, 1974; Zorbas & Kokoroskos, 2016).

Κάθε οικογένεια βέβαια, ανάλογα με την κοινωνική της θέση, διαθέτει μια προσωπική σφαίρα και αντίστοιχα αρέσκεται στην παρακολούθηση μέσω ενημέρωσης, εντύπων και κοινωνικών δικτύων που ανταποκρίνονται στη δική της υποκειμενικότητα. Σήμερα, όμως, στη φάση της παγκοσμιοποίησης, υπάρχει μια Δημόσια Σφαίρα για την εκπαίδευση σχεδόν κοινή για όλους εξαιτίας της μαζικής της προβολής από μέσα ενημέρωσης πανελλαδικής εμβέλειας και προσβασιμότητας. Η διαχωριστική γραμμή μεταξύ της ιδιωτικής περιοχής της οικογένειας με τη δημόσια σφαίρα είναι πολλή λεπτή, σχεδόν δυσδιάκριτη όπως θα δούμε και στην ανάλυση των συνεντεύξεων.

Έτσι, ο καθολικός κανόνας των ΜΜΕ και των Εντύπων που διαβάζουν συνήθως οι γονείς των υποψηφίων και όχι οι ίδιοι νέοι, συνθέτουν την εικόνα των πανελλαδικών εξετάσεων ως μια αγχωτική και απογοητευτική διαδικασία. Ιδιαίτερα όταν πλησιάζουν οι εξετάσεις όπως και η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων, οι δέκτες μας βομβαρδίζονται με ενημερωτικές εκπομπές για το άγχος των εξετάσεων και με συνεντεύξεις καταξιωμένων καθηγητών/ ειδικών σε εκπαιδευτικά ζητήματα. Με την ανακοίνωση δε των αποτελεσμάτων ακολουθούν συνεντεύξεις σε τηλεοπτικά μέσα από τους πρώτους επιτυχόντες στις λεγόμενες «σχολές υψηλής ζήτησης». Αντίστοιχα, στον Τύπο τα σχετικά άρθρα πληθαίνουν ενώ σε κάθε ευυπόληπτη εφημερίδα δημοσιεύονται αναλυτικά ως ένθετο οι βάσεις εισαγωγής για τα ΑΕΙ και όχι οι βάσεις εισαγωγής στα ΣΑΕΚ. Αλήθεια, πόσες συνεντεύξεις έχουμε παρακολουθήσει από επιτυχόντες της επαγγελματικής κατάρτισης;

Στη δημόσια σφαίρα η είσοδος στα ΑΕΙ είναι ταυτόσημη της επιτυχίας και αυτονόητη για τους γόνους μεσαίων και υψηλών κοινωνικών στρωμάτων. Ο ίδιος δημόσιος διάλογος βέβαια έχει αντίστροφη λειτουργία για τα παιδιά των χαμηλών στρωμάτων στα οποία κατά αυτόν τον τρόπο φαίνεται απόλυτα ορθολογικό και επιβεβαιωτικό του πολιτισμικού τους κεφαλαίου να μην εισαχθούν στα ΑΕΙ οπότε αναγκαστικά (ενδεχομένως και μοιραία) να στραφούν στην επαγγελματική κατάρτιση. Μήπως όμως η καθιέρωση του παράλληλου μηχανογραφικού έρχεται να αλλάξει την αίσθηση της αποτυχίας που έφεραν οι πρωτοεισερχόμενοι των ΙΕΚ;

Με όρους Μπένεντικτ Άντερσον (1997), θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε ότι η αίσθηση της επιτυχίας δεν είναι τίποτε παραπάνω από μια φαντασιακή κοινότητα η οποία διαπλάθεται από το εκάστοτε κοινωνικό συγκείμενο, ενώ η διάρκειά της δεν είναι παγιωμένη στο χρόνο. Ο Άντερσον μάλιστα στο βιβλίο του *«Φαντασιακές Κοινότητες»* τονίζει τη καθοριστική σημασία της γλώσσας στη διαμόρφωση μιας συλλογικής εικόνας ακόμα και για πράγματα που δεν μας είναι άμεσα ορατά. Στην εποχή του, έκανε λόγο για τον *«έντυπο καπιταλισμό»* ο οποίος κατέστησε προσσιτές στη χαμηλή κουλτούρα «εικόνες» οι οποίες διαφορετικά θα ήταν μη προσβάσιμες. Σήμερα, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο έντυπος καπιταλισμός του Άντερσον έχει αντικατασταθεί από τον αντίστοιχο ψηφιακό και παγκοσμιοποιημένο (Άντερσον, 1997).

2.4 Τί είναι η Αποτυχία;

Σύμφωνα με το λεξικό του Μπαμπινιώτη το ρήμα αποτυγχάνω έχει 3 ερμηνείες:

1. (μεταβατικό) δεν καταφέρνω να πραγματοποιήσω (τον σκοπό μου), δεν πετυχαίνω (ό,τι επιδιώκω)
2. (αμετάβατο) δεν έχω την επιδιωκόμενη έκβαση, δεν οδηγώ στο επιθυμητό

αποτέλεσμα και 3. Δεν εκπληρώνω τον προορισμό μου, δεν κατορθώνω να γίνω αυτό που θεωρείται αποδεκτό (αποτυχία, 2002).

Και οι τρεις παραπάνω σημασίες του ρήματος αποτυγχάνω (από + τυγχάνω) έχουν ένα κοινό στοιχείο: την υποκειμενικότητα. *Ο σκοπός μου, ό,τι επιδιώκω, το επιθυμητό, αυτό που θεωρείται αποδεκτό* είναι όλοι όροι που προσδιορίζονται και εξαρτώνται από την κουλτούρα της κοινωνίας στην οποία κατοικοεδρεύει το άτομο.

Στη δική μας περίπτωση, τί είναι εκείνο που κάνει έναν σπουδαστή Σ.Α.Ε.Κ. αποτυχημένο και έναν άλλον επιτυχημένο; Γιατί ο ένας να είναι χαρούμενος και ενθουσιασμένος με τις σπουδές του ενώ ο άλλος λυπημένος βολιδοσκοπώντας το Α.Ε.Ι.;

Η απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα δίνεται μέσα από τα λόγια των συνεντευξιαζόμενων. Το άτομο διαμορφώνει τους στόχους του υπό την αλληλεπίδραση κάποιων παραγόντων. Η οικογένεια αποτελεί το πρώτο επίπεδο μέσα στην οποία το παιδί διαμορφώνει τις αρχικές του προσδοκίες, επιβραβεύεται ή τιμωρείται. Η επίδραση των γονέων αλλά και των αδερφών στην στοχοθεσία του ατόμου είναι αισθητά πρώτη. Η οικογένεια ούσα μέλος μιας κοινωνικής τάξης εμφυσεί στο παιδί το αντίστοιχο πολιτισμικό κεφάλαιο. Με βάση έρευνες, οι μεσοαστικές οικογένειες επιθυμούν ρητά και άρρητα πιο πολύ από όλες τις κοινωνικές τάξεις την είσοδο των παιδιών τους στο Α.Ε.Ι. θεωρώντας πως έτσι θα έχουν καλύτερη οικονομική εξέλιξη και κοινωνική άνοδο στη ζωή τους (Φραγκουδάκη, 1985; Σιάνου-Κύργιου, 2006). Τα παιδιά τους λοιπόν, έχοντας εξωτερικά κίνητρα επιδιώκουν την είσοδο στο πανεπιστήμιο. Επιπλέον, για τις οικογένειες υψηλής κοινωνικής τάξης η είσοδος στα Α.Ε.Ι. θεωρείται δεδομένη και μεταβιβάζεται στα παιδιά με τρόπο άρρητο ώστε ο μαθητής να εσωτερικεύει το στόχο εισόδου ενώ τον επιδιώκει έχοντας ενδογενή κίνητρα. Για αυτά τα παιδιά, η είσοδος στα Σ.Α.Ε.Κ. λαμβάνεται ως απόλυτη αποτυχία. Αντίθετα, για μαθητές που προέρχονται από χαμηλά

κοινωνικά στρώματα όπου οι γονείς έχουν ολοκληρώσει την πρωτοβάθμια ή/και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση η είσοδος στα Σ.Α.Ε.Κ. αποτελεί επιτυχία. Η μεταλυκειακή κατάρτιση σε ένα συγκεκριμένο κλάδο αποτελεί για εκείνα ένα σκαλοπάτι ανόδου από τους γονείς τους, ευκαιρίες εργασίας σε «καλύτερα» επαγγέλματα που ακόμη και αν έχουν μικρές απολαβές αυτές είναι σταθερές και μακροχρόνιες. Επαληθεύεται κατ' αυτόν τρόπο, η θεωρία του Bourdieu σύμφωνα με την οποία, κάθε κοινωνική τάξη αξιολογεί διαφορετικά τα οφέλη από την εκπαίδευση. Παράλληλα, αν ανατρέξουμε στον Althusser θα δούμε ότι βασική λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος είναι η αναπαραγωγή εκμεταλλευτών και εκμεταλλευόμενων που έχουν δεχθεί με πειθήνια φυσικότητα το ρόλο τους (Αλτουσέρ, 1990).

Στη συνέχεια, το δεύτερο επίπεδο είναι εκείνο του σχολείου όπου ο μαθητής επηρεάζεται πρωτίστως από τους συνομηλίκους του και δευτερεύοντος από τους εκπαιδευτικούς του. Η πλειοψηφία των παιδιών πηγαίνουν σε σχολεία της γειτονιάς τους ενώ ακόμα και αν φοιτούν μακρύτερα η στενή τους παρέα ανήκει στην ίδια κοινωνική τάξη καθώς οι άνθρωποι έχουν την τάση να συγκλίνουν με άτομα που μοιράζονται τις ίδιες ταυτότητες ώστε να δημιουργούν σθεναρές ομάδες. Παράλληλα, οι καθηγητές που μπορεί να επηρεάζουν τους μαθητές συνήθως κάνουν κάποιες κατηγοριοποιήσεις θέτοντας ετικέτες και κατευθύνοντας έτσι τους «καλούς» στη «δεξαμενή» των πανεπιστημίων και τους «αποκλίνοντες» στην επαγγελματική εκπαίδευση. Η «αυτοεκπληρούμενη προφητεία» όπως αποκαλείται οδηγεί τους νέους που επηρεάζονται από το ύφος του εκπαιδευτικού στην αντίστοιχη στοχοθεσία.

Συνεπώς, το Εγώ διαμορφώνεται κατά την αλληλεπίδραση του ατόμου με τον κοινωνικό του περίγυρο. Η αυτοεικόνα παίζει καθοριστικό ρόλο στο τι θεωρώ ότι μπορώ να επιτύχω και τι όχι. Προκειμένου να υφίσταται η επιτυχία ή η αποτυχία πρέπει ο στόχος που έχει τεθεί να είναι μέσα στο βεληνεκές μου. Φτιάχνω λοιπόν τον εαυτό μου έτσι όπως

θέλω να είμαι ή όπως θέλω οι άλλοι να με βλέπουν ; Ικανοποιώ τις δικές μου ανάγκες ή των άλλων που δεν θέλω να τους πληγώσω ή να τους απογοητεύσω;

Σε αυτό το σημείο καθοριστικό ρόλο διαδραματίζουν στη σύγχρονη εποχή τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι νέοι είναι γνωστό ότι δεν παρακολουθούν τηλεόραση ούτε διαβάζουν έντυπο Τύπο. Η ψηφιακή τους διασκέδαση γίνεται κατά παραγγελία με τη χρήση διάφορων πλατφόρμων. Η ενημέρωσή τους, επίσης λαμβάνει χώρα μόνο ψηφιακά. Κοινό χαρακτηριστικό όμως όλων αυτών των δικτύων είναι η παγίδευση των προτιμήσεων με σκοπό την εμφάνιση στην οθόνη θεμάτων/ διαφημίσεων που να αφορούν τον χρήστη. Ο περιορισμός αυτός οδηγεί στην οριοθέτηση των επιλογών των νέων χρηστών και στην επανεμφάνιση δημοσιευμάτων που ταιριάζουν στην «κοινωνική του τάξη». Η είσοδος δε στη σχολή της επιλογής του μόλις ανακοινωθούν τα αποτελέσματα των πανελλαδικών αποκτά κοινωνικές προεκτάσεις όταν αναρτάται «στον τοίχο» του αναμένοντας την συσσώρευση «like» και θερμών σχολίων. Η εισαγωγή στα Σ.Α.Ε.Κ. αναρτάται κατά τον ίδιο τρόπο και μαζεύει τον ίδιο αριθμό ευσήμων ;

Στην ουσία, αυτό που βλέπουν οι άλλοι σε εμένα γίνεται κομμάτι του εαυτού μου και αποτελεί μέρος της ταυτότητάς μου. Η ικανοποίηση των βασικών ψυχολογικών αναγκών είναι θετικά συσχετισμένη με την πληρέστερη δέσμευση σε συγκεκριμένες ταυτότητες. Αποτυχία λοιπόν είναι ο,τιδήποτε δεν καταφέρνω για την οικογένεια, το σχολείο, τους φίλους, την ψηφιακή μου κοινότητα. Όλα αυτά τα επίπεδα αποτελούν προσωπεία της κοινωνικής μου τάξης. Αποτυγχάνοντας έτσι τους επιδιωκόμενους στόχους μου, που τέθηκαν υπό το βλέμμα όλων των παραπάνω, αποτυγχάνω να εκπληρώσω τον ρόλο της ταυτότητας που μου είχε ανατεθεί. Ποιος θα είναι πλέον ο κοινωνικός μου ρόλος αφού απογοήτευσα τον περίγυρό μου; Εκείνος του αποτυχημένου που φέρει βαρέως το στίγμα που τίθεται πρώτα από την κοινωνική υποομάδα και στη συνέχεια από τον ίδιο τον εαυτό (Ryan & Deci, 2017).

«Εάν δεν έχει άλλη επιλογή, να πάει.» είναι η απάντηση συντενυαζόμενης όταν ερωτήθηκε τι θα συμβούλευε έναν μαθητή Λυκείου σχετικά με τα Σ.Α.Ε.Κ. Η φράση εκφράζει όσο τίποτε άλλο την κουλτούρα της κοινωνικής της ομάδας. Τα Σ.Α.Ε.Κ. αποτελούν συνήθως μονόδρομο που ακολουθείται από τις κατώτερες τάξεις οι οποίες για οικονομικούς κυρίως λόγους δε μπορούν να επιλέξουν κάτι άλλο. Αντιθέτως, τα υψηλότερα κοινωνικά στρώματα φροντίζουν ακόμη και αν οι επιδόσεις των παιδιών τους δεν είναι άριστες, να έχουν μια γκάμα επιλογών στη διάθεσή τους.

Επιβεβαιωτικά στη παραπάνω διαπίστωση λειτουργούν τα αποτελέσματα των τελευταίων πανελληνίων εξετάσεων που δημοσιεύτηκαν. Με την καθιέρωση του παράλληλου μηχανογραφικού οι νέοι δηλώνουν τόσο πανεπιστήμια όσο και Σ.Α.Ε.Κ. ανά την επικράτεια. Διαπιστώνεται σε πολλές περιπτώσεις ότι υποψήφιοι ενώ πετυχαίνουν σε Α.Ε.Ι. της επιλογής τους, εγγράφονται σε αυτό αλλά τελικά προτιμούν να φοιτήσουν στο πρώτο Σ.Α.Ε.Κ. που πέρασαν. Ανάμεσα στις συνέπειες της οικονομικής στενότητας που επικρατεί στη χώρα μας είναι ότι τα παιδιά των μη ευνοημένων κοινωνικών στρωμάτων απορρίπτουν τα απομακρυσμένα από τον τόπο τους Α.Ε.Ι. για το κοντινό τους Σ.Α.Ε.Κ. Εύλογα διερωτάται κανείς γιατί δηλώνουν λοιπόν τα πανεπιστήμια αυτά ενώ δεν πηγαίνουν ;

Η απάντηση είναι βαθιά ριζωμένη στην κουλτούρα της ελληνικής κοινωνίας. Το πανεπιστήμιο θεωρείται η απόλυτη επιτυχία. Οποιαδήποτε σχολή, ανεξάρτητα από τις ευκαιρίες επαγγελματικής αποκατάστασης που προσφέρει (Σιάνου-Κύργιου, 2006). Επίσης, το άτομο έτσι ικανοποιείται ψυχολογικά δημιουργώντας την πλασματική ψευδαίσθηση ότι είχε δυο επιλογές από τις οποίες διάλεξε την πιο συμφέρουσα. Δεν θεωρεί ως προσωπική αποτυχία ότι δεν μπορεί καν να πάει στο ΑΕΙ που πέτυχε αλλά ως αντικειμενική δυσκολία της υφιστάμενης περιόδου. Εκλογικεύει δηλαδή την αποτυχία του

ενώ θα ξαναπροσπαθήσει να εισαχθεί στο πανεπιστήμιο είτε με το 10% είτε μέσω Σ.Α.Ε.Κ. και έπειτα κατατακτηρίων εξετάσεων.

Συνεπώς, το δίπολο επιτυχία- αποτυχία ορίζεται από την κοινωνική τάξη του μαθητή. Τα πέντε επίπεδα που αναλύθηκαν έχουν ισχνά διαχωριστικά όρια μεταξύ τους. Στην ουσία, η οικογένεια, οι φίλοι, το σχολείο, τα κοινωνικά δίκτυα αλληλοεπιδρούν διαπλάθοντας την ταυτότητα που οικειοποιείται ο νέος. Αυτό που παρατηρείται όμως πλέον ως απόρροια της οικονομικής κρίσης είναι ένα ισχυρό πλέγμα διαχωρισμού της κοινωνικής υποομάδας από την υπόλοιπη κοινωνία. Η αίσθηση της επιτυχίας ή της αποτυχίας λοιπόν έχει ταξικά σύνορα. Η κοινωνική και εκπαιδευτική πολιτική ορίζουν πόσο εύκολα αυτά τα σύνορα διαρρηγνύονται από τα άτομα ή πόσο ισχυρά θωρακίζονται.

Η επιτυχία συνεπώς (όπως και η αποτυχία) είναι κοινωνικά στρωματοποιημένη. Οι φιλελεύθερες πολιτικές αλλοτινών δεκαετιών επέτρεπαν να είναι και διαστρωματοποιημένη προσφέροντας έτσι τη δυνατότητα μεγάλης ταξικής κινητικότητας στα άτομα. Ωστόσο, η σημερινή εικόνα μαρτυρά μια ισχυρή θωράκιση η οποία δεν επιτρέπει στο άτομο «να δει» πέρα από αυτό που «βλέπει» η ομάδα του ως επιτυχία. Κατά αυτόν τον τρόπο, εξηγείται πλήρως η χαρά των σπουδαστών Σ.Α.Ε.Κ. που προέρχονται από χαμηλές κοινωνικές τάξεις και η λύπη των καταρτιζόμενων που ανήκουν σε μεσαία στρώματα. Συνοπτικά, έχει διατυπωθεί αιώνες πριν : *«Μακάριοι οί πτωχοί τῷ πνεύματι ...»*

3. Ευρωπαϊκή Πολιτική Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης

3.1 Ιστορική αναδρομή της επαγγελματικής εκπαίδευσης στην Ευρώπη.

Η αρχή της επαγγελματικής κατάρτισης στην Ευρώπη βρίσκεται αρκετά πίσω στην ιστορία, συγκεκριμένα καταγράφεται για πρώτη φορά επίσημα τον 12^ο αιώνα μ. Χ. Την περίοδο αυτή οι άνθρωποι (κυρίως άνδρες) που εργάζονταν σε μια συγκεκριμένη τέχνη ή είδος εμπορίου διαμόρφωναν τις αντίστοιχες συντεχνίες. Η λειτουργία των συντεχνιών υπαγορεύονταν από καταγεγραμμένους κανόνες τους οποίους όλοι όφειλαν να ακολουθούν και όριζαν την τιμή των προϊόντων στην αγορά όπως και το κέρδος κάθε επαγγελματία. Σε αυτές τις συντεχνίες πρωτοξεκίνησε ο θεσμός της μαθητείας. Ο εκάστοτε νέος που ήθελε να ασχοληθεί με το επάγγελμα ή την τέχνη έπρεπε να βρει ένα Δάσκαλο (master) ο οποίος θα δεχόταν να τον εκπαιδεύσει. Για να γίνει κάποιος μαθητευόμενος περνούσε από δοκιμή με διάρκεια αρκετών εβδομάδων μέχρι να αποφασίσει το αφεντικό εάν θα τον αναλάμβανε. Στη συνέχεια, έπαιρνε τη θέση του μαθητευόμενου στο αντίστοιχο εργαστήριο και εκπαιδευόταν κοντά στο αφεντικό ενώ ζούσε μαζί με την οικογένεια του. Ο μαθητευόμενος δεν πληρώνονταν αντιθέτως οι γονείς κατέβαλαν κάποιο αντίτιμο στον τεχνίτη που αναλάμβανε την μαθητεία η οποία είχε διάρκεια από 2 έως 4 χρόνια, σε σπάνιες περιπτώσεις δε απαιτητικών τεχνικών μπορεί να κρατούσε και παραπάνω. Η μαθητεία ολοκληρώνονταν με πρακτικές εξετάσεις τις οποίες εάν ο υποψήφιος περνούσε τότε έπαιρνε το δίπλωμα του και ονομαζόταν Τεχνίτης. Έπειτα, είχε την ευκαιρία να φύγει από το αφεντικό του, να ταξιδέψει εξασκώντας την τέχνη και να εργαστεί σε διάφορους επαγγελματίες ώστε να αποκτήσει εμπειρία. Τέλος, μετά από αρκετή εμπειρία στο χώρο θα μπορούσε να αιτηθεί για να μετατραπεί αντίστοιχα σε Δάσκαλος (Wollschlager & Guggenheim, 2004).

Παρατηρείται ότι σε κάθε χώρα της Ευρώπης η ανάπτυξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης δεν πραγματοποιείται την ίδια χρονική στιγμή κυρίως για τρεις λόγους: α) εξαιτίας της κατάργησης των συντεχνιών σε περιπτώσεις πολιτικών αναταραχών, β) λόγω των διαφορετικών ρυθμών εκβιομηχάνισης της εκάστοτε χώρας και γ) εξαιτίας των

επιρροών πολιτικών, φιλοσοφικών, πολιτιστικών και θρησκευτικών κινήματων (Wollschlager & Guggenheim, 2004).

Εξαιρέση σε όλη την Ευρώπη αποτελεί η περίπτωση της Ρωσίας όπου δεν υπήρξαν ποτέ συντεχνίες. Η επαγγελματική κατάρτιση αρχίζει πολύ αργά, μόλις το 1698, όταν ο Τσάρος Πέτρος Α' έστειλε ανιχνευτές στην Ευρώπη για να δει πως λειτουργούσε στα υπόλοιπα κράτη. Ο ίδιος θεώρησε ότι η ανάπτυξη της μεταλλουργία και της ναυπηγικής θα έκαναν ισχυρότερη τη Ρωσία ενώ θα συνέβαλαν στην επέκταση των συνόρων. Δημιούργησε λοιπόν ένα ολόκληρο σύστημα εκπαίδευσης που θα του παρείχε εξειδικευμένους εργαζόμενους όπως: δημοτικά σχολεία, σχολές ναυσιπλοΐας, βαλλιστικής, μηχανικής, ιατρικής και ακαδημίες. Ωστόσο, ο λαός δεν είδε θετικά την κίνηση αυτή οπότε οι γονείς δεν έστελναν τα παιδιά τους σε αυτά τα σχολεία. Έτσι για πρώτη φορά στην ιστορία ο Πέτρος Α' ψηφίζει αυστηρούς νόμους για την επιβολή της επαγγελματικής κατάρτισης. Για πολλούς αιώνες ο έλεγχος από «πάνω προς τα κάτω» και η επίδραση των πολιτικών σκοπών χαρακτήρισαν την επαγγελματική εκπαίδευση της Ρωσίας ενώ όπως θα διαπιστώσουμε παρακάτω οι συνέπειες τους διαφαίνονται ακόμα και σήμερα στην κουλτούρα των αντίστοιχων Σ.Α.Ε.Κ. χωρών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

Στην υπόλοιπη Ευρώπη την ίδια περίοδο κυριαρχούν κυρίως τρία συστήματα επαγγελματικής κατάρτισης : το Βρετανικό, το Γαλλικό και το Γερμανικό. Ακολουθεί μια σύντομη παρουσίαση του καθενός:

Βρετανικό: Γνωστό και ως το μοντέλο της φιλελεύθερης αγοράς. Η Αγγλία για χρόνια κυριαρχούνταν από Φιλελεύθερους οι οποίοι πρέσβευαν την ελευθερία και ατομική ευθύνη στην επαγγελματική κατάρτιση αλλά και από Προτεστάντες όπου η δέσμευση στο κράτος και η ακατάπαυστη εργασία θεωρούνταν σημαντικά. Σε αυτό το μοντέλο, τα

προγράμματα σπουδών ήταν στην ουσία ανύπαρκτα και ρυθμίζονταν ανάλογα με τις ανάγκες της αγοράς μετά από συνεννόηση των εμπορικών εκπροσώπων και των καθηγητών. Τα μαθήματα γινόταν σε σχολεία, σε ιδιώτες και σε εταιρείες ενώ οι ίδιοι οι μαθητευόμενοι πλήρωναν τα δίδακτρα, δεν υπήρχαν εξετάσεις και ούτε λάμβαναν πιστοποιητικό.

Γαλλικό : Γνωστό και ως κρατικό μοντέλο. Το πρόγραμμα σπουδών ορίζεται από το κράτος σε συνεργασία με τοπικούς εμπορικούς εκπροσώπους και είναι κατά βάση θεωρητικό. Πραγματοποιείται σε ειδικές σχολές που δημιουργήθηκαν για αυτό το σκοπό και Πολυτεχνειακές. Η χρηματοδότηση είναι κρατική αλλά για λίγες θέσεις μαθητευόμενων και προέρχεται από επιβαλλόμενους φόρους στις επιχειρήσεις.

Γερμανικό: Γνωστό και ως μοντέλο των Δύο Εταίρων. Τα προγράμματα σπουδών ορίζονται από κρατικά ρυθμιζόμενα επιμελητήρια βιοτεχνικών επαγγελματιών και το Κράτος. Υπάρχει επαγγελματική κατάρτιση εντός των επιχειρήσεων για τους εργαζομένους της η οποία χρηματοδοτείται από τις ίδιες ενώ στη συνέχεια συμψηφίζεται και αφαιρείται από τους φόρους. Παράλληλα, λειτουργούν και επαγγελματικές σχολές χρηματοδοτούμενες από το κράτος. Κάθε εκπαιδευόμενος αμείβεται με ένα συμβατικά καθορισμένο ποσό.

Η πιο στοχευμένη και οργανωμένη μορφή επαγγελματική εκπαίδευσης και κατάρτισης παρατηρείται το 1868 στη Ρωσία. Πρόκειται για τη λεγόμενη Διαδοχική Μέθοδο που καθιερώθηκε από τον Viktor Karlovich DellaVos ο οποίος ήταν Διευθυντής της Αυτοκρατορικής Τεχνικής Σχολής της Μόσχας. Το συγκεκριμένο μοντέλο παρουσιάστηκε στην Παγκόσμια Έκθεση της Βιέννης το 1873 και έκτοτε υιοθετήθηκε από περισσότερα ευρωπαϊκά κράτη. Οι μαθητευόμενοι άρχιζαν την εκπαίδευσή τους με την

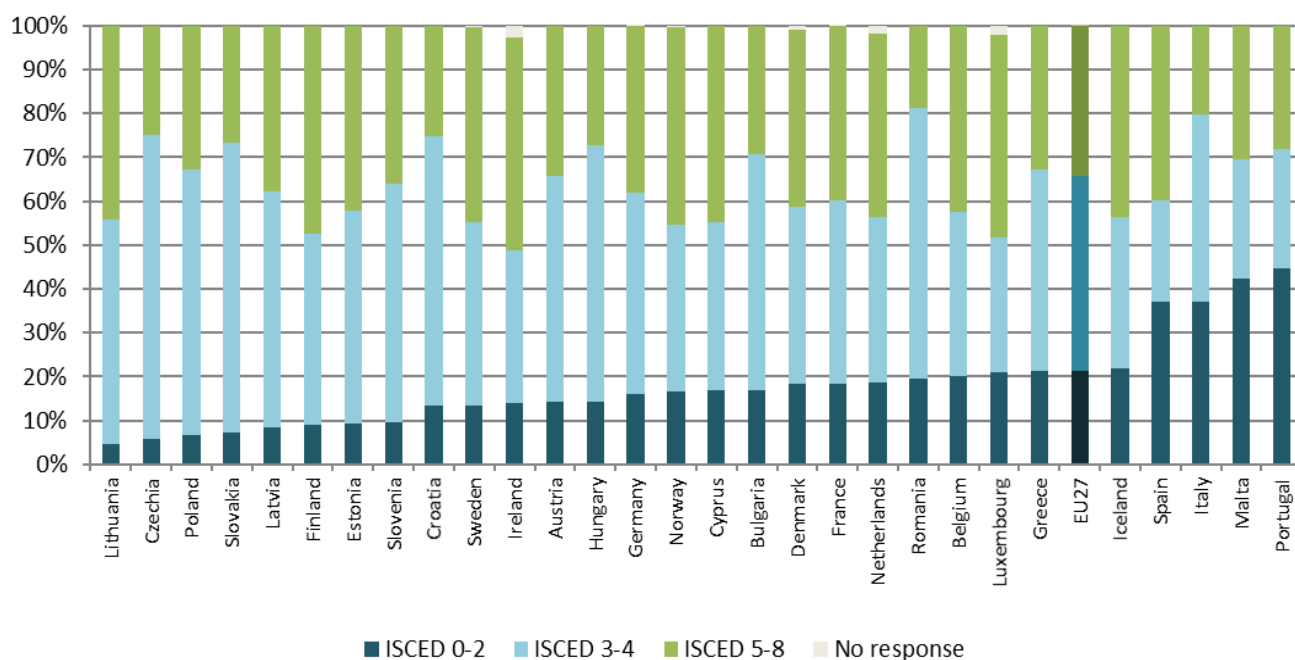
εκτέλεση και κατανόηση απλών εργασιών. Σε μια επακριβώς καθορισμένη σειρά, οι εργασίες γινόταν σταδιακά πιο απαιτητικές μέχρι την αποφοίτηση.

Από τότε παρατηρείται μια συνεχόμενη άνοδος της επαγγελματικής κατάρτισης ενώ κατά τον 20 αιώνα πραγματοποιούνται σημαντικές διασκέψεις και λαμβάνονται πολιτικές αποφάσεις για τη βελτιστοποίησή της. Το 1953 ιδρύεται η Permanent Commission for Vocational Training ενώ το 1975 το European Centre for the Development of Vocational Training, γνωστό ως CEDEFOP, στο Δυτικό Βερολίνο. Από το 2000 με τη συνθήκη της Λισαβόνας και το 2001 με την αντίστοιχη της Στοκχόλμης η επαγγελματική κατάρτιση μπαίνει στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής πολιτικής και δαπανώνται μεγάλα ποσά για την εξέλιξή της.

Το 2023 το CEDEFOP κυκλοφορεί στη δημοσιότητα τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επαγγελματική εκπαίδευση. Πρόκειται συνολικά για 26 εθνικά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης και 400 πολιτικές ανάπτυξης. Ως πρότυπα μίμησης θεωρούνται τα μοντέλα της Νορβηγίας και Ισλανδίας τα οποία θα παρουσιαστούν παρακάτω. (Αναφέρονται ενδεικτικά οι βασικοί πυλώνες του CEDEFOP:

- Ευελιξία και ελκυστικότητα: οι χώρες έχουν εφαρμόσει μέτρα για να καταστήσουν τα συστήματά τους ευέλικτα, ανθεκτικά και ελκυστικά. Ωστόσο, οι προσπάθειες για να καταστεί η Επαγγελματική Κατάρτιση ευέλικτη, χωρίς αποκλεισμούς και διασφαλισμένη ποιότητα υστερούν.
- Προσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών: Τα προγράμματα σπουδών επανεξετάζονται για να ευθυγραμμιστούν με τις αλλαγές στη βιομηχανία και την αγορά εργασίας.
- Αρθρωτές προσεγγίσεις: Πολλές χώρες της ΕΕ-27+ υιοθετούν αρθρωτά πλαίσια και προσεγγίσεις μαθησιακών αποτελεσμάτων σε νέα και υφιστάμενα προγράμματα.

- Ευέλικτες διαδρομές: οι χώρες εισάγουν ευέλικτες διαδρομές και προσεγγίσεις για να ανταποκρίνονται γρήγορα και να προσαρμόζονται στις αλλαγές.
- Επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών: Οι εθνικές πολιτικές επικεντρώνονται όλο και περισσότερο στη διασφάλιση συστηματικών ευκαιριών επαγγελματικής ανάπτυξης για τους διευθυντές των σχολείων, τους εκπαιδευτικούς και τους εκπαιδευτές.
- Μάθηση με βάση την εργασία: οι χώρες έχουν αυξήσει τη συμμετοχή των εκπαιδευομένων στη μάθηση με βάση την εργασία (WBL), με διευρυμένα προγράμματα μαθητείας που φτάνουν σε ανώτερα επίπεδα εκπαίδευσης και ενήλικες εκπαιδευόμενους.
- Πράσινη μετάβαση: η αντιμετώπιση της πράσινης μετάβασης υπήρξε πρόκληση, με λίγες συγκεκριμένες δράσεις να εφαρμόζονται στα εθνικά σχέδια.)

Εικόνα 1 https://www.cedefop.europa.eu/files/1663318126_el-october-2021-vet-in-europe-text-for-publishing-4.png

Στην παραπάνω εικόνα απεικονίζονται με βάση τα στοιχεία του CEDEFOP οι απόφοιτοι ηλικίας 25-64 το 2020 ανά υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης. Όπως

παρατηρείται, τα ποσοστά αποφοίτησης από την δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική κατάρτιση είναι ιδιαίτερα υψηλά σε χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης ενώ είναι και δυσανάλογα προς τα αντίστοιχα ποσοστά αποφοίτησης από τα πανεπιστήμια. Οι σκανδιναβικές χώρες εμφανίζονται περισσότερο ισορροπημένες ως προς τους απόφοιτους ανά επίπεδο ενώ δυστυχώς για τις χώρες της μεσογείου που βρίσκονται κάτω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο η εικόνα είναι θλιβερή. Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Μάλτα και Πορτογαλία έχουν πολύ μεγάλο αριθμό ατόμων που σταματούν στη βασική εκπαίδευση και ενώ θα μπορούσαν να συνεχίσουν στην επαγγελματική, βλέπουμε ότι στις τρεις τελευταίες το ποσοστό των αποφοίτων κατάρτισης είναι ιδιαίτερα χαμηλό. Αυτό το γράφημα αιτιολογεί σε μεγάλο βαθμό τις αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για βελτίωση της επαγγελματικής κατάρτισης που θα συνέβαλε στην εξάλειψη της ανεργίας, την άνοδο της οικονομίας αλλά και τη μείωση των NEETS το ποσοστό των οποίων είναι πολύ υψηλό στη Νότια Ευρώπη. (Ο σχετικά νεόδμητος όρος NEETs (young people not in education, employment or training) αφορά στους νέους ανθρώπους ηλικίας 15 έως 24 ετών που απέχουν από κάθε διαδικασία εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης, είναι δηλαδή “απόντες” από κάθε μείζονα θεσμική μέριμνα του Κοινωνικού Κράτους.)

3.2 Η περίπτωση της Ισλανδίας

Η Ισλανδία είναι μια μικρή χώρα με πληθυσμό το 2020 που έφτανε τους 364.314 κατοίκους. Η γεωμορφολογία της χώρας είναι ιδιαίτερη με αποτέλεσμα να είναι κυρίως πυκνοκατοικημένη στα παράλια και αραιοκατοικημένη στην ενδοχώρα. Το 2020 το 43,7% του πληθυσμού μέχρι 64 ετών ήταν απόφοιτοι πανεπιστημιακής εκπαίδευσης, πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Παρατηρείται μια ιδιαιτερότητα καθώς το 2019 ο πληθυσμός που παρακολουθεί επαγγελματική κατάρτιση δεν μοιράζεται ισόποσα: στη

δευτεροβάθμια εκπαίδευση αγγίζει το 28,4% ενώ στη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση το εντυπωσιακό 98,7%.

Σχεδόν το σύνολο της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης προσφέρεται σε επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ISQF 3/ EQF4) κατά αναλογία των δικών μας ΕΠΑΛ, όπου οι σπουδές στο σχολείο και η μάθηση στο χώρο εργασίας αποτελούν αναπόσπαστο μέρος. Η διάρκεια των προγραμμάτων σπουδών ποικίλλει από 1 σχολικό έτος έως 4 έτη συνδυασμένης μάθησης στο σχολείο και στον χώρο εργασίας. Οι επιχειρήσεις που είναι υπεύθυνες για την κατάρτιση χρειάζονται επίσημη πιστοποίηση και συμφωνίες κατάρτισης τόσο με τον εκπαιδευόμενο όσο και με το σχολείο, οι οποίες καθορίζουν τους στόχους, τη χρονική περίοδο και την αξιολόγηση της κατάρτισης. Οι περισσότεροι εκπαιδευόμενοι στην εκπαίδευση στο χώρο εργασίας λαμβάνουν μισθούς, σε αυξανόμενο ποσοστό των μισθών των πλήρως καταρτισμένων εργαζομένων. Οι επιχειρήσεις που εκπαιδεύουν εκπαιδευόμενους μπορούν να υποβάλουν αίτηση στο Υπουργείο Παιδείας, Επιστημών και Πολιτισμού για επιδότηση για τη χρηματοδότηση της κατάρτισης (Guttesen et al., 2022).

Προσφέρονται διάφορα προσόντα στο ανώτερο επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης- ορισμένα από αυτά αποτελούν προϋποθέσεις για την κατοχή σχετικών θέσεων εργασίας. Τα πιο συνηθισμένα είναι οι εξετάσεις για τεχνίτες, αλλά υπάρχουν επίσης εξετάσεις για επαγγελματίες του τομέα της υγείας και για κυβερνήτες και μηχανικούς πλοίων και αεροσκαφών. Σε άλλα επαγγέλματα, το πτυχίο επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης δεν αποτελεί προϋπόθεση για την απασχόληση, αλλά οι απόφοιτοι απολαμβάνουν προνομιακή μεταχείριση για τις θέσεις εργασίας.

Παρά λοιπόν το γεγονός ότι στα αντίστοιχα ΣΑΕΚ (EQF5) της Ισλανδίας δεν υφίστανται πολλά προγράμματα σπουδών ο τρόπος λειτουργίας των υπαρχόντων είναι

ιδιαίτερα αποτελεσματικός με αποτέλεσμα οι απόφοιτοι να βρίσκουν άμεσα εργασία. Από το αντίστοιχο ΕΠΑΛ υπάρχουν «μαθήματα γέφυρας» τα οποία μπορούν όσοι επιθυμούν να παρακολουθήσουν για να μεταβούν σε ανώτερες πανεπιστημιακές σχολές ωστόσο δεν παρατηρείται ανάλογη δυνατότητα από τα αντίστοιχα ΣΑΕΚ. Για τους μαθητές με ειδικές μαθησιακές δυσκολίες προσφέρονται κατάλληλα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης. Αυτό στο οποίο εστιάζουν οι Ισλανδοί είναι η απλή και κατανοητή δομή των σχολών. Επίσης, οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να μετακινούνται σχετικά εύκολα μεταξύ των προγραμμάτων σπουδών χωρίς να χάνουν χρόνο κάτι που δεν ισχύει στην Ελλάδα (Guttesen et al., 2022).

Κατά τη διαμόρφωση νέων προγραμμάτων σπουδών οι σχολές συνεργάζονται στενά με το επαγγελματικά συμβούλια τα οποία αποτελούν το σύνδεσμο μεταξύ του Υπουργείου Παιδείας και της αγοράς εργασίας. Να σημειωθεί ότι η Ισλανδία κατέχει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής στη δια βίου μάθησης της Ευρώπης στις ηλικίες 25-64, 20,3% το 2020 καθώς με συμφωνίες που επιτεύχθηκαν το 2000 καθιέρωσαν ειδικά ταμεία κατάρτισης για εργαζομένους. Μετά το white paper του 2014, δηλαδή μια σημαντική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση της χώρας, τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης αποκτούν μεγαλύτερη αυτονομία και ευέλικτο χρονοδιάγραμμα ενώ γίνεται προσπάθεια εξισορρόπησης μεταξύ των παρεχόμενων γενικών μαθημάτων και των ειδικών επαγγελματικών δεξιοτήτων. Οι σχολές συνδέουν τους απόφοιτους με την αγορά εργασίας βρίσκοντας τους θέσεις ενώ γίνονται προσπάθειες ώστε μακροπρόθεσμα να επιτευχθεί ίση πρόσβαση στην ανώτατη εκπαίδευση. Στην κουλτούρα τους η κατοχή προσόντων επαγγελματικής κατάρτισης εκτιμάται ιδιαίτερα από την αγορά εργασίας αν και τυπικά δεν κρίνονται απαραίτητα για την πρόσληψη. Να σημειωθεί ότι το ποσοστό απασχολησιμότητας των αποφοίτων VET το 2017 ήταν στην Ισλανδία 96,8% ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρώπη είναι 78,1% (Guttesen et al., 2022).

Μια ακόμη καινοτομία του ισλανδικού συστήματος είναι η εφαρμογή του digital logbook (ηλεκτρονικού ημερολογίου καταγραφή καταρτιζόμενου) από τον Αύγουστο του 2021. Σε αυτό το ψηφιακό εργαλείο καταγράφεται με κάθε λεπτομέρεια το πρόγραμμα σπουδών, κατάρτισης, η πορεία στην απόκτηση δεξιοτήτων, οι τεχνικές διδασκαλίας ενώ είναι πάντα διαθέσιμο στον υπεύθυνο της πρακτικής, τους καθηγητές και τη σχολή. Έτσι, η διάρκεια της εκπαίδευσης στο χώρο εργασίας καθορίζεται από την ταχύτητα με την οποία ο καταρτιζόμενος κατακτά ένα προκαθορισμένο σύνολο δεξιοτήτων. Για παράδειγμα, στην ειδικότητα του ηλεκτρολόγου ο οδηγός σπουδών αναγράφει ως προϋπόθεση την υλοποίηση 6 τριμήνων θεωρίας στη σχολή και 48 εβδομάδων πρακτικής εργασίας. Σε περίπτωση όμως που ο μαθητευόμενος δεν μάθει τις απαραίτητες δεξιότητες σε 48 εβδομάδες τότε η περίοδος αυτή θα επιμηκυνθεί. Κάτι τέτοιο φυσικά δεν ισχύει στη χώρα μας όπου η πρακτική είναι ένα καθορισμένο εξάμηνο.

Βέβαια αγκάθι αποτελεί για την επαγγελματική κατάρτιση της Ισλανδίας το γεγονός ότι τα 2/3 των σπουδαστών είναι αγόρια και επιθυμούν να καταστήσουν το θεσμό ελκυστικό και για τα κορίτσια. Με βάση έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στη χώρα, τα κορίτσια υπερτερούν από τα αγόρια τόσο σε επίπεδο αυτορρύθμισης όσο και στις ακαδημαϊκές δεξιότητες ενώ κατακτούν υψηλότερες επιδόσεις στο διαγωνισμό της PISA. Αν και προσχολική εκπαίδευση στην Ισλανδία στοχεύει στην αυτονομία (care free childhood) και την προώθηση της γλωσσικής ανάπτυξης παρατηρείται ότι τα κορίτσια ξεπερνούν τα αγόρια στις μετρήσεις ανάγνωσης ήδη από τη Δευτέρα τάξη του Δημοτικού (Gestsdottir et al., 2014). Το φαινόμενο αυτό φαίνεται να συνδέεται με το πολιτισμικό πλαίσιο της χώρας καθώς στην κουλτούρα τους οι γονείς θεωρούν τα αγόρια περισσότερο ανεξάρτητα από μικρή ηλικία εστιάζοντας κυρίως στην υποστήριξη των κοριτσιών στα οποία παρατηρείται μικρότερο ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου (Kristjánsson & Sigfúsdóttir, 2009; Ragnarsdottir et al., 2017).

Στην επαγγελματική κατάρτιση, μόνο η ειδικότητα της βοηθού μαιευτικής αποτελεί ελκυστική επιλογή αποκλειστικά για κορίτσια στην Ισλανδία. Στόχος μάλιστα του κράτους είναι οι απόφοιτοι να έχουν άμεσα τη δυνατότητα παρακολούθησης ανώτατων πανεπιστημιακών προγραμμάτων προκειμένου να επιτελούν πιο αποτελεσματικά τη δουλειά τους κυρίως λόγω κουλτούρας. Πιο συγκεκριμένα, με βάση έρευνα το ποσοστό των γεννήσεων στο Ρέικιαβικ αυξήθηκε κατά 75% γεγονός που κατατάσσει την Ισλανδία στις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά γεννήσεων στην Ευρώπη. Ωστόσο, οι ιδιαίτερες γεωμορφολογικές συνθήκες σε συνδυασμό με τα καιρικά φαινόμενα καθιστούν ανέφικτη την έγκαιρη προσέλευση της ετοιμόγεννης στο νοσοκομείο της πρωτεύουσας. Στην ενδοχώρα υπάρχουν 6 αγροτικά κέντρα υγείας καθένα από τα οποία αριθμεί 40-400 γέννες ετησίως ενώ μόνο 2 από αυτά μπορούν να πραγματοποιήσουν καισαρική τομή. Παράλληλα, το 2000 η Ισλανδία είχε ένα από τα υψηλότερα ποσοστά γεννήσεων (2%) στο σπίτι της γηραιάς ηπείρου εξαιτίας της γεωμορφολογίας της. Λόγω περιορισμένου χώρου λοιπόν, το κράτος παρέχει κατ' οίκον μαία για την φροντίδα της νεαρής μητέρας μετά την έξοδο από το κέντρο υγείας. Επίσης, το 2015 παρατηρήθηκε ότι το 16,3% των γεννήσεων έγιναν με καισαρική τομή ενώ το 7,7% με υποβοηθούμενο τοκετό. Τα ποσοστά παρέμβασης αυξάνονται συνεχώς με το ποσοστό της εφαρμογής επισκληρίδιου να αγγίζει το 44,4% το 2015 (Olafsdottir et al., 2018).

Οι παραπάνω αριθμοί εκφράζουν την ανάγκη για μαιευτικό προσωπικό αλλά εξηγούν και την εξέλιξη της αντίστοιχης ειδικότητας στην επαγγελματική εκπαίδευση. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 1964 η ειδικότητα ολοκληρώνονταν με δύο χρόνια παρακολούθησης σε επαγγελματική σχολή. Το 1982 για να χορηγηθεί η άδεια μαιευτικής σε αποφοίτους έπρεπε η διάρκεια των σπουδών και της πρακτικής να είναι μεταξύ 5-6 ετών. Τέλος, το 1996 καθιερώνεται διετές πρόγραμμα (120 ECTS) ανώτατης νοσηλευτικής στο πανεπιστήμιο για τη χορήγηση της άδειας. Βασικός στόχος της

κυβέρνησης με αυτή την αλλαγή είναι η διευκόλυνση και αύξηση των φυσιολογικών τοκετών (Olafsdottir et al., 2018).

3.3 Η περίπτωση της Νορβηγίας

Η Νορβηγία είναι μια πλούσια, νεοφιλελεύθερη χώρα με πληθυσμό 5,5 εκατομμύρια κατοίκων το 2023. Παράλληλα, πρόκειται για μια χώρα που διαχρονικά δέχεται μεγάλο όγκο μεταναστών και ιδιαίτερα μετά τον πόλεμο Ουκρανίας- Ρωσίας παρατηρείται σταθερή αύξηση. Το 2020 η αύξηση των αφίξεων μεταναστών άγγιξε το 400% ενώ με βάση τη νορβηγική στατιστική εταιρεία υπολογίζεται ότι το 16% του συνολικού πληθυσμού είναι μετανάστες πρώτης και δεύτερης γενιάς. Ο μεγαλύτερος όγκος ζει στο Όσλο ενώ υπάρχουν και διασκορπισμένοι σε όλη την έκταση της χώρας.

Το Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας έχει τη συνολική ευθύνη για την εκπαίδευση και την κατάρτιση σε όλα τα επίπεδα. Στην ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (EEK), τα προγράμματα σπουδών EEK και οι δομές του συστήματος καθορίζονται σε εθνικούς κανονισμούς και οι πάροχοι οφείλουν να συμμορφώνονται με αυτούς. Υπάρχει στενή συνεργασία μεταξύ των αρχών εκπαίδευσης και κατάρτισης και των κοινωνικών εταίρων στην ανώτερη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια EEK.

Οι νομαρχιακές αρχές είναι υπεύθυνες για την παροχή γενικής εκπαίδευσης και EEK, τη διανομή της χρηματοδότησης της EEK που παρέχεται από τον κρατικό προϋπολογισμό και τη διασφάλιση της τοποθέτησης και της εποπτείας της μαθητείας. Όλοι οι νέοι που ολοκληρώνουν την υποχρεωτική εκπαίδευση έχουν το νόμιμο δικαίωμα σε 3-4 χρόνια ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι μισοί από

αυτούς επιλέγουν έναν από τους 10 τομείς προγραμμάτων ΕΕΚ που οδηγούν σε μία από τις 197 διαφορετικές επαγγελματικές δεξιότητες.

Η ανώτερη δευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση προσφέρεται σε σχολεία και επιχειρήσεις, εγκεκριμένες από τις νομαρχιακές αρχές. Το κύριο μοντέλο περιλαμβάνει 2 έτη στο σχολείο, συμπεριλαμβανομένης της πρακτικής άσκησης σε εργαστήρια και επιχειρήσεις, ακολουθούμενα από 2 έτη επίσημης μαθητείας (κατάρτιση και παραγωγική εργασία) σε επιχειρήσεις. Το πρώτο έτος της κατάρτισης αποτελείται από μια εισαγωγή στο επαγγελματικό πρόγραμμα. Κατά το δεύτερο έτος, οι σπουδαστές της ΕΕΚ επιλέγουν ειδικότητες και τα μαθήματα γίνονται πιο εξειδικευμένα για το επάγγελμα, αλλά περιλαμβάνονται επίσης βασικά μαθήματα γενικής παιδείας. Για να ολοκληρώσουν ένα πρόγραμμα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στο ανώτερο επίπεδο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, οι εκπαιδευόμενοι πρέπει να επιτύχουν σε μια τελική εξέταση βιοτεχνίας ή τεχνίτη, η οποία είναι τόσο θεωρητική όσο και πρακτική. Υπάρχει μια εξαίρεση: μια επιλογή 3 ετών που οδηγεί σε προσόντα στο επίπεδο 4 του EQF.

Η μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση βασίζεται στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: απαιτείται πιστοποιητικό ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή ισοδύναμο προσόν για την εγγραφή. Τα μαθησιακά αποτελέσματα είναι σε υψηλότερο επίπεδο από την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αλλά όχι στο ίδιο επίπεδο πολυπλοκότητας με την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα προγράμματα διαρκούν από λίγες εβδομάδες έως 1,5 έτη και τις περισσότερες φορές μπορούν να συνδυαστούν με εργασία. Υπάρχουν δημόσιοι και ιδιωτικοί πάροχοι. Η πλειονότητα των προγραμμάτων χρηματοδοτείται από το δημόσιο και είναι δωρεάν για τους σπουδαστές.

Η τριτοβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση βασίζεται επίσης στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι απαιτήσεις εισόδου είναι οι ίδιες με αυτές της

μεταδευτεροβάθμιας τριτοβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης, αλλά τα μαθησιακά αποτελέσματα είναι σε υψηλότερο επίπεδο πολυπλοκότητας. Η εκπαίδευση διαρκεί τουλάχιστον δύο χρόνια πλήρους φοίτησης. Ορισμένα προγράμματα προσφέρονται ως σπουδές μερικής φοίτησης που μπορούν να συνδυαστούν με εργασία. Υπάρχουν δημόσιοι και ιδιωτικοί πάροχοι. Η πλειονότητα των προγραμμάτων χρηματοδοτείται από το δημόσιο και είναι δωρεάν για τον σπουδαστή.

Η ιδιαιτερότητα της Νορβηγίας έγκειται στη μακροχρόνια παροχή δωρεάν εκπαίδευσης και τη στενή συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών αρχών και κοινωνικών εταίρων. Στη γενικότερη κουλτούρα τους, η επαγγελματική κατάρτιση και η γενική εκπαίδευση θεωρούνται ισότιμες για αυτό το λόγο υπάρχουν πολλές πιθανές διαδρομές για αποφοίτους VET ώστε να εισαχθούν στο πανεπιστήμιο. Επίσης, ακόμα και οι εισερχόμενοι νέοι σε ανώτατες σχολές έχουν το δικαίωμα να εγγραφούν και σε σχολές επαγγελματικής κατάρτισης για αυτό παρατηρείται ότι τα μισά πιστοποιητικά επαγγελματικής κατάρτισης απονέμονται σε άτομα άνω των 25 ετών. Οι κάτοικοι των πόλεων προτιμούν τη γενική εκπαίδευση, με εξαίρεση τους μετανάστες που φοιτούν συνήθως σε επαγγελματικές σχολές όπως και τους κατοίκους αγροτικών περιοχών. Το ποσοστό ανεργίας για αποφοίτους VET το 2020 ήταν μόλις 5%. Παράλληλα, αποτελεί εθνικό στόχο η αύξηση του αριθμού των υποεκπροσωπούμενων φύλων σε όλες τις κατευθύνσεις επαγγελματικής εκπαίδευσης καθώς παρατηρείται ότι στην δευτεροβάθμια (αντίστοιχα ΕΠΑΛ) οι άνδρες αποτελούν το 61,2% των σπουδαστών και οι γυναίκες το 38,8% ενώ στα αντίστοιχα ΣΑΕΚ οι γυναίκες αντιπροσωπεύουν το 45%. Τέλος, είναι σημαντική η αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης (dropout) κυρίως μετά το δεύτερο έτος λόγω περιορισμένων θέσεων μαθητείας (Cedefop, 2023).

Με βάση ωστόσο πρόσφατες έρευνες, αν και η Νορβηγία θεωρείται μια εξισωτική χώρα, δυστυχώς διαπιστώνεται αναπαραγωγή κοινωνικών ανισοτήτων γενικά στον θεσμό

της εκπαίδευσης αλλά και στο εσωτερικό της επαγγελματικής κατάρτισης (Eriksen, 2021; Ljunggren & Orupabo, 2020; Nylund et al., 2018; Schmid & Haukedal, 2022).

Καταρχάς, σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 53 παιδιά το 2021 διαπιστώθηκε ότι τα παιδιά των μεσαίων κοινωνικών τάξεων δέχονται άρρητες πιέσεις από τους γονείς τους σχετικά με την ακαδημαϊκή τους επίτευξη γεγονός που οδηγεί σε εμφάνιση ψυχοπαθολογίας, όπως κατάθλιψη και άγχος. Επιπλέον, βρέθηκε ότι ανάμεσα στη μεσαία και την υψηλή τάξη τα σύνορα διατηρούνται παρά την τάση εξισωτισμού. Στην έρευνα αυτή τα παιδιά χωρίστηκαν σε δύο ομάδες: την πολιτισμική μεσαία τάξη (cultural middle class) και την οικονομική μεσαία τάξη (financial middle class). Διαπιστώθηκε ότι και τα δύο γκρουπ ήταν προσανατολισμένα στην σχολική επίτευξη αλλά διέφερε η μέθοδος. Για την πρώτη ομάδα, η μάθηση είναι κυρίως συνώνυμη της ευχαρίστησης και οι νέοι της λειτουργούν περισσότερο ανεξάρτητα και αυτοκατευθυνόμενα στην επιλογή σπουδών έχοντας ως στόχο τις ανώτατες σχολές. Επρόκειτο κυρίως για παιδιά ακαδημαϊκών, δημοσιογράφων, δικηγόρων και συγγραφέων. Αντίθετα, στη δεύτερη ομάδα οι γονείς ήταν κυρίως μεσίτες και εργαζόμενοι σε ιδιωτικές επιχειρήσεις. Τα παιδιά δήλωσαν πως δέχονταν συχνά αμοιβές και τιμωρίες γεγονός που τους έκανε να νιώθουν υψηλή πίεση για τους βαθμούς τους. Η φιλοδοξία για καλύτερους βαθμούς και καριέρα ερχόταν σαν λύτρωση για τη ζωή που δεν έκαναν οι γονείς τους. Κυριαρχεί στην κουλτούρα τους ότι η υπερβολική εργασία θα κάνει καλό τόσο στους ίδιους όσο και στις επιχειρήσεις που θα απασχοληθούν ενώ ο «κακός» μαθητής είναι συνώνυμο του «κακός» άνθρωπος δίνοντας έτσι στην επίτευξη αξιακό χαρακτήρα. Οι στάσεις των γονέων δημιούργησαν κατά αυτόν τον τρόπο δυο διαφορετικές κατηγορίες παιδιών : αφενός υψηλή αυτονομία και εσωτερικά κίνητρα επίτευξης στην πρώτη ομάδα αφετέρου αυτοτιμωρία, εκλογίκευση και εξάρτηση από εξωτερικά κίνητρα στη δεύτερη (Eriksen, 2021; Schmid & Haukedal, 2022).

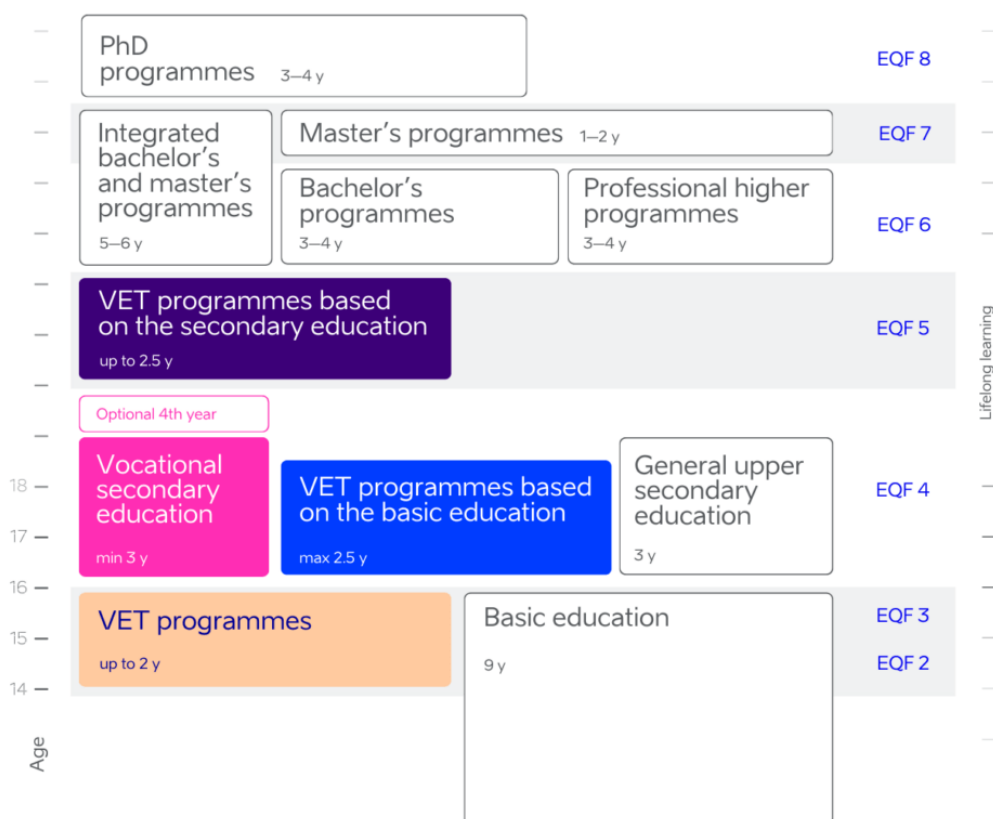
Ταυτόχρονα, άλλες έρευνες αποδεικνύουν το στίγμα της επαγγελματικής κατάρτισης για άτομα χαμηλών τάξεων, ιδίως για τους μετανάστες στο Όσλο, ακόμα και για εκείνους που είναι δεύτερης γενιάς. Υπάρχουν στοιχεία που μαρτυρούν ότι οι νέοι μετανάστες έχουν μικρότερη πρόσβαση στα προγράμματα μαθητείας και υψηλότερη ανεργία σε σχέση με τους γηγενείς. Στην ανατολική περιοχή του Όσλο όπου ζουν κυρίως, τα σχολεία έχουν αρνητική φήμη ενώ δέχονται συχνά επισκέψεις από την αστυνομία. Σε συνεντεύξεις οι απόφοιτοι αυτών των επαγγελματικών σχολών δήλωσαν ότι ήταν αδύνατον να βρουν θέση για την μαθητεία τους καθώς με το που έλεγαν το όνομα του σχολείου κανείς εργοδότης δεν επιθυμούσε να τους αναλάβει. Επίσης, οι ερωτηθέντες δήλωσαν ότι η επαγγελματική κατάρτιση δεν ήταν το όνειρό τους αλλά κατευθύνθηκαν εκεί μετά από έντονες προτροπές τόσο των συμβούλων όσο και των καθηγητών τους ως πιο «ταιριαστή επιλογή». Μάλιστα, τόνισαν ότι δεν οραματίζονται να εργαστούν πάνω σε αυτό που σπουδάζουν αλλά ότι θα μεταβούν στο πανεπιστήμιο ακόμα και αν αυτό σημαίνει πρακτικά πως θα σπουδάζουν για περισσότερα χρόνια. Εντύπωση προκαλεί στην ίδια έρευνα η απάντηση ενός νέου μετανάστη δεύτερης γενιάς ο οποίος υπογράμμισε ότι ζητάνε άτομα σαν και αυτόν στην αστυνομία γιατί υπάρχει η πεποίθηση ότι μπορεί να κατανοήσει καλύτερα τον τρόπο σκέψης των εγκληματιών που είναι ξένοι. Εάν προσληφθεί θεωρεί ότι θα κάνει τόσο υπερήφανους τους γονείς του ενώ θα αποδείξει στη χώρα του (τη Νορβηγία) ότι μπορεί να την υπερασπιστεί (Ljunggren & Orupabo, 2020).

Αντιθέτως, στην Σουηδία ο θεσμός της επαγγελματικής κατάρτισης φαίνεται να αγκαλιάζει με μεγαλύτερη θαλπωρή τους μετανάστες. Οι σχολές επαγγελματικής κατάρτισης είναι σχετικά μικρές αλλά σε όλες δημιουργούνται ειδικά, εντατικά προγράμματα (fast track) εκπαίδευσης για μετανάστες αλλά και όσους έχουν χαμηλά διπλώματα από άλλες χώρες. Μάλιστα, τα μαθήματα πλαισιώνονται και από ταχύρρυθμα προγράμματα εκμάθησης του συγκεκριμένου λεξιλογίου που απαιτείται για την εκάστοτε

ειδικότητα καθώς τελικός στόχος είναι η όσο το δυνατόν πιο άμεση ένταξη των μεταναστών στην αγορά εργασίας που τους χρειάζεται (Hågemark et al.2023).

3.4 Η περίπτωση της Εσθονίας

Η Εσθονία αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση της Ευρώπης στην οποία αξίζει να σταθούμε. Με πληθυσμός 1,3 εκατομμύρια, όπως όλες οι χώρες που έχουν προέλθει από την πρώην Σοβιετική Ένωση, η Εσθονία έχει υψηλά ποσοστά συμμετεχόντων στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Εικόνα 1 Εκπαιδευτικό Σύστημα Εσθονίας. Πηγή: <https://www.educationestonia.org/vet/>

Η επαγγελματική κατάρτιση στην Εσθονία είναι ανοικτή σε όλους, ανεξαρτήτως προηγούμενης εκπαίδευσης. Ορισμένα μαθήματα μπορεί να έχουν προϋποθέσεις ηλικίας ή

γνώσεων. Η φοίτηση είναι γενικά δωρεάν, αλλά υπάρχουν και περιπτώσεις όπου τίθενται δίδακτρα ειδικά σε σχολές με μεγάλη απήχηση. Όπως φαίνεται στο παραπάνω σχήμα η Εσθονία διατηρεί ποικίλα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης τα οποία χωρίζονται σε διάφορα επίπεδα:

Επίπεδο 2: Ανοικτό σε άτομα με μη ολοκληρωμένη βασική εκπαίδευση. Ο όγκος σπουδών κυμαίνεται από 15 έως 120 πιστωτικές μονάδες και τουλάχιστον το 70% του προγράμματος σπουδών είναι αφιερωμένο στην πρακτική άσκηση και την πρακτική εργασία.

Επίπεδο 3: Ανοικτό επίσης σε άτομα με ημιτελή βασική εκπαίδευση, προσφέροντας 15 έως 120 πιστωτικές μονάδες. Τουλάχιστον το 50% του προγράμματος σπουδών αφορά πρακτική άσκηση και πρακτική εργασία.

Επίπεδο 4: Απαιτεί βασική εκπαίδευση για την εισαγωγή και χωρίζεται σε:

Προγράμματα σπουδών επαγγελματικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: Παρέχει δευτεροβάθμια εκπαίδευση επιπλέον της επαγγελματικής κατάρτισης. Ο όγκος σπουδών ανέρχεται σε 180 πιστωτικές μονάδες, ενώ τουλάχιστον το 35% του προγράμματος σπουδών περιλαμβάνει πρακτική άσκηση.

Προγράμματα σπουδών αρχικής κατάρτισης: Κυμαίνεται από 15 έως 150 πιστωτικές μονάδες, με τουλάχιστον 50% πρακτική εργασία.

Προγράμματα σπουδών συνεχιζόμενης κατάρτισης: Απαιτεί επάγγελμα που αντιστοιχεί σε επίπεδο προσόντων 4 ή ισοδύναμες δεξιότητες. Ο όγκος σπουδών κυμαίνεται από 15 έως 60 πιστωτικές μονάδες, με τουλάχιστον 50% πρακτική εργασία.

Επίπεδο 5 (αντίστοιχο με τα δικά μας ΣΑΕΚ) : Απαιτεί δευτεροβάθμια εκπαίδευση για την εισαγωγή και χωρίζεται σε:

Προγράμματα αρχικής κατάρτισης: Προσφέρει 120 έως 150 πιστωτικές μονάδες, με τουλάχιστον 50% πρακτική εργασία.

Προγράμματα συνεχιζόμενης κατάρτισης: Απαιτεί επάγγελμα που αντιστοιχεί σε επίπεδο προσόντων 4 ή 5 ή ισοδύναμες δεξιότητες. Ο όγκος σπουδών είναι 15 έως 60 πιστωτικές μονάδες, με τουλάχιστον 50% πρακτική εργασία (CEDEFOP).

Η Εσθονία προκαλεί λοιπόν εντύπωση καθώς αποτελεί μια χώρα η οποία αν και ανεξαρτητοποιήθηκε πρόσφατα (1992) παρουσιάζει μεγάλη οικονομική και εκπαιδευτική ανάπτυξη ενώ επενδύει μόλις το 5,5% του ΑΕΠ της στη μάθηση. Βρίσκεται δε σχεδόν πάντα στην πρώτη δεκάδα των χωρών που πετυχαίνουν υψηλά σκορ στους διαγωνισμούς της PISA (Loogma, 2016; Tonga et al., 2022).

Μάλιστα αρκετοί ερευνητές την συγκρίνουν με την Σιγκαπούρη, η οποία είναι παραδοσιακά στις πρώτες θέσεις της PISA, προσπαθώντας να εντοπίσουν τα σημεία εκείνα που οδηγούν την Εσθονία σε εφάμιλλη επιτυχία. Εκείνο βέβαια που προξενεί στη δική μας περίπτωση εντύπωση είναι πως ενώ θα ήταν αναμενόμενο μια χώρα με τέτοια σκορ στην PISA να προωθεί κυρίως τη γενική εκπαίδευση και το πανεπιστήμιο, παρατηρείται παράλληλα μια εντυπωσιακή άνοδος της επαγγελματικής κατάρτισης με σειρά μεταρρυθμίσεων. Η χώρα απαριθμεί 18 πανεπιστήμια ενώ τα αντίστοιχα ΣΑΕΚ είναι 36 και το 2023 είχαν συνολικά 8.810 αποφοίτους (OECD).

Η Εσθονία παρουσιάζει εθνική ετερογένεια πληθυσμού ενώ στην κουλτούρα τους φαίνεται ότι υπάρχει μια μίμηση προς το δυτικό πρότυπο και λιγότερο προς το ρωσικό. Επισημαίνεται δε ότι η βασική μεταρρύθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης καθοδηγήθηκε από εξωτερικούς επενδυτές και σχεδιάστηκε από διεθνείς εμπειρογνώμονες.

Παράλληλα, σε σχέση με τη Σιγκαπούρη, τα σχολεία της λειτουργούν λιγότερες μέρες το χρόνο, οι καθηγητές έχουν πολύ χαμηλότερες απολαβές και οι μαθητές χαμηλότερο IQ πάρα

τάτα η Εσθονία βρίσκεται σε πλήρη άνθηση ενώ στην κουλτούρα των πολιτών υπάρχει η αίσθηση της δια βίου μάθησης (Boman, 2020; Türe, 2020).

4. Μέθοδος

Πληθυσμός : Σπουδαστές και σπουδάστριες σχολών ανώτατης επαγγελματικής κατάρτισης (Σ.Α.Ε.Κ. – Σ.Α.Ε.Κ. ΔΥΠΙΑ) της ευρύτερης περιοχής των Ιωαννίνων.

Συνολικός αριθμός ατόμων που συμμετείχαν: 20 (βολική δειγματοληψία)

Εργαλείο έρευνας: Ημιδομημένες συνεντεύξεις με βάση το θεωρητικό πλέγμα που παρουσιάστηκε παραπάνω οι οποίες υλοποιήθηκαν την περίοδο Νοεμβρίου – Δεκεμβρίου 2024. Η ημιδομημένη συνέντευξη θεωρήθηκε ως καταλληλότερο μέσω συλλογής των δεδομένων καθώς σκοπός της έρευνας ήταν η θέαση της αποτυχίας από την οπτική των συνεντευξιαζόμενων διεισδύοντας στα δικά τους νοηματικά πλαίσια αναφοράς. Έτσι, εξετάζεται η κοινωνική ζωή και η κουλτούρα των συμμετεχόντων χωρίς την παρεμβολή προκαθορισμένων μεταβλητών και προ διατυπωμένων υποθέσεων. Υιοθετείται κατά αυτόν τον τρόπο μια ολιστική προσέγγιση του υπό εξέταση φαινομένου λαμβάνοντας υπόψιν και τις παραμικρές λεπτομέρειες στις αποκρίσεις των ερωτηθέντων. Ακόμη, η ημιδομημένη συνέντευξη ως μέθοδος παραγωγής δεδομένων εγκαθιδρύει στενές επικοινωνιακές σχέσεις μεταξύ της ερευνήτριας και των υποκειμένων ενώ χαρακτηρίζεται από ευελιξία και ευαισθησία (Τσιώλης, 2014). Οι συνεντεύξεις καταγράφηκαν ψηφιακά για τις ανάγκες της έρευνας και απομαγνητοφωνήθηκαν μετά από την συγκατάθεση των συνεντευξιαζόμενων και τη διεύθυνση της δομής. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε ανάλυση περιεχομένου για την εξαγωγή αποτελεσμάτων.

4.1 Δείγμα

Το σύνολο των συνεντευξιαζόμενων προέρχεται από τα ΣΑΕΚ της περιοχής των Ιωαννίνων. Όλοι οι συμμετέχοντες είχαν λάβει γνώση για τη φύση της έρευνας και στην αρχή κάθε συνέντευξης ζητήθηκε η προφορική τους συγκατάθεση για την καταγραφή της συνομιλίας.

Το δείγμα της έρευνας ήταν 20 σπουδαστές ΣΑΕΚ της ευρύτερης περιοχής των Ιωαννίνων. Πιο συγκεκριμένα, 19 γυναίκες και 1 άνδρας. 11 από αυτούς φοιτούσαν στο Α΄ Εξάμηνο σπουδών, 7 στο Γ΄ Εξάμηνο και 2 στο Δ΄ Εξάμηνο. Η δειγματοληψία ήταν βολική και το δείγμα επιλέχθηκε από διάφορα εξάμηνα με σκοπό τη διερεύνηση της αίσθησης της σχολικής αποτυχίας ανά εξάμηνο και ηλικία. Οι ηλικίες των συνεντευξιαζόμενων ήταν από 18 έως 32 ετών.

4.2 Οδηγός Συνέντευξης – Κωδικοποίηση

Πίνακας 1

Θεματικοί άξονες ανά ερευνητικό ερώτημα

Ερευνητικά Ερωτήματα	Θεματικοί Άξονες
A) οι σπουδαστές ΣΑΕΚ πιστεύουν ότι φέρουν το στίγμα της αποτυχίας;	Σχολική αποτυχία σε αλληλεπίδραση με την ταυτότητα των σπουδαστών.
B) πώς η κουλτούρα διαμορφώνει το στίγμα της αποτυχίας;	Η επίδραση της οικογένειας, σχολείου, καθηγητών, φίλων και δημόσιας σφαίρας.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται αναλυτικά ο οδηγός συνέντευξης που σχεδιάστηκε με βάση τους δύο παραπάνω θεματικούς άξονες ώστε να ανταποκρίνεται στα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας εργασίας. Επισημαίνεται ότι κατά τη διάρκεια των ημι δομημένων συνεντεύξεων η σειρά των ερωτήσεων μπορεί να αλλάξει ή να έγιναν και διευκρινιστικές ακολουθώντας τη ροή της συζήτησης.

Πίνακας 2

Ερωτήσεις συνέντευξης ανά θεματικό άξονα

Θεματικοί	Ερωτήσεις Συνέντευξης
Άξονες	
Σχολική αποτυχία σε αλληλεπίδραση με την ταυτότητα των σπουδαστών.	2.1 Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνετε εξετάσεις; 2.2 Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ; 2.3 Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ; 2.4 Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή; 2.5 Θα ξαναδίνατε πανελλήνιες εξετάσεις; 2.6 Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.; 2.7 Εάν με παράλληλο μηχανογραφικό, πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;
Η επίδραση της οικογένειας, σχολείου, καθηγητών, φίλων και δημόσιας σφαίρας.	3.1 Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.; 3.2 Είχατε κάποια ενημέρωση από το σχολείο; 3.3 Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ; 3.4 Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.; 4.1 Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.; 4.2 Πιστεύετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για τα Α.Ε.Ι.;

4.3 Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν

κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

4.4 Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία

πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

5.1 Πως θα περιγράφατε την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε

ένα μαθητή λυκείου που θα σας ρωτούσε για να έρθει;

5.2 Τί θα θέλατε να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε κατά την περίοδο Νοεμβρίου - Δεκεμβρίου 2024. Οι συμμετέχοντες έλαβαν μέρος στην παρούσα έρευνα οικειοθελώς αφού ενημερώθηκαν για το πλαίσιο υλοποίησής και τους στόχους της. Κατά την έναρξη της ηχογράφησης, τους ζητήθηκε να δηλώσουν ότι συμφωνούν να γίνει καταγραφή της φωνής τους. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν δια ζώσης και η καταγραφή τους έγινε μέσω φορητού ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Μετά την ολοκλήρωση της απομαγνητοφώνησης, έγινε επεξεργασία των δεδομένων με τη θεματική ποιοτική ανάλυση και εφαρμόστηκε επαγωγική προσέγγιση. Σε πρώτη φάση, τα κείμενα των απομαγνητοφωνήσεων αναγνώσθηκαν πολλές φορές ώστε να σχηματιστούν οι δύο κεντρικοί θεματικοί άξονες και οι επιμέρους ενότητες τους. Έπειτα, μελετώντας τα κείμενα των συνομιλιών δημιουργήθηκαν οι κώδικες οι οποίοι αντιστοιχούν στους θεματικούς άξονες της έρευνας. Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζονται αναλυτικά οι κώδικες ανά άξονα συνοδευόμενοι από τους λειτουργικούς τους ορισμούς:

Πίνακας 3.1

Κατηγορίες – Κωδικοί & λειτουργικοί ορισμοί- Θεματικός άξονας 1

Κατηγορίες	Κωδικοί- λειτουργικοί ορισμοί Θεματικός Άξονας 1 : Σχολική αποτυχία σε αλληλεπίδραση με την ταυτότητα των σπουδαστών.
Αίσθηση	ΑΙΣΘΑΠΟΤ= αίσθηση αποτυχίας
σχολικής	ΑΙΣΘΕΠΠΤ= αίσθηση επιτυχίας
αποτυχίας	ΙΔΙΣΦΑΙΡ= ιδιωτική σφαίρα καταρτιζόμενου
&	ΠΟΛΚΕΦ= χαρακτηριστικά πολιτισμικού κεφαλαίου
ταυτότητα	ΕΠΙΘΑΕΙ= επιθυμία για εισαγωγή/ μετάβαση σε ΑΕΙ

Πίνακας 3.2

Κατηγορίες – Κωδικοί & λειτουργικοί ορισμοί- Θεματικός άξονας 2

Κατηγορίες	Κωδικοί- λειτουργικοί ορισμοί Θεματικός Άξονας 2 : Η επίδραση της οικογένειας, σχολείου, καθηγητών, φίλων και δημόσιας σφαίρας.
Η διαμόρφωση	ΔΗΜΣΦΑΙΡ= επίδραση δημόσιας σφαίρας στους σπουδαστές
της	ΕΠΟΙΚ= επιρροή οικογένειας στη λήψη αποφάσεων για σπουδές
κουλτούρας	ΕΠΦΙΛ= επιρροή φίλων στη λήψη αποφάσεων για σπουδές
μέσα από τον	ΕΠΚΑΘ= επιρροή καθηγητών στη λήψη αποφάσεων για σπουδές
κοινωνικό	ΕΠΙΝΤΕΡ= επιρροή ίντερνετ στη λήψη αποφάσεων για σπουδές
περίγυρο & το	
δημόσιο λόγο	

Σε ένα δεύτερο επίπεδο ανάλυσης, έγιναν προσπάθειες εντοπισμού των κατάλληλων κατηγοριών οι οποίες αναδύθηκαν από την προσεκτική ανάγνωση του υπό μελέτη απομαγνητοφωνημένου υλικού. Έπειτα, πραγματοποιήθηκε επανέλεγχος ώστε να διαμορφωθούν οι τελικές κατηγορίες οι οποίες ταυτίζονται εννοιολογικά με τους θεματικούς άξονες της έρευνας και περιέχουν τους αντίστοιχα κατάλληλα διαμορφωμένους κωδικούς (Γ. Τσιώλης, 2014). Με βάση τους παραπάνω πίνακες εξάγονται τα τελικά αποτελέσματα ανά θεματικό άξονα τα οποία παρουσιάζονται αναλυτικά στη συνέχεια και απαντούν στα ερευνητικά ερωτήματα (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II).

5. Αποτελέσματα Έρευνας

5.1 Δημογραφικά Στοιχεία

Ηλικίες συμμετεχόντων : η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος ήταν μεταξύ 18-23 ετών. Πιο συγκεκριμένα, 7 συνεντευξιαζόμενοι ήταν 18 ετών (ΥΠΟΚ.5,10,14,15,18,19,20), 7 συνεντευξιαζόμενοι ήταν 19 ετών (ΥΠΟΚ. 1,4,6,8,12,13,17), 2 συνεντευξιαζόμενοι ήταν 20 ετών (ΥΠΟΚ. 2,16), 2 συνεντευξιαζόμενες ήταν 21 ετών (ΥΠΟΚ. 9,11) και τέλος μία συνεντευξιαζόμενη ήταν ηλικίας 32 ετών. Το ποσοστό ανά ηλικιακή ομάδα είναι ανάλογο του γενικού πληθυσμού φοίτησης των ΣΑΕΚ.

Οι ειδικότητες τις οποίες παρακολουθούσαν οι καταρτιζόμενοι δεν αποτελούν μεταβλητή της παρούσας έρευνας καθώς η επιλογή του κλάδου σπουδών δεν θεωρούμε ότι παίζει κάποιο καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση στίγματος αποτυχίας. Ωστόσο, για λόγους δεοντολογίας αναφέρονται συνοπτικά οι ειδικότητες που συμμετείχαν στις συνεντεύξεις: βοηθός παιδαγωγών πρώιμης παιδικής ηλικίας, βοηθός νοσηλευτικής γενικής νοσηλείας και διασώστης- πλήρωμα ασθενοφόρου.

5.2 Πολιτισμικό Κεφάλαιο

Με βάση τη θεωρία πολιτισμικού κεφαλαίου του Bourdieu (1977) ο τύπος προέλευσης των μαθητών και η έξις της οικογένειάς τους διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην εκπαίδευση των παιδιών (P. Bourdieu, 2014). Οι γόνιμοι διαφορετικών κοινωνικών τάξεων αξιολογούν με διαφορετικά κριτήρια την εκπαίδευση και αυτό αποτελεί μια σημαντική διαπίστωση για την παρούσα έρευνα. Επίσης, οι γονείς χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων αποκτούν περισσότερα τέκνα σε σχέση με τα ζευγάρια μεσαίων και υψηλών τάξεων γεγονός που περιορίζει λόγω οικονομικής κατάστασης τη δαπάνη που πραγματοποιούν για την εκπαίδευσή τους. Το 70% των συνεντευξιαζόμενων προέρχονταν από πολύτεκνες οικογένειες. Πιο συγκεκριμένα, από οικογένειες με τρία και τέσσερα παιδιά προερχόταν τα υποκείμενα 2,3,4,5,7,8,12,14,15,16,17,18,19,20 ενώ τρεις συνεντευξιαζόμενες ανήκαν με μονογονεϊκές οικογένειες λόγω θανάτου ενός εκ των δύο γονέων (ΥΠΟΚ. 6,9,13). Τέσσερις συμμετέχοντες είχαν άλλο ένα αδερφό ή αδερφή (ΥΠΟΚ. 1,10,11,13) και μόνο δύο συνεντευξιαζόμενες ήταν μοναχοπαιδιά (ΥΠΟΚ. 6,9). Όπως παρατηρούμε, με βάση τους παραπάνω αριθμούς φαίνεται τα ΣΑΕΚ να αποτελούν μια ελκυστική επιλογή για τους μαθητές που προέρχονται από πολυμελείς οικογένειες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι δώδεκα από τους είκοσι συμμετέχοντες στην έρευνα είχαν καταγωγή και διέμεναν σε χωριό όταν φοιτούσαν στο Λύκειο ενώ μόλις οκτώ από το σύνολο διέμεναν σε πόλη. Οι πόλεις καταγωγής αποτελούν μεσαίου μεγέθους αστικά κέντρα πιο αναλυτικά: τα υποκείμενα 3,14,17 και 18 μένουν στα Ιωάννινα, το υποκείμενο 9 στη Ξάνθη, το υποκείμενο 10 στα Γρεβενά, το υποκείμενο 16 στην Βέροια και το υποκείμενο 19 στην Αρκαδία. Ακόμη, μόνο δύο συνεντευξιαζόμενες έχουν καταγωγή από άλλη χώρα, συγκεκριμένα από την Αλβανία, γεγονός που προκαλεί εντύπωση καθώς η επαγγελματική κατάρτιση θα αποτελούσε μια κατάλληλη επιλογή για την απόκτηση

δεξιοτήτων μεταναστών και θα διευκόλυνε στη συνέχεια την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Για παράδειγμα, αξίζει να αναφερθεί η περίπτωση της Σουηδίας όπου υπάρχει πολιτική κατεύθυνση όχι μόνο οι μετανάστες να κατευθύνονται προς τα αντίστοιχα Σ.Α.Ε.Κ. αλλά μάλιστα να δημιουργούνται εντατικά τμήματα αποκλειστικά για αυτούς τα οποία συνοδεύονται με εκμάθηση της αντίστοιχης επαγγελματικής ορολογίας στα σουηδικά ώστε να εξασφαλιστεί η όσο το δυνατόν πιο άμεση απορρόφηση τους από την αγορά εργασίας. Εύλογα ερωτήματα που προκύπτουν από τα δεδομένα αυτά είναι εάν ο τόπος , χωριό ή πόλη, παίζει ρόλο στις επιλογές σπουδών και στην αίσθηση της αποτυχίας. Όπως επίσης, τί είναι εκείνο που κάνει άτομα από πόλεις με ΣΑΕΚ τόσο δημόσια όσο και ιδιωτικά να μπουν στη διαδικασία δήλωσης σχολής προτίμησης μακριά από την έδρα τους και σε αναζήτηση φοιτητικής στέγης.

Σύμφωνα με τη θεωρία του πολιτισμικού κεφαλαίου, ο τόπος καταγωγής διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην εκπαίδευση των νέων. Στους κατοίκους επαρχιακών περιοχών οι οποίοι στην πλειοψηφία τους, όπως θα δούμε παρακάτω ασχολούνται με την γεωργία, κτηνοτροφία ή χειρωνακτικές εργασίες, η επιλογή των παιδιών τους να φοιτήσουν σε ΣΑΕΚ μοιάζει μια εξαιρετική ευκαιρία και με βάση τις συνεντεύξεις η επιρροή της οικογένειας είναι πολύ σημαντική για τις αποφάσεις των μαθητών. Επιπροσθέτως, σε μικρούς οικισμούς το πανεπιστήμιο μοιάζει με μακρινή και μάλλον δαπανηρή επιλογή ιδιαίτερα για τους γονείς που έχουν τρία ή τέσσερα παιδιά.

Παράλληλα, σε ερώτηση σχετική με τις σπουδές των γονέων διαπιστώθηκε ότι στο πλήθος των είκοσι συνεντευξιαζόμενων μόνο δύο γονείς ήταν απόφοιτοι πανεπιστημίου και 6 γονείς απόφοιτοι ΤΕΙ ενώ ένας πατέρας συμμετέχουσας ήταν την περίοδο της συνέντευξης φοιτητής. Παρουσιάζεται αναλυτικά πίνακας με το επίπεδο σπουδών των γονέων και την επαγγελματική τους απασχόληση κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων:

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑ	ΣΠΟΥΔΕΣ ΓΟΝΕΩΝ	ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΓΟΝΕΩΝ
1	Πατέρας : ηλεκτρολογία (ΕΠΑΛ) Μητέρα: Βοηθός Βρεφονηπιοκόμου(ΙΕΚ)	Οδηγός φορτηγών Άνεργη
2	Πατέρας : Γυμνάσιο Μητέρα: Γυμνάσιο	Εργάτης σε «Πίνδο» Εργάτρια σε «Δωδώνη»
3	Πατέρας :ΕΠΑΛ Μητέρα: Γυμνάσιο	Συνταξιούχος Ιδιωτική Υπάλληλος
4	Πατέρας : Νομική (ΑΕΙ) Μητέρα: Βρεφονηπιοκόμος (ΤΕΙ)	Στρατό Ιδιωτική Υπάλληλος
5	Πατέρας : Λύκειο Μητέρα: Γυμνάσιο	Κτηνοτρόφος Άνεργη
6	Πατέρας :Ηλεκτρολογία (ΕΠΑΛ) Μητέρα: -	Αποθανών Άνεργη
7	Πατέρας :Μηχανικός (ΕΠΑΛ) Μητέρα: Δημοτικό	Οινοπαραγωγός Αγρότισσα
8	Πατέρας : ΕΠΑΛ Μητέρα: Γυμνάσιο	Ιδιωτικός Υπάλληλος – οδοποιός Άνεργη
9	Πατέρας :φοιτητής Μητέρα: Γεωπονία (ΕΠΑΛ)	Υπ. σε Γεν. Νοσοκομείο Ξάνθης Αποθανούσα
10	Πατέρας : Λύκειο Μητέρα: Λύκειο	Οδηγός ταξί Οδηγός ταξί
11	Πατέρας : ιερατική σχολή Μητέρα: Δημοτικό	Ιερέας Καθαρίστρια
12	Πατέρας : Γυμνάσιο Μητέρα: Γυμνάσιο	Ψαράς Βοηθός ψαρά
13	Πατέρας : Δημοτικό Μητέρα: Βρεφονηπιοκομία (ΤΕΙ)	Αγρότης – αποθανών Αγρότισσα

14	Πατέρας :Μηχανικός αυτοκινήτων (ΟΑΕΔ) Μητέρα: Νοσηλευτική (ιδ. Σχολή)	Ελεύθερος επαγγελματίας Καθαρίστρια
15	Πατέρας : Λύκειο Μητέρα: Λύκειο	Κτηνοτρόφος Κτηνοτρόφος
16	Πατέρας : Λύκειο Μητέρα: Λύκειο	Ταξιτζής Άνεργη
17	Πατέρας :ασφαλιστής (ιδ. σχολή) Μητέρα: Λύκειο	Ιδιωτικός Υπάλληλος Σε πρόγραμμα προσωρινής απασχόλησης
18	Πατέρας : Δημοτικό Μητέρα: Φιλολόγος	Οικοδόμος Ζαχαροπλάστρια
19	Πατέρας : Ηλεκτρολογία (ΕΠΑΛ) Μητέρα: Νοσηλευτική (ΤΕΙ)	Ελεύθερος Επαγγελματίας Δημόσια Υπάλληλος- Νοσοκόμα
20	Πατέρας : Λύκειο Μητέρα: Νοσηλευτική (ΤΕΙ)	Δημόσιος Υπάλληλος- Δήμος Ιδιωτική Υπάλληλος- Νοσοκόμα

Από τον παραπάνω πίνακα είναι εμφανές ότι τρεις γονείς δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση καθώς είναι απόφοιτοι δημοτικού. Επτά γονείς έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές στο Γυμνάσιο ενώ από αυτούς έξι είναι κάτοικοι χωριού και μόνο ένας κατοικεί σε πόλη (Ιωάννινα). Συνολικά 14 γονείς έχουν αποφοιτήσει από το Γενικό ή Επαγγελματικό Λύκειο, δύο γονείς από ιδιωτικές μεταδευτεροβάθμιες σχολές και μια μητέρα από τα Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΙΕΚ).

Εκείνο που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι επτά από τα είκοσι υποκείμενα θεωρούν ότι το απολυτήριο Λυκείου ως «όχι κάτι το ιδιαίτερο» ή δήλωναν αρχικά ότι οι γονείς τους δεν έχουν σπουδάσει και μόνο έπειτα από διευκρινιστική ερώτηση μας έλεγαν τη βαθμίδα

εκπαίδευσης που είχαν ολοκληρώσει. Αναλυτικά, στην ερώτηση «*Τί σπουδές έχουν κάνει οι γονείς σας;*», πήραμε τις εξής απαντήσεις:

Υποκ. 1 : «*...δεν έχουν σπουδάσει. Είναι τελειόφοιτος Λυκείου ο μπαμπάς και η μαμά Γυμνασίου.*»

Υποκ. 10: «*Όχι κάτι το ιδιαίτερο. Το Λύκειο τελείωσαν*»

Υποκ. 12: «*Δεν έχουν κάνει σπουδές. Έχουν τελειώσει το Γυμνάσιο.*»

Υποκ. 15: «*Δεν έχουν κάνει. Ασχολούνται με την κτηνοτροφία.*»

«*Π.χ. τελείωσαν το γυμνάσιο;*»

«*Και το Λύκειο.*»

Υποκ. 16: «*Δεν έχουν σπουδάσει.*»

«*Όταν λες δεν έχουν σπουδάσει;*»

«*Το γυμνάσιο το έχουν τελειώσει σίγουρα. Για το λύκειο δεν είμαι σίγουρη.*»

Υποκ.17: «*Η μαμά μου δεν έχει σπουδάσει. Ο μπαμπάς μου ασφαλιστής.*»

«*Η μαμά σου δηλαδή;*»

«*Έχει τελειώσει το Λύκειο.*»

Υποκ. 20: «*Η μαμά μου έχει τελειώσει νοσηλευτική και ο μπαμπάς μου δεν έχει κάνει σπουδές, δουλεύει.[...] Έχει τελειώσει το Λύκειο.*»

Τα παραπάνω λόγια αποτελούν στην ουσία υιοθέτηση της δημόσια σφαίρας και του δημόσιου λόγου που επικρατούν στην Ελλάδα περί της αξίας της υποχρεωτικής αλλά και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Για την συντριπτική πλειοψηφία των συμπολιτών μας το απολυτήριο Λυκείου δεν αποτελεί σημαντικό εχέγγυο γνώσης ή δεξιοτήτων. Η απόκτησή του δε, δεν φαίνεται να προσφέρει εφόδια για «καλή» επαγγελματική αποκατάσταση γεγονός που μαρτυράται και στον παραπάνω πίνακα καθώς οι κάτοχοι του είναι κυρίως βιοπαλαιστές ασκώντας επαγγέλματα για τα οποία το απολυτήριο Λυκείου δεν θα λέγαμε ότι κρινόταν ως απαραίτητο. Η ασημαντότητα του απολυτηρίου μπορούμε

επίσης να ισχυριστούμε, ότι σχετίζεται στενά με την ευκολία απόκτησης του καθώς στη χώρα μας οι μαθητές Λυκείου σπάνια δεν καταφέρνουν να το τελειώσουν σε αντίθεση με άλλα ευρωπαϊκά κράτη, όπως για παράδειγμα τη Γαλλία, όπου η απόκτηση του πολυπόθητου baccalauréate δεν αποτελεί εύκολη υπόθεση και για αυτό χαίρει μεγαλύτερης εκτίμησης από το γαλλικό λαό.

5.3 Η επιθυμία εισόδου στα ΑΕΙ

Η εκπαίδευση αποτελεί ένα μοχλό κοινωνικής και οικονομικής ανόδου για την ελληνική κουλτούρα. Η οικογένεια ακόμα και ο ευρύτερος συγγενικός περίγυρος προβαίνουν σε διάφορες ενέργειες προκειμένου να δώσουν στα παιδιά τους όσο το δυνατόν περισσότερα εφόδια για τη συμμετοχή τους στις Πανελλήνιες Εξετάσεις. Συχνά τα ποσά που δαπανούνται σε μορφές εξωσχολική υποστήριξης, όπως για παράδειγμα φροντιστήρια ή ιδιαίτερα μαθήματα, επιβαρύνουν τον οικογενειακό προϋπολογισμό των οικογενειών. Μια επιβάρυνση η οποία με βάση τη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου αποτελεί επένδυση για το μέλλον των νέων καθώς αναμένεται η επακόλουθη απόσβεση τόσο κοινωνικά όσο και οικονομικά.

Στηριζόμενοι στα παραπάνω, αναμέναμε ότι λόγω χαμηλού πολιτισμικού κεφαλαίου το δείγμα των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα δεν θα είχε παρακολουθήσει υποστηρικτικά μαθήματα σε φροντιστήριο ή ιδιαίτερα. Προς μεγάλη μας έκπληξη η συντριπτική πλειοψηφία του δείγματος, συγκεκριμένα δεκαεπτά από τα είκοσι άτομα, απάντησαν είτε ότι πήγαιναν σε φροντιστήριο κατά τη διάρκεια της τελευταίας τάξης του Λυκείου είτε ότι έκαναν συνδυασμό παρακολουθώντας σε κάποια μαθήματα φροντιστήριο ενώ σε κάποια άλλα ιδιαίτερα. Εύλογα, λοιπόν, διερωτάται κανείς τι είναι

αυτό που οδήγησε το 85% των υποκειμένων στην εξωσχολική υποστήριξη ενώ η οικονομική κατάσταση της οικογένειάς τους φαίνεται να μην το επέτρεπε;

Η απάντηση είναι ριζωμένη στην ελληνική κουλτούρα περί εκπαίδευσης που άρχισε να αναπτύσσεται ιδιαίτερα μετά το 1975 και κυρίως θα λέγαμε κατά τη δεκαετία του 80 όπου η πρόσβαση στην ελληνική ανώτατη εκπαίδευση άρχισε να γίνεται εφικτή στα μεσαία και χαμηλά στρώματα μέσα από την επένδυση στα φροντιστήρια. Οι στερήσεις για τις οικογένειες ήταν αρκετές αλλά η ηθική ικανοποίηση που λάμβαναν όταν το παιδί τους κατάφερνε να περάσει στο πανεπιστήμιο ήταν τεράστια. Επίσης, συνοδευόταν από εύρεση καλύτερης εργασίας για το νέο, εξασφάλισης μιας θέσης στο δημόσιο και συνεπακόλουθα υψηλότερο κοινωνικοοικονομικό status. Βέβαια, τα πράγματα άλλαξαν κατά τη δεκαετία του 1990 και εξής καθώς οι βάσεις των σχολών έπεσαν ενώ ανέβηκε ο αριθμός των διαθέσιμων θέσεων στα πανεπιστήμια. Ο συνδυασμός αυτών των δύο έκανε ακόμα πιο προσβάσιμη την είσοδο σε μια ανώτερη ή ανώτατη σχολή για ακόμα περισσότερους μαθητές από τα χαμηλά στρώματα. Το γεγονός αυτό οδήγησε ακόμα μεγαλύτερο αριθμό γονέων να απευθύνονται σε φροντιστήρια για την προετοιμασία των παιδιών τους. Η συνήθεια αυτή έχει γίνει πλέον συλλογική ταυτότητα για οποιαδήποτε οικογένεια έχει μαθητή στη Γ' Λυκείου καθώς δεν νοείται να μην λαμβάνει κάποιας μορφής υποστήριξη για τις πανελλαδικές εξετάσεις. Οι γονείς λοιπόν των συμμετεχόντων στην παρούσα έρευνα δεν είχαν άλλη «επιλογή» από το να επενδύσουν έστω και στη τελευταία τάξη του σχολείου στην εξωσχολική εκπαίδευση αφενός προβάλλοντας την ελπίδα ότι το παιδί τους θα μπορούσε να έχει έτσι ένα καλύτερο μέλλον αφετέρου γιατί ολόκληρη η κοινωνία στην οποία κατοικοεδρεύουν πραγματοποιεί ακριβώς το ίδιο. Άρα, η εξωσχολική υποστήριξη για τον υποψήφιο των πανελλαδικών εξετάσεων δεν είναι απλώς μια επένδυση για το μέλλον πλέον αποτελεί μια κοινωνική επιταγή.

Πιο αναλυτικά, τα υποκείμενα 1,3,5,6,7,10,11,12,14,17, 19 και 20 παρακολούθησαν υποστηρικτικά μαθήματα για την προετοιμασία τους στις Πανελλήνιες εξετάσεις μόνο σε φροντιστήριο (12 από τους 20 συνεντευξιαζόμενους). Τα υποκείμενα 4 και 13 λάμβαναν υποστήριξη τόσο από φροντιστήρια όσο και από εξατομικευμένα μαθήματα ενώ το υποκείμενο 13 έδωσε δύο φορές πανελλήνιες εξετάσεις. Το υποκείμενο 11 διέκοψε το φροντιστήριο μετά από κάποιους μήνες γιατί όπως δήλωσε απογοητεύτηκε από τους καθηγητές. Το υποκείμενο 15 το οποίο κατοικούσε σε χωριό δήλωσε ότι πήγε σε φροντιστήριο μέχρι το Δεκέμβριο για να βγάλει την ύλη και στη συνέχεια έκανε μόνη της επαναλήψεις για να δώσει εξετάσεις. Λόγω χαμηλού κοινωνικοοικονομικού επιπέδου η μετακίνηση από το σπίτι της στην κοντινότερη πόλη που διέθετε φροντιστήριο ήταν απαγορευτική. Το υποκείμενο 8 με καταγωγή από την Αλβανία δήλωσε πως δεν έλαβε καμίας μορφής εξωσχολική υποστήριξη ενώ το υποκείμενο 16 που φοιτούσε σε ΕΠΑΛ είπε πως δεν το ενδιέφεραν καθόλου οι Πανελλήνιες εξετάσεις και για αυτό δεν πήγαινε φροντιστήριο. Τέλος, η δεύτερη συνεντευξιαζόμενη στην ερώτηση εάν είχε κάποιας μορφής εξωσχολική υποστήριξη, απάντησε «Όχι, δεν είχα. Αχ!». Ο μακρύς αναστεναγμός της μετά την αρνητική απάντηση μαρτυρά την αίσθηση κοινωνικής κατωτερότητας που φέρει η συγκεκριμένη σπουδάστρια η οποία προέρχεται από οικογένεια βιοπαλαιστών αγροτικής περιοχής.

Η πρώτη επιλογή στις Πανελλήνιες ήταν ρεαλιστική;

Η συντριπτική πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων από τα τμήματα βοηθών παιδαγωγών πρώιμης παιδικής ηλικίας είχαν δηλώσει ως πρώτη επιλογή στο μηχανογραφικό τους παιδαγωγικές σχολές όπως το παιδαγωγικό δημοτικής εκπαίδευσης ή το τμήμα νηπιαγωγών (10 από τα 20 υποκείμενα). Δύο συνεντευξιαζόμενες από το σύνολο των είκοσι είχαν υποβάλει μόνο παράλληλο μηχανογραφικό και είχαν ως πρώτη

επιλογή τους τα Δημόσια Ι.Ε.Κ. Ιωαννίνων(συχνά στις συνεντεύξεις χρησιμοποιείται η προηγούμενη ονομασία των Σ.Α.Ε.Κ. καθώς η μετονομασία είναι αρκετά πρόσφατη).

Για να εξεταστεί κατά πόσον οι συμμετέχοντες στην έρευνα θεωρούν την είσοδο στο πανεπιστήμιο ως απόλυτη επιτυχία τέθηκε η ερώτηση ποια ήταν η τελευταία σου προτίμηση στο μηχανογραφικό και εάν θα ήθελες να περάσεις σε αυτή. Διαπιστώθηκε ότι πέντε άτομα δεν θυμόταν την τελευταία επιλογή τους ενώ ακόμα και όσοι μπορούσαν να το ανακαλέσουν στη μνήμη τους χρειαζόταν περισσότερο χρόνο για να το σκεφτούν. Η φράση κλειδί που δείχνει πως η τελευταία προτίμηση στο μηχανογραφικό συχνά δεν είναι επιθυμητή από τον συνεντευξιαζόμενο:

Υποκείμενο 11: «...δε θυμάμαι...κάτι άκυρο ήταν σίγουρα!»

Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή;

Υποκείμενο 10: «Μμμ...όχι ιδιαίτερα!»

Υποκείμενο 11: « Όχι, όχι...απλά έτσι το 'βαλα »

Για δύο από τις συνεντευξιαζόμενες βασικό κριτήριο στην επιλογή ήταν η πόλη με το υποκείμενο 13 να δηλώνει ότι δεν θα ήθελε να είχε περάσει στην τελευταία της προτίμησης που ήταν το νηπιαγωγών της Φλώρινας καθώς δεν της αρέσει η πόλη («Όχι, γιατί δε μου αρέσει η Φλώρινα!»). Ενώ η ένατη συνεντευξιαζόμενη δήλωσε ότι δεν την ενδιέφερε η τελευταία της επιλογή αλλά την έβαλε μόνο και μόνο για να είναι μακριά από τη γενέτειρά της, την Ξάνθη («Όχι, δεν θα το ήθελα! Απλά ήθελα να έρθω για να είμαι μακριά από την Ξάνθη.»)

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η πόλη μπορεί να κατέχει σημαντικότερο προβάδισμα στις προτιμήσεις των υποψηφίων κατά την υποβολή του μηχανογραφικού σε σχέση με το ενδιαφέρον για το αντικείμενο. Για κάποιους η απομάκρυνση από την πατρική εστία (ΥΠΟΚ.9) μπορεί να είναι το βασικότερο κίνητρο στην προτίμηση σχολών για τις σπουδές τους ενώ για άλλους η μετάβαση στη σχολή που πέτυχαν μπορεί πλέον να μην είναι

επιθυμητή και έτσι τα Σ.Α.Ε.Κ. να είναι μονόδρομος. Αυτή είναι η περίπτωση του πρώτου συνεντευξιαζόμενου ο οποίος εάν και πέρασε σε μια ανώτατη σχολή προτίμησε να πάει σε Σ.Α.Ε.Κ.:

«Η τελευταία επιλογή θυμάμαι ότι ήτανε ό,τι είχε να κάνει με δημοσιογραφία:

Ψηφιακά μέσα, επικοινωνία, marketing...τέτοια..»

Θα θέλατε να είχατε περάσει στην τελευταία σας επιλογή;

«Να πω την αλήθεια εάν με ρωτάγατε τότε θα έλεγα ναι, μπορεί... αλλά τώρα που είδα τα Ι.Ε.Κ. στην ειδικότητα αυτή, νομίζω πως όχι! Θα ήταν λάθος. Δεν πιστεύω ότι θα μου άρεσε! [...] είχα περάσει σε ένα επάγγελμα που δεν μου άρεσε ιδιαίτερα, οπότε το συζητήσαμε με την οικογένεια μου και καταλήξαμε στο εφόσον μου αρέσει αυτό γιατί να μην το δοκιμάσω και βλέποντας και κάνοντας.»

Συνολικά τρία από τα είκοσι άτομα του δείγματος είχαν περάσει σε ΑΕΙ και προτίμησαν να φοιτήσουν στα Σ.Α.Ε.Κ. κυρίως γιατί δεν τους ενδιέφερε το αντικείμενο σπουδών των σχολών που είχαν επιτύχει. Το υποκείμενο 17 είχε περάσει στο Οικονομικό, το 19 στη Μαιευτική ενώ το υποκείμενο 5 εάν είχε βάλει με διαφορετική σειρά τις προτιμήσεις της στο μηχανογραφικό θα είχε εισαχθεί στο Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης Ιωαννίνων. Πιο αναλυτικά:

Υποκείμενο 17: *«Πέρασα οικονομικό που ήταν η δεύτερη μάλλον...πιο μετά ήταν πληροφορική...ναι, αλλά δεν ήταν ότι το ήθελα πολύ οπότε προτίμησα να έρθω στα Σ.Α.Ε.Κ.»*

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

Υποκείμενο 19: *«Μαιευτική [...]Πέρασα αλλά δεν πήγα.[...] Γιατί μετά άλλαξα γνώμη...δεν μπορούσα να ασχοληθώ με αίματα κτλ...με τρομάζουν.»*

Σε αντίστοιχη ερώτηση (εάν θα ήθελε να περάσει στην τελευταία επιλογή του μηχανογραφικού) το υποκείμενο 5 απάντησε:

«Ναι! Αν μπορούσα τώρα θα το δήλωνα πρώτο.»

[Το έπιανες δηλαδή και δεν μπήκες ;]

«Ναι, λόγω ελάχιστης βάσης. Απλά όταν δήλωσα το μηχανογραφικό για τις Πανελλήνιες σκεφτόμουν τι θα έχει καλύτερη επαγγελματική αποκατάσταση, πράγμα που δεν θα 'ταν κάτι που θα μου άρεσε.»

Τα παραπάνω τέσσερα άτομα αποδεικνύουν ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. δεν είναι όπως θεωρούνταν παλιότερα ένας μονόδρομος για τους «αποτυχημένους» των πανελληνίων εξετάσεων αλλά αποτελούν για κάποιους συνειδητή επιλογή ή μάλλον καλύτερη επιλογή από τα Α.Ε.Ι. Τι μπορεί όμως να οδήγησε σε αυτή την αλλαγή κουλτούρας ; Πως είναι δυνατόν τα Σ.Α.Ε.Κ. να θεωρούνται προτιμότερα από το Οικονομικό, τη Μαιευτική ή τη Δημοσιογραφία;

Η απάντηση στο ερώτημα ξεκινάει από τη δημόσια σφαίρα περί εκπαίδευσης και αποκατάστασης. Εδώ και δύο δεκαετίες η χώρα μας προσπαθεί να ανεβάσει την απήχηση της επαγγελματικής κατάρτισης στο ελληνικό κοινό για να συμβαδίζει με τις επιταγές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τώρα αρχίζει να το πετυχαίνει. Ωστόσο, η επαγγελματική κατάρτιση φαίνεται να ανεβαίνει μόνο αφού έπεσε η ανώτατη εκπαίδευση. Και τι εννοούμε με αυτό;

Ο Yann Moulrier Boutang (2012) αναφέρεται στον καπιταλισμό της γνώσης ως ένα φαινόμενο που αγγίζει ολόκληρο τον αναπτυγμένο κόσμο την έναρξη του οποίου θέτει μετά την παγκοσμιοποίηση (1975). Οι άνθρωποι αντί να επενδύουν κεφάλαιο στην αγορά ύλης ή γης όπως παλιότερα, πλέον επενδύουν στη μαζική απόκτηση πτυχίων που αναμένουν ότι θα τους εξασφαλίσουν καλύτερη επαγγελματική αποκατάσταση (Boutang, 2012). Στη χώρα μας, μετά τη δεκαετία του 90 άρχισε να παρατηρείται το ίδιο φαινόμενο σε μεγαλύτερη έκταση ενώ ταυτόχρονα διαπιστώθηκε πτώση των βάσεων σε πολυάριθμες μεσαίες σχολές. Υπήρξαν και υπάρχουν ακόμα περιπτώσεις πανεπιστημιακών σχολών που

δέχονται υποψηφίους με γενικό μέσο όρο χαμηλότερο του δέκα. Κατά τον Τσιώλη (2024) η εύκολη πρόσβαση στις σχολές αυτές οδήγησε σε μαζική παραγωγή πτυχιούχων που η αγορά εργασίας δε δύναται να αποκαταστήσει. Ο υπερκορεσμός αυτών των σχολών έχει δημιουργήσει στη δημόσια σφαίρα της χώρας την αντίληψη ότι χαμηλές σχολές δεν συνδέονται με αξιόλογα πτυχία και δεν προσφέρουν άμεση επαγγελματική αποκατάσταση. Στις περιπτώσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω τόσο η δημοσιογραφία, όσο και το οικονομικό ή η μαιευτική αν και ήταν στη δήλωση των υποκειμένων ωστόσο δεν θεωρήθηκαν ελκυστικές επιλογές καθώς λόγω της χαμηλής βάσης τους ο όγκος αποφοίτων τους είναι μεγάλος και η επαγγελματική αποκατάσταση μάλλον αβέβαιη. Συνεπώς, η στροφή των συγκεκριμένων σπουδαστών-σπουδαστριών στην επαγγελματική κατάρτιση δεν έγινε μόνο από λόγους ενδιαφέροντος προς το αντικείμενο ή από αναβάθμιση των ΙΕΚ αλλά γιατί η πανεπιστημιακή σχολή στην οποία είχαν επιτύχει δεν έχει άμεση επαγγελματική απόσβεση.

Θα ξαναδίνατε πανελλήνιες εξετάσεις;

Η ερώτηση στην πλειοψηφία των ερωτηθέντων προκάλεσε γέλωτα. Μόνο τρία από τα υποκείμενα απάντησαν θετικά ενώ τα δύο από αυτά έθεσαν ως απαραίτητη προϋπόθεση ένα κενό διάστημα ανάπαυλας, πιο συγκεκριμένα:

Υποκείμενο 10: «*Ίσως αλλά μετά από 2-3 χρόνια! Ήταν αρκετά κουραστική διαδικασία*»

Υποκείμενο 15: «*Ίσως στο μέλλον. Αυτό τον καιρό, όχι.*»

Υποκείμενο 19: «*Ναι, ίσως θα το κάνω.*»

Για τους υπόλοιπους 17 η συμμετοχή στις πανελλήνιες εξετάσεις περιεγράφηκε ως μια κακή εμπειρία, δύσκολη περίοδος, αγχωτική και ψυχοφθόρα. Συνεπώς, δεν θα επιθυμούσαν σε καμία περίπτωση να υποβληθούν εκ νέου στην ίδια διαδικασία ενώ

σημαντικός αριθμός υποκειμένων σκέφτεται να αξιοποιήσει τη δυνατότητα που προσφέρουν πλέον τα Σ.Α.Ε.Κ. συμμετοχής σε κατατακτήριες εξετάσεις. Τα λόγια τους είναι αποκαρδιωτικά και φανερώνουν ότι το σύστημα των Πανελληνίων ενώ θα έπρεπε να αποτελούσε μια απλή διαλογή υποψηφίων έχει μετατραπεί σε ύψιστο ορόσημο της ζωής των νέων ενηλίκων. Μάλιστα, παρατηρείται ότι κατά τη διάρκεια της τελευταίας τάξης του Λυκείου οι «κοινωνικοί» προβολείς είναι επικεντρωμένοι τόσο στους υποψηφίους ώστε «τα φώτα» συχνά τους «θαμπώνουν» οδηγώντας τους σε ανεπιθύμητες επιλογές.

Υποκείμενο 1: *«Δεν νομίζω... θα δοκίμαζα από εδώ να συνεχίσω κάπως.»*

Υποκείμενο 4: *«Όχι ! ήταν μια πολύ δύσκολη σχολική χρονιά! Την πέρασα όλη μέσα στο νοσοκομείο. Είχα πάθει ιγμορίτιδα και δεν ήξεραν τι έχω, με κράτησαν ένα μήνα. Βγήκα και ξαναμπήκα με έλκος. Οπότε επειδή ήταν πολύ δύσκολη χρονιά και μου είχαν κάτσει πολύ άσχημα, δεν ήθελα να ξαναδώσω.»*

Υποκείμενο 5 : *«Όχι! Ήταν περίεργη περίοδος λόγω μετακίνησης. Έπρεπε συνεχώς να μετακινούμαι σε...γιατί ερχόμουν Γιάννενα για φροντιστήριο.»*

Υποκείμενο 6: *«Όχι. Ήταν δύσκολη εμπειρία και δεν με ενδιέφερε να πω την αλήθεια [...]»*

Υποκείμενο 8: *«Πανελλήνιες όχι! Αλλά ίσως κατατακτήριες.»*

Υποκείμενο 13: *«[...]Είναι πολύ ψυχοφθόρο.»*

Υποκείμενο 14: *« Όχι. Ήταν πιεστικά.»*

Υποκείμενο 18: *«Όχι. Ήταν αγχωτική εμπειρία.»*

Η αποτυχία των συμμετεχόντων στις Πανελλήνιες και η αποστροφή τους προς αυτές συνδέεται με την σπουδαιότητα των εξετάσεων στη ζωή των Ελλήνων. Οι μαθητές δέχονται υψηλή πίεση για να «περάσουν σε κάτι» ενώ μάλιστα όπως είδαμε παραπάνω οι οικογένειές τους πραγματοποιούν μια δαπάνη η οποία λόγω χαμηλής κοινωνικοοικονομική θέσης και σε συνδυασμό με την πολυτεκνία (βλέπε κεφ.1)

επιβαρύνει τον οικογενειακό προϋπολογισμό. Το ερώτημα που εύλογα προκύπτει είναι κατά πόσον ένας μαθητής 18 ετών διαθέτει τη ψυχική ανθεκτικότητα για να αντέξει όλη αυτή την πίεση;

Μέσα σε αυτή την περιρρέουσα ατμόσφαιρα η αποτυχία στις Πανελλαδικές εξετάσεις γίνεται ένα κομμάτι της ταυτότητας που από ό,τι φαίνεται κατέχει καθοριστικό ρόλο στις μελλοντικές επιλογές. Τα Σ.Α.Ε.Κ. αποτελούν μια εύκολη λύση χωρίς ρίσκο αποτυχίας ενώ η επιλογή τους από τους υποψηφίους μπορεί να οφείλεται σε χαμηλά ενδογενή κίνητρα. Αρκετοί μάλιστα από τους συνεντευξιαζόμενους χρησιμοποίησαν τη λέξη «δοκιμάζω» για τις σπουδές τους στα Σ.Α.Ε.Κ. παρουσιάζοντας ως θετικό πλεονέκτημα τη διετή διάρκεια σπουδών η οποία τους επιτρέπει σε σύντομο χρονικό να διάστημα να μεταπηδήσουν σε άλλο γνωστικό αντικείμενο σε αντίθεση με τα ΑΕΙ.

Παράλληλα, η συμπλήρωση του μηχανογραφικού ακόμη και με *«κάτι άκυρες σχολές»* όπως είπαν, μπορεί να οφείλεται στην κοινωνική πίεση που λαμβάνουν οι υποψήφιοι από το περιβάλλον τους. Οι τέσσερις συνεντευξιαζόμενοι οι οποίοι είχαν περάσει σε ΑΕΙ δε φέρουν το στίγμα της αποτυχίας όσο εκείνοι που δεν τα είχαν καταφέρει, καθώς βρίσκονται στα Σ.Α.Ε.Κ. από προσωπική επιλογή. Ταυτόχρονα όμως, έχουν ικανοποιήσει τον κοινωνικό τους περίγυρο έχοντας κατορθώσει την είσοδο σε μια πανεπιστημιακή σχολή έστω και χαμηλής βάσης. Βέβαια διαθέτουν άλλα χαρακτηριστικά καθώς έχουν το θάρρος να διαρρηγνύουν τη δημόσια σφαίρα παρουσιάζοντας την επαγγελματική κατάρτιση όχι ως μονόδρομο αλλά ως περήφανη επιλογή τους.

5.4 «Πέρασα!» ή «Γράφτηκα»

Ο τρόπος εισαγωγής στα ΣΑΕΚ φαίνεται να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην αίσθηση επιτυχίας των σπουδαστών. Για πολλά χρόνια η εισαγωγή στα ΙΕΚ ή ΔΙΕΚ μεταγενέστερα, γινόταν σε δύο περιόδους με αίτηση εγγραφής. Βασικό κριτήριο για την

αποδοχή ήταν ο αριθμός των προσφερόμενων θέσεων και ο βαθμός απολυτηρίου του αιτούντος σε συνδυασμό με κάποια κοινωνικά κριτήρια. Από το 2021 ο τρόπος εισαγωγής στα ΣΑΕΚ αλλάζει. Καθιερώνεται για πρώτη φορά στη χώρα η υποβολή παράλληλου μηχανογραφικού για τους αποφοίτους της Γ' Λυκείου. Βέβαια, η απλή διαδικασία της αίτησης εγγραφής εξακολουθεί να ισχύει μόνο κατά τη Β' φάση που συνήθως πραγματοποιείται τον Σεπτέμβριο, μετά την ανακοίνωση των κενών θέσεων ανά εκπαιδευτική μονάδα.

Από το δείγμα μας, 14 από τους 20 συνεντευξιαζόμενους είχαν εισαχθεί στα ΣΑΕΚ μέσω παράλληλου μηχανογραφικού ενώ μόλις 6 στους 20 με απλή εγγραφή. Η διαφορά τους σε σχέση με την αίσθηση αποτυχίας που νιώθει κάθε ομάδα είναι σημαντικά αισθητή και αποτυπώνεται σε όλες τις συνεντεύξεις.

Τα 6 υποκείμενα που απλώς γράφτηκαν στα ΣΑΕΚ φέρουν πολύ έντονα το στίγμα της αποτυχίας ως μέρος της ταυτότητάς τους (Υποκ. 3,7,8,11,15,16). Στην ερώτηση « Πώς αισθανθήκατε όταν μπήκατε στα ΣΑΕΚ;» πήραμε τις εξής απαντήσεις:

Υποκείμενο 3: *«Καμία αίσθηση.»*

Υποκείμενα 7,8: *«Εντάξει, καλά ήταν.»*

Υποκείμενο 11: *«Καλά...ντάζει.»*

Ενώ τα υποκείμενα 15,16 τόνισαν ότι *«Απλά έκανα εγγραφή. Δεν είναι δηλαδή ότι πέρασα από κάπου και πέρασα εδώ στα Γιάννενα...ήρθα εδώ στα Γιάννενα και επειδή ήθελα να κάνω κάτι... είπα να πάω σε ΙΕΚ.»*

Παρατηρούμε λοιπόν, σε αυτές τις απαντήσεις την παντελή απουσία χαράς για την επιλογή σπουδών των σπουδαστών. Θα λέγαμε ότι κυριαρχεί από ουδετερότητα, αδιαφορία αλλά κυρίως μια έκπληξη προς την ερώτηση που τους τέθηκε καθώς από το ύφος τους

συμπεραίνεται ότι δεν όφειλαν να αισθανθούν κάπως ιδιαίτερα επειδή απλώς έγιναν δεκτοί στα δημόσια ΣΑΕΚ ακόμα και εάν κάποιοι άλλοι-ελάχιστοι- δεν τα καταφέρνουν. Από την άλλη το «ήρθα για να κάνω κάτι» είναι από μόνο του τόσο γενικό και απροσδιόριστο, επιβεβαιώνοντας την έλλειψη ενδογενών κινήτρων μάθησης στην επιλογή των σπουδών. Παράλληλα, λειτουργεί ως δηλωτικό του «είμαι εδώ για να μην είμαι κάπου αλλού». Τελικά, τι είναι αυτό το «κάτι» ή «εάν είναι ωφέλιμο για μένα» ή «ενδιαφέρον» δε φαίνεται να αποτυπώνεται σε αυτές τις 6 συνεντεύξεις γεγονός που μαρτυρά την αίσθηση αποτυχίας που φέρει η απλή εγγραφή σε μια εκπαιδευτική μονάδα.

Τα άτομα αυτά επέλεξαν να εγγραφούν στις ειδικότητες των ΣΑΕΚ διότι λόγω χαμηλού κοινωνικοπολιτισμικού κεφαλαίου αυτή ήταν η μοναδική τους επιλογή. Οι σπουδές στα ΣΑΕΚ ως μονόδρομος δε δύνανται να αποτελούν επιτυχία για εκείνους αλλά μάλλον έρχεται να επιβεβαιώσει άρρητα τη χαμηλή τους κοινωνική θέση. Βρίσκονται στα ΣΑΕΚ γιατί μόνο εκεί μπορούν να είναι. Κυρίως γιατί το σχολείο δε κατάφερε να τους προσφέρει κάποια αντισταθμιστική εξισορρόπηση του ελλιπούς πολιτισμικού κεφαλαίου τους, επιβεβαιώνοντας με αυτό τον τρόπο τη θεωρία του Pierre Bourdieu ότι ο ρόλος των εξετάσεων είναι καθαρά επιλεκτικός. Το «Γράφτηκα» λοιπόν ως ρήμα παθητικής φωνής και διάθεσης δε φέρει καμία αίσθηση επιτυχίας σε αντίθεση με το ενεργητικό «Πέρασα!».

Οι συνεντευξιαζόμενοι οι οποίοι πέρασαν στα ΣΑΕΚ μέσω παράλληλου μηχανογραφικού (υποκ.1,2,4,5,6,9,10,12,13,14,17,18,19,20) δε φέρουν τόσο έντονα το στίγμα της σχολικής αποτυχίας όσο οι προηγούμενοι. Μάλιστα, τρεις συνεντευξιαζόμενοι ενώ είχαν περάσει σε ΑΕΙ προτίμησαν να εισαχθούν στα ΣΑΕΚ. Πιο συγκεκριμένα, το υποκείμενο 17 δήλωσε: *«Πέρασα οικονομικό [...] ναι, αλλά δεν ήταν ότι το ήθελα πολύ οπότε προτίμησα να έρθω στα ΣΑΕΚ.»* ενώ το υποκείμενο 19: *«Μαιευτική [...] Πέρασα αλλά δεν πήγα. Γιατί μετά άλλαξα γνώμη...δεν μπορούσα να ασχοληθώ με αίματα κτλ...με τρομάζουν.»* Το Υποκείμενο 1 δήλωσε: *«Ψηφιακών μέσων και επικοινωνίας είχα περάσει*

εγώ από τις πανελλήνιες. Στο Αργοστόλι νομίζω.[...] καθώς είχα περάσει σε ένα επάγγελμα που δεν μου άρεσε ιδιαίτερα, οπότε το συζητήσαμε με την οικογένεια μου και καταλήξαμε στο εφόσον μου αρέσει αυτό γιατί να μην το δοκιμάσω και βλέποντας και κάνοντας.» Για τα παραπάνω άτομα κριτήριο επιλογής ήταν το προσωπικό ενδιαφέρον για τις σπουδές τους και όχι απλώς η ικανοποίηση του κοινωνικού περιγυρου ότι πέτυχαν σε οποιαδήποτε πανεπιστημιακή σχολή.

«Πώς πέρασες στα ΣΑΕΚ;» ρωτήθηκε το υποκείμενο 1 για να μας πει «*κανονικά με πανελλήνιες*». Οι πανελλαδικές εξετάσεις αποτελούν την κανονικότητα στη χώρα μας. Είναι εξετάσεις σταθμός στη ζωή όλων, όντας καθοριστικές όχι μόνο για το μέλλον των υποψηφίων αλλά και των οικογενειών τους. Όταν λοιπόν, η εισαγωγή στα ΣΑΕΚ μπορεί να γίνει μέσω παράλληλου μηχανογραφικού αυτή η «δανεική» διαδικασία που ήταν χρόνια προνόμιο των καλών μαθητών φέρνει λίγη από την αίγλη της στα παιδιά που παραδοσιακά δε θα μπορούσαν να πουν «πέρασα!». Ψυχολογικά αυτό φάνηκε να έχει υψηλό αντίκτυπο στην αυτοεκτίμηση των καταρτιζόμενων καθώς αποδεικνύεται ότι η συμπλήρωση του παράλληλου μηχανογραφικού και η έκδοση αποτελεσμάτων επιτυχόντων, όπως για τα ΑΕΙ, αμβλύνει την αποτυχία.

Υποκείμενο 1: «*Εφόσον μου αρέσει και η ειδικότητα, είπα γιατί να μην το δοκιμάσω κι έτσι ήταν ο τρόπος που μπήκα.*» Πολλοί από τους συνεντευξιζόμενους χρησιμοποίησαν το ρήμα «δοκιμάζω» στις απαντήσεις τους. Στάθηκαν σε αυτό τονίζοντας ιδιαίτερα ότι οι σπουδές στα ΣΑΕΚ έχουν σύντομη διάρκεια – δύο έτη σε σχέση με τα περισσότερα ΑΕΙ που είναι αντίστοιχα 4 ή 5- γεγονός που παρουσιάζεται ως ιδιαίτερα θετικό αφού τους επιτρέπει χρονικά να μελετήσουν και κάτι άλλο σε περίπτωση που αλλάξουν γνώμη. Αντιθέτως, η είσοδος στα ΑΕΙ δε δίνει αυτή τη δυνατότητα αφού θα πρέπει κάποιος να ολοκληρώσει τις σπουδές του και στη συνέχεια να δώσει κατατακτήριες. Σε ερώτηση μάλιστα που τέθηκε για το τί θα έλεγαν σε ένα παιδί Γ' Λυκείου θα τους ζητούσε τη γνώμη

τους για τα ΣΑΕΚ πήραμε τις εξής Απαντήσεις: Υποκείμενο 5: «*επίσης είναι πολύ λίγα τα χρόνια, είναι δύο χρόνια οπότε...και να μην του αρέσει, μπορεί να το δοκιμάσει οπότε...θα του πρότεινα άνετα.*»

Υποκείμενο 8 : «*θα του έλεγα να το επιλέξει επειδή τελειώνει πιο γρήγορα από το πανεπιστήμιο. Είναι δύο χρόνια οι σπουδές. Είναι σχετικά πιο εύκολα και στις εξετάσεις...οπότε θα του έλεγα να έρθει, σαν δεύτερη επιλογή μετά το πανεπιστήμιο*»

Υποκείμενο 13: «*...ότι στα ΣΑΕΚ σου δίνουν πάρα πολλά πράγματα....Αυτά που τα κάνεις στο Πανεπιστήμιο σε 4 χρόνια, στα ΣΑΕΚ τα συμπυκνώνουν και στα κάνουν στα 2 χρόνια...και είναι ακριβώς τα ίδια.*»

Υποκείμενο 14 : «*Από τη στιγμή που θέλει να είναι αυτή η επιλογή του έχει τη δυνατότητα να δει εάν κάτι του αρέσει μέσα σε μικρότερο χρονικό διάστημα απ'ότι σε μια σχολή 4-5-6 χρόνων και να χάσει τόσα πολλά χρόνια από τη ζωή του. Ταυτόχρονα, είναι πιο εύκολο το να μπει σε αυτή τη σχολή και να δοκιμάσει κι άλλα πράγματα. Μπορεί να δοκιμάσει την ειδικότητα που έχουμε εμείς ή και άλλες ειδικότητες και τέτοια πράγματα. Και του δίνεται η δυνατότητα να αναπτύξει τις σπουδές του είτε σε ΑΕΙ και τέτοια*»

Αξίζει να σημειωθεί πως 6 από τους 14 συνεντευξιαζόμενους που εισήχθησαν στα ΣΑΕΚ μέσω παράλληλου μηχανογραφικού τόνισαν αυτοβούλως στις συνομιλίες μας ότι πέρασαν στην πρώτη τους επιλογή. Για όσους δεν είχαν καταφέρει να περάσουν στην πρώτη τους επιλογή υπήρχε ικανοποίηση καθώς φοιτούσαν στην πλειοψηφία τους στη δεύτερή τους προτίμηση. Ενδεικτικά το υποκείμενο 19 μας είπε : «*Ικανοποιήθηκα...λίγο [...] αλλά θα μου άρεσε να περάσω στην πρώτη μου επιλογή που είχα βάλει.*» Δεν συναντήσαμε κάποιον στις συνεντεύξεις μας ο οποίος να είχε εισαχθεί σε χαμηλότερης σειράς σχολή προτίμησης.

Πώς αισθάνθηκαν λοιπόν όταν πέρασαν στα ΣΑΕΚ; Η γκάμα των συναισθημάτων κυμαινόταν από ανακούφιση, ικανοποίηση μέχρι τη χαρά ένα από τα βασικότερα και οικουμενικά συναισθήματα του P. Ekman (Ekman, 1992). Πιο συγκεκριμένα, τα υποκείμενα 14 και 20 δήλωσαν : *«Ανακούφιση γιατί ήταν κάτι σαν κλάδος που θα ήθελα να ακολουθήσω αλλά και στενοχώρια που δεν πέρασα εκεί που ήθελα.»* Η συνεντευξιαζόμενη 14 είχε ως πρώτη επιλογή το Παιδαγωγικό και ως τελευταία το Μαθηματικό στη Σάμο. Δήλωσε στη συνέντευξή της ότι θα ήθελε να είχε περάσει στην τελευταία της επιλογή μόνο αν γνώριζε ότι θα ήταν εφικτό να πάρει μετεγγραφή. Η δήλωση αυτή μας επαναφέρει στη θεωρία του Bourdieu και στο δημογραφικό προφίλ των σπουδαστών ΣΑΕΚ. Τα παιδιά από χαμηλά κοινωνικά στρώματα και πολυμελείς οικογένειες ακόμα και αν καταφέρνουν να εισαχθούν στο ΑΕΙ δεν μπορούν για οικονομικούς λόγους να ακολουθήσουν το όνειρό τους. Για εκείνα, η είσοδος στα ΣΑΕΚ έρχεται ως «ανακούφιση» με διττό πρόσωπο. Από τη μια, ανακούφιση ως προσωπική ικανοποίηση γιατί τελικά κατόρθωσαν να πετύχουν σε κάτι που δεν επιβαρύνει πολύ την οικογένειά τους αφού συνεχίζουν να μένουν μαζί της ενώ σπουδάζουν. Από την άλλη, κοινωνική ανακούφιση καθώς τόσο οι ίδιοι όσο και ο οικογενειακός τους περίγυρος λένε πλέον ότι «πέρασα σε κάτι», σε μια διαδικασία με σειρά προτεραιότητας, λίστα επιτυχόντων και ανακοίνωση βάσεων.

Η ανακούφιση αν και δεν αποτελεί βασικό συναίσθημα στις θεωρίες ψυχολογίας, είναι απότοκο της επιρροής που ασκεί η δημόσια σφαίρα της εκπαίδευσης στους υποψηφίους των πανελλαδικών εξετάσεων. Μπορεί να μην πέτυχαν λοιπόν στο πανεπιστήμιο αλλά πέτυχαν σε κάτι άλλο και αυτό καθώς βρίσκεται στο οπτικό πεδίο του κοινωνικού τους περιγύρου έρχεται να γίνει μέρος της ταυτότητάς τους κυρίως μέσα από το λόγο των οικείων προσώπων.

Ας δούμε άλλα συναισθήματα που αναφέρθηκαν κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων:

Υποκείμενο 2: «ικανοποίηση, χαρά»

Υποκείμενο 6: «Ήταν πολύ ωραία γιατί ήταν αυτό που ήθελα»

Υποκείμενο 13: «Ενθουσιάστηκα!»

Υποκείμενο 18: «...χάρηκα. Ένιωσα άνετα.»

Τα παραπάνω λόγια τα οποία συνοδεύονταν στις συνεντεύξεις από χαρούμενα πρόσωπα και μάτια που έλαμπαν, μαρτυρούν ακριβώς τη θετική επίδραση της λέξης «πέρασα» στην ψυχολογία υποψηφίων που όπως παρουσιάστηκε παραπάνω είχαν διανύσει με δυσκολία και υπό πίεση την προετοιμασία τους για τις πανελλαδικές εξετάσεις. Η απόλυτη αποτυχία που θα ένιωθαν πηγαίνοντας να εγγραφούν απλώς στο ΣΑΕΚ της γειτονιάς τους αντικαθίσταται με μια επιτυχία που ακόμη και αν ήταν εξασφαλισμένη, στα μάτια του κοινωνικού τους περίγυρου θεωρείται σημαντική. Εξάλλου, ο τρόπος με τον οποίο οι άλλοι μας βλέπουν και μας μιλούν για μας καθορίζει σε σημαντικό βαθμό την ταυτότητά μας. Ακόμα περισσότερο όμως επηρεάζει την υπό διαμόρφωση ταυτότητα των σύγχρονων νέων ενηλίκων οι οποίοι καλούνται να υιοθετήσουν την υπό κατασκευή επαγγελματική τους ταυτότητα έχοντας ως εκκίνηση μια επιτυχία και όχι αποτυχία όπως προγενέστερες γενιές της επαγγελματικής κατάρτισης. Μήπως αυτό από μόνο του αρκεί για να φέρει μια πνοή ανανέωσης στην κουλτούρα της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης;

Υποκείμενο 4: «Ήμουν σίγουρη πως θα περάσω οπότε...είχα μια...ήμουν πολύ χαρούμενη γιατί πέρασα κάτι... γι' αυτό! Ήταν η πρώτη μου επιλογή αυτό το ΣΑΕΚ!»

Υποκείμενο 9: «Σαν να είχα μπει στο πανεπιστήμιο! Την ίδια χαρά είχα!»

Το υποκείμενο 4 αν και ήταν σίγουρο για την είσοδο στα ΣΑΕΚ, αισθάνθηκε χαρά γιατί το «πέρασα σε κάτι» δημιουργεί μια αίσθηση επίτευξης. Η σιγουριά βέβαια οφείλεται

σε μεγάλο βαθμό στην ευκολία που χαρακτηρίζει την είσοδο στα ΣΑΕΚ σε αντίθεση με τα υψηλόβαθμα πανεπιστήμια. Παράλληλα, το υποκείμενο 9 παρομοιάζει την χαρά της σαν αυτή που θα ένιωθε μπαίνοντας στο πανεπιστήμιο. Και γιατί όχι; Αφού κάπως έτσι θα πρέπει να αισθάνονται και οι νέοι που εισέρχονται στο ΑΕΙ: διαβάζουν, δίνουν εξετάσεις, καταθέτουν μηχανογραφικό, αναμένουν την ανακοίνωση των βάσεων και τέλος πανηγυρίζουν. Ακριβώς ίδια διαδικασία για την ένατη συνεντευξιαζόμενη η οποία δικαίως απολαμβάνει το επίτευγμά της. Να σημειωθεί ότι αισθάνθηκε την ίδια χαρά έχοντας εισέλθει στην δεύτερη κατά σειρά προτίμησή της στο παράλληλο μηχανογραφικό ενώ είχε δηλώσει αποκλειστικά όλες τις ειδικότητες των δημοσίων ΣΑΕΚ Ιωαννίνων διότι επιθυμούσε διακαώς την απομάκρυνση από την πατρική εστία.

Το υποκείμενο 13 μάλιστα που ενθουσιάστηκε με την είσοδό του στα ΣΑΕΚ τα συγκρίνει με το ΑΕΙ παρουσιάζοντας ως ποιοτικότερη τη διδασκαλία σε ολιγομελή τμήματα σε αντίθεση με το πολυπληθές μάθημα του πανεπιστημίου το οποίο όπως μας είπε πήγε να παρακολουθήσει από περιέργεια. *«[...] πιο ωραίο μάθημα γίνεται σαν ΣΑΕΚ παρά σαν πανεπιστήμιο επειδή είμαστε λίγα άτομα. Το μάθημα γίνεται σαν σχολείο, όπως στο δημοτικό, κάνουμε ομαδικά και πολύ ωραίο μάθημα...μου αρέσει πολύ περισσότερο από το πανεπιστήμιο... έχω παρακολουθήσει για αυτό και το λέω.»* - Πώς και είχες πάει στο πανεπιστήμιο να παρακολουθήσεις;

«από περιέργεια[...]»

Το που πέρασα έχει σημασία για το δείγμα μας; Ή αρκεί απλώς να περάσω κάπου;

Εκείνο που διαπιστώθηκε από τη μελέτη του δείγματός μας, ήταν ότι το πολιτισμικό κεφάλαιο κάθε υποκειμένου παίζει έναν από τους καθοριστικότερους ρόλους στον ορισμό της «αποτυχίας» ή της «επιτυχίας» αντίστοιχα. Σύμφωνα με την προ υπάρχουσα βιβλιογραφία και έρευνα, όσο υψηλότερο είναι το πολιτισμικό κεφάλαιο της

οικογένειας τόσο υψηλότερη είναι η στοχοθεσία η οποία συχνά επιβάλλεται άρρητα στους γόνους της. Στην προκειμένη περίπτωση, η θεωρία αυτή επιβεβαιώνεται, για παράδειγμα τα υποκείμενα που οι γονείς τους δεν ασχολούνταν με τον πρωτογενή τομέα (κτηνοτρόφοι, γεωργοί ή ανειδίκευτοι εργάτες) φέρουν βαρέως τη μη είσοδο τους σε ΑΕΙ ενώ παράλληλα δεν αισθάνονται καθόλου ικανοποιημένοι από το επίπεδο παρεχόμενων υπηρεσιών στα Σ.Α.Ε.Κ. Τυπικό παράδειγμα αποτελεί μάλιστα, το υποκείμενο 4 του οποίου ο πατέρας έχει σπουδάσει Νομική και κατέχει θέση στο στρατό. Διανύοντας το Γ' εξάμηνο σπουδών και δηλώνοντας αρχικά ότι ήταν χαρούμενη που πέρασε με παράλληλο μηχανογραφικό στη συνέχεια της συνέντευξης διαπιστώθηκε ότι δεν θεωρεί επιτυχία τη φοίτησή της στα Σ.Α.Ε.Κ. ενώ μίλησε με τα πιο περιφρονητικά λόγια για ολόκληρο το θεσμό δηλώντας μη ικανοποιημένη από τις συνολικές παροχές:

«Δεν είμαι αρκετά ικανοποιημένη να πω την αλήθεια. Θα 'θελα όχι μόνο παραπάνω μαθήματα αλλά να μπορούν να τα ασκήσουν περισσότερο, να μην κλείνουν τόσο πολύ σε αυτά που μας διδάσκουνε. Να έχει πιο πολύ πρακτική και πιο πολύ ανάπτυξη στα θεωρητικά κομμάτια. Δηλαδή δεν μας κάνουν όλοι οι καθηγητές τόσο πολύ αναπτυξιακό...δηλαδή δεν γίνεται να γράφουμε μόνο 3 γραμμές θεωρία και μετά να πάμε πρακτική.[...] Ότι για εμένα καλύτερα να ξαναδώσει πανελλήνιες. Καλύτερα τα ΑΕΙ! Είναι κάτι σίγουρο. Επίσης, εδώ στα ΣΑΕΚ βγαίνουμε και ως βοηθοί που θεωρώ ότι δεν έχουμε τόσα πολλά πλεονεκτήματα όσα έχουν αυτοί που έχουν τελειώσει από ΑΕΙ. Ναι μεν ο κόσμος ζητάει βοηθούς βρεφονηπιοκόμους αλλά δεν είναι τόσο εύκολο να μπει στην αγορά εργασίας πλέον...μόνο σε κάποιον ιδιωτικό τομέα και εκεί δεν είσαι και σίγουρος ότι θα παίρνεις...ότι θα έχεις την οικονομική στήριξη που θα πρέπει...σε σύγκριση με το δημόσιο.»

Η επίδραση της δημόσιας σφαίρας περί πτυχίων ΑΕΙ και επαγγελματικής αποκατάστασης στο δημόσιο τομέα απηχείται στα παραπάνω λόγια της συνεντευξιαζόμενης η οποία ως πρώτη προτίμηση στο μηχανογραφικό της είχε δηλώσει

τη Ψυχολογία Σ.Α.Α.Σ. προφανώς επηρεασμένη από την οικογένειά της και παρά τη μεγάλη της αγάπη για τα παιδιά που την έκανε τελικά να στραφεί στον κλάδο της βρεφονηπιοκομίας. Σε περιπτώσεις λοιπόν σπουδαστών που η οικογένεια διαθέτει υψηλό πολιτισμικό κεφάλαιο, η εισαγωγή στα Σ.Α.Ε.Κ. θεωρείται με κοινωνικούς όρους ως «αποτυχία». Αντιθέτως, για εκείνους τους γονείς που διαθέτουν χαμηλό πολιτισμικό κεφάλαιο το να εισαχθεί το παιδί τους στα Σ.Α.Ε.Κ. αποτελεί «επιτυχία». Για τους βιοπαλαιστές, αγρότες ή κτηνοτρόφους, η επιτυχία αυτή είναι σημαντική καθώς θεωρούν ότι η ποιότητα ζωής των παιδιών τους θα βελτιωθεί. Η πεποίθηση αυτή ασκεί μια επιρροή η οποία αποδείχθηκε καθοριστική για τους συνεντευξιαζόμενους καθώς οι ίδιοι θεωρούν ότι «ανεβαίνουν» σε ένα κοινωνικό «σκαλοπάτι» παραπάνω από τους γονείς τους.

5.5 Πως η κουλτούρα επηρεάζει την αίσθηση αποτυχίας/ επιτυχίας των σπουδαστών ΣΑΕΚ;

Η δημόσια σφαίρα φαίνεται να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της αίσθησης επιτυχίας ή αποτυχίας αντίστοιχα στους καταρτιζόμενους των ΣΑΕΚ. Ενώ παράλληλα από το δείγμα μας αποδεικνύεται ότι δεν επηρεάζει σημαντικά την τελική επιλογή σπουδών των υποψηφίων. Ποιοι παράγοντες οδηγούν λοιπόν τα άτομα αυτά στα ΣΑΕΚ;

Στην κορυφή της λίστας των παραγόντων βρίσκεται η επιρροή που δέχονται από την οικογένεια. 11 από τους 20 συνεντευξιαζόμενους είτε αναφέρθηκαν στην οικογένεια τους απευθείας όταν τους τέθηκε η ερώτηση «ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο στην επιλογή σας;» είτε η οικογένεια αποτελούσε τη δεύτερη πιο συχνή απάντηση. Γεγονός που επιβεβαιώνει ότι η απόφαση για τις σπουδές των νέων συνήθως δεν έχει μόνο προσωπικά κριτήρια ή κίνητρα. Συχνά ταυτίζεται με τις επιδιώξεις και τις

κοινωνικές βλέψεις της οικογένειας από την οποία προέρχεται κάποιος. Σε κάποιες περιπτώσεις μάλιστα χαμηλού πολιτισμικού κεφαλαίου, όπως ενδεικτικά στην περίπτωση του υποκειμένου 2 (*«Οικογένεια, οικογένεια... ήταν ο πατέρας μου: μου είπε ότι θα είναι μια μεγάλη ευκαιρία για μένα. Και είχε ακούσει αρκετά για το ΙΕΚ. Με παρότρυνε να πάω.»*) η επιλογή του ΣΑΕΚ παρουσιάστηκε ως μια τεράστια και πολύ καλή ευκαιρία για το επαγγελματικό μέλλον της νεαρής. Αντίστοιχα, στο υποκείμενο 20 ήταν οι μεγαλύτερες αδερφές που παρουσίασαν τα ΣΑΕΚ ως μια ιδανική και ταιριαστή επιλογή για την συνεντευξιαζόμενη (*«Οι αδερφές μου κυρίως.»*)

Είναι απολύτως λογικό όταν υπάρχει θετικό κλίμα μέσα στην οικογένεια προέλευσης, η συμβουλή της στην επιλογή των σπουδών να κατέχει υψηλό κύρος στην εκτίμηση των σπουδαστών. Θα λέγαμε ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου μέλη της οικογένειας φαίνεται να εξιδανικεύονται (πχ. Πατέρας, μεγαλύτερες αδερφές) ο λόγος τους δεν είναι απλώς τυπική συμβουλή αλλά αποκτά εξουσία, δρα πάνω στο άτομο. Μια εξουσία η οποία φυσικά έχει εκχωρηθεί από το ίδιο το άτομο στο διάβα του χρόνου και συχνά επιτρέπει στους «σημαντικούς άλλους» να παίζουν καθοδηγητικό ρόλο στη διαμόρφωση της ταυτότητάς τους. Με την οικογένεια λοιπόν να «σκηνοθετεί» τη ζωή μέσα από οδηγίες, νουθεσίες, συμβουλές εκείνο που απομένει είναι να «ενσαρκώσουμε» τον ρόλο που μας προβάλλουν μέσα από το λόγο τους. Όταν η αυλαία όμως πέφτει και τα φώτα σβήνουν ο «πρωταγωνιστής» αναστοχάζεται την επιτυχία της απόδοσης του με όρους ατομικούς ή κοινωνικούς;

5 στους 20 συνεντευξιαζόμενους δήλωσαν ότι δεν επηρεάστηκαν ιδιαίτερα από κάποιον αλλά ότι είχαν κυρίως προσωπικά κριτήρια με σημαντικότερο το ενδιαφέρον για το αντικείμενο σπουδών (Υποκ. 8,11,14,17,18). Μάλιστα, το υποκείμενο 8 με καταγωγή από την Αλβανία δήλωσε ότι αναγκάστηκε να πείσει τους γονείς του για να έρθει στο ΣΑΕΚ καθώς εκείνοι επέμεναν να πάει σε ΕΠΑΛ υποστηρίζοντας πως θα είχε καλύτερη

επαγγελματική αποκατάσταση. Στο ίδιο κλίμα κινούνταν και το υποκείμενο 17 το οποίο όπως μας είπε είχε περάσει στο Οικονομικό αλλά δεν το ήθελε. Επέμενε στην οικογένειά της ώστε να φοιτήσει στην ειδικότητα Βοηθός Παιδαγωγών Πρώιμης Παιδικής Ηλικίας κυρίως γιατί την ενδιέφερε το αντικείμενο και αγαπά τα παιδιά. Από που ενημερώθηκαν λοιπόν τα άτομα αυτά ώστε να επιλέξουν τα ΣΑΕΚ αντί αυτού που τους υποδείκνυε η οικογένειά τους;

Οι συνεντεύξεις έδειξαν ότι οι νέοι κυρίως ακολούθησαν σπουδές στο ΣΑΕΚ μετά από προσωπική τους έρευνα στο διαδίκτυο και τα κοινωνικά δίκτυα (υποκ. 1,3,11,16,18) ενώ 5 πληροφορήθηκαν για τις δυνατότητες των ΣΑΕΚ από φίλους (υποκ. 4,6,7,8,10). Μόλις 3 καθηγητές φαίνεται να παρότρυναν συνεντευξιζόμενους να επιλέξουν τα ΣΑΕΚ (υποκ. 6,17,19) ενώ 3 υποκείμενα πληροφορήθηκαν για τη δυνατότητα του παράλληλου μηχανογραφικού από το φροντιστήριο.

Εκείνο που προξενεί ιδιαίτερη εντύπωση ήταν ότι αν και η διαδικασία του παράλληλου μηχανογραφικού αφορά τους μαθητές Γ' Λυκείου από τις συνεντεύξεις προκύπτει ότι η πλειοψηφία των γενικών λυκείων δεν πραγματοποιεί καμία δράση ενημέρωσης για τους μαθητές. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων που φοιτούσαν σε γενικό λύκειο δήλωσαν πως δεν είχαν καμία ενημέρωση από το σχολείο (υποκ. 1,3,4,5,7,8,11,18) σε αντίθεση με τα υποκείμενα που φοιτούσαν σε ΕΠΑΛ. Το υποκείμενο 10 για παράδειγμα αναφέρθηκε στην επιρροή που δέχτηκε από φίλους για να επιλέξει τα ΣΑΕΚ αλλά και στις ενημερωτικές δράσεις που υλοποίησε το σχολείο το οποίο ήταν ΕΠΑΛ (*«Θα μπορούσα να πω οι φίλοι και το σχολείο γιατί εκεί ήταν πολύ ωραία! Κανόνιζαν δράσεις και γενικά μας μιλούσαν πάρα πολύ!»*). Το υποκείμενο 13 δήλωσε ότι δεν είχε κάποια ιδιαίτερη ενημέρωση από το σχολείο αλλά πως είχαν στείλει κάποιο ηλεκτρονικό μήνυμα σχετικό με τα ΣΑΕΚ στην οικογένειά της. Από ότι φαίνεται τα Γενικά Λύκεια της χώρας εξακολουθούν να προσανατολίζουν τους μαθητές τους προς τα Ανώτατα Ιδρύματα και η

κουλτούρα της μονάδας δεν αφήνει περιθώρια ενημέρωσης σχετικά με τις δυνατότητες της επαγγελματικής κατάρτισης. Τα Ι.Ε.Κ. ή Σ.Α.Ε.Κ. εξακολουθούσαν στο χώρο του σχολείου να φέρουν το στίγμα της αποτυχίας. Με τη νοοτροπία να κινείται προς την κατεύθυνση γιατί να υπάρξει ενημέρωση για ένα «κακό» σχολείο που ούτως ή άλλως μπορεί να δεχτεί ανά πάσα στιγμή τους «κακούς» μαθητές εκείνους δηλαδή που δεν θα καταφέρουν να εισαχθούν στο πανεπιστήμιο.

Πρόκειται έτσι για μια γενικευμένη κουλτούρα αποτυχίας που συνοδεύει την επαγγελματική κατάρτιση της Ελλάδας και λειτουργεί συνήθως αποκαρδιωτικά για όσους εμπλέκονται σε αυτή. Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια του υποκειμένου 9 *«Μας είχαν αναφέρει (σχολείο) αλλά εγώ δεν το έβλεπα τόσο γιατί ήθελα να περάσω στο πανεπιστήμιο αλλά εν τέλει πέρασα στα Ι.Ε.Κ.»* Τί εννοεί «δεν το έβλεπα τόσο» και κυρίως γιατί «δεν το έβλεπε»;

Τι είναι εκείνο που έκανε τις σπουδές της επαγγελματικής κατάρτισης μη ορατές για εκείνη; Η απάντηση έρχεται από το υποκείμενο 1 το οποίο όταν ρωτήθηκε εάν είχε ακούσει κάτι αρνητικό για τα Σ.Α.Ε.Κ., είπε: *«Αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ. υπήρχανε αρκετοί ...πιστεύω πιο πολύ οι ίδιοι οι μαθητές που ήμασταν τότε στο Λύκειο γιατί δεν γνωρίζανε και αυτοί...τα θεωρούσαν ως κάτι απλά πολύ κατώτερο και δεν τα σκεφτόταν καν! Οπότε όταν τα παιδιά θεωρούν κάτι κατώτερο και αυτό μεταδίδεται και έτσι...»*

Αυτή η «κατωτερότητα» των Σ.Α.Ε.Κ. η οποία μεταδίδεται στη δημόσια σφαίρα μέσω σχολείων, καθηγητών, φίλων ή γνωστών από ότι φαίνεται δε λειτούργησε ανασταλτικά για το πλήθος των συνεντευξιζόμενων καθώς ιδιαίτερα οι επιτυγχόντες σε ΑΕΙ προέβησαν σε μια διάρρηξη της δημόσιας σφαίρας και σε πρόταξη του προσωπικού τους ενδιαφέροντος. Σηματοδοτείται λοιπόν μια καθοριστική αλλαγή στην ιστορία της εκπαίδευσης της χώρας η οποία δεν οφείλεται τόσο στη βελτίωση της επαγγελματικής

κατάρτισης όσο στις συνέπειες του καπιταλισμού της γνώσης. Η ευκολία πρόσβασης στα ΑΕΙ και ο αυξημένος αριθμός χαμηλόβαθμων τμημάτων έχει οδηγήσει σε αυξανόμενο όγκο αποφοίτων. Ωστόσο, αυτά τα πτυχία δεν αποτελούν ιδιαίτερα προσόντα για την εξασφάλιση εργασίας γεγονός που οδηγεί τους απόφοιτους ΑΕΙ σε ένα ατέρμονο κυνήγι πιστοποιητικών. Μέσα σε αυτό το κλίμα είναι σαφώς πιο εύκολο για τους νέους να στραφούν στην επαγγελματική κατάρτιση θεωρώντας ως θετικό πρόσημο την πρακτική άσκηση και κυρίως τη συντομότερη διάρκεια σπουδών. Έχοντας επίγνωση παράλληλα ότι τα χαμηλότερα προσόντα θα αποφέρουν μικρότερες απολαβές ενδεχομένως από εκείνες ενός απόφοιτου ΑΕΙ αλλά σε σταθερό εισόδημα, ενδεικτικά τα λόγια του υποκειμένου 1 :

«Η αλήθεια είναι, απ' ότι ακούω βεβαία, ότι βρίσκουμε πιο εύκολα (εργασία) γιατί είναι πιο ...βοηθάει στην οικονομία. Σίγουρα είναι χαμηλότερος ο μισθός που παίρνουν τα άτομα από τα ΣΑΕΚ βέβαια και στο πανεπιστήμιο είναι καλύτερα διαφορετικά...καταλαβαίνετε...»

Τα λόγια αυτά επιβεβαιώνουν διαχρονικά την θεωρία του Althusser για την αναπαραγωγή του εκπαιδευτικού συστήματος σε καπιταλιστικές δημοκρατικές χώρες. Όταν τα παιδιά αποφοιτούν, το σύστημα του σχολείου έχει φροντίσει να τα υποβάλλει με πειθήνιο τρόπο να ενστερνιστούν δύο ανταγωνιστικές ταυτότητες η σχέση των οποίων λειτουργεί ως κινητήριο μοχλός του καπιταλισμού, εκείνη του «εκμεταλλευτή» και εκείνη του «εκμεταλλευόμενου». Η επικρατούσα κουλτούρα τόσο στην εκπαιδευτική κοινότητα όσο και στην κοινωνία εν γένει οδηγεί τους σπουδαστές ΣΑΕΚ στην υιοθέτηση της τελευταίας ταυτότητας καθώς το σύστημα τους έχει επιβεβαιώσει πολλάκις ότι δε διαθέτουν τα προσόντα για την πρώτη ταυτότητα. Είναι πρόθυμοι λοιπόν, με μεγάλη χαρά να αρκεστούν σε μια σταθερή δουλειά με χαμηλό μισθό γεγονός που συνδέεται με τα χαμηλά ενδογενή κίνητρα και τη χαμηλή στοχοθεσία που συνήθως έχουν όσο και με τη νοοτροπία του «ταπεινού ανθρώπου» της μεταπολίτευσης. Μήπως αυτή η νοοτροπία δεν είναι απότοκο της χρόνιας οικονομικής κρίσης που μαστίζει τη χώρα καθιστώντας

ανυπόφορο βάρος τις μακροχρόνιες σπουδές για τους γόνους χαμηλότερων κοινωνικών στρωμάτων ;

5.6 Αρνητική Δημόσια Σφαίρα

Συνολικά 13 από τους 20 συνεντευξιζόμενους είχαν ακούσει αρνητικά σχόλια για τα ΣΑΕΚ όταν τα επέλεξαν ή/και κατά τη διάρκεια των σπουδών τους (Υποκείμενα 1,3,4,6,7,8,10,11,13,16,17,19,20) ενώ μόλις 7 στους 20 ανέφεραν ότι δεν είχαν ακούσει κάτι αρνητικό (Υποκείμενα 2,5,9,12,14,15,18).

Ο μεγαλύτερος προβληματισμός από τον κοινωνικό περίγυρο υπαίτιος για το αρνητικό πρόσημο των Σ.Α.Ε.Κ. είχε να κάνει με την ανησυχία σχετικά με την επαγγελματική αποκατάσταση που εξασφαλίζεται στους αποφοίτους τους. Τα 6 υποκείμενα είχαν ακούσει αρνητικά σχόλια από μεγαλύτερους ηλικιακά ενώ 7 από συνομήλικους. Ενδεικτικά αναφέρονται:

Υποκείμενο 3: «Ντάξει...μου είχαν πει αρνητικά. Για το χαρτί ότι δεν έχει ισχύ για το δημόσιο ...γιατί δεν παίρνουν. Και ότι από τα ιδιωτικά βρίσκεις πιο εύκολα δουλειά.»

Υποκείμενο 7: «Ναι, στην παρέα και ένα οικογενειακό πρόσωπο. Μου είχαν πει ότι δεν θα κάνεις κάτι στη ζωή σου με αυτό το χαρτί γιατί είναι...το επίπεδο είναι πολύ χαμηλό και ότι δεν θα βρεις μια δουλειά στο μέλλον έτσι.»

Υποκείμενο 13: «Ναι! Διάφορα....ας το πούμε άτομα από την οικογένειά μου. Μεγαλύτερα ηλικιακά. Μου είπανε ότι ό,τι και να σπουδάσεις στα ΣΑΕΚ θα έχεις λίγες πιθανότητες στην εργασία. Ότι το χαρτί θα είναι σαν να μην έχεις κάνει τίποτα...δηλαδή και πιστοποίηση να πάρεις μόνο στους ιδιωτικούς (τομείς)...στο δημόσιο δε θα μπορείς να μπεις! Αυτό με λέγανε.»

Οι συνεντευξιαζόμενοι αναφέρονται στο πιστοποιητικό αποφοίτησης ως «χαρτί» ενώ η λέξη χρησιμοποιήθηκε συνολικά οκτώ φορές σε όλες τις συνεντεύξεις.

Διαπιστώνεται λοιπόν μια ανησυχία σχετικά με την εξασφάλιση θέσης εργασίας στο δημόσιο που όπως φαίνεται ήταν ζητούμενο για τη μεγαλύτερη γενιά καθώς αυτό που μεταφέρουν οι συνεντευξιαζόμενοι είναι ότι το «χαρτί» ενδείκνυται για εργασία στον ιδιωτικό τομέα. Για παράδειγμα το Υποκείμενο 20 δήλωσε : *«Κυρίως για τη θέση που θα έχω μετά σαν...θα προτιμούσαν ας πούμε να ήμουν για δημόσιος υπάλληλος και όχι για τον ιδιωτικό τομέα και αυτός είναι και ο μόνος λόγος που δε θα πήγαινα αλλά από τη στιγμή που έχουν ανοίξει και άλλοι κλάδοι στο ΣΑΕΚ μπορώ να το κάνω μετά αυτό ναι ...για να μπω στο δημόσιο γενικά...να το δοκιμάσω.»*

Επίσης, οι συμμετέχοντες είχαν δεχθεί αρνητικά σχόλια περί της οργάνωσης των ΣΑΕΚ με τους τρίτους να κάνουν λόγο για σπουδές χαμηλού επιπέδου και να τους προτείνουν να ξαναδώσουν Πανελλήνιες εξετάσεις:

Υποκείμενο 10: *«Ήτανε μεγαλύτεροι ηλικιακά...όχι πολύ...και μου είχαν πει ότι δεν αξίζει, ότι δεν αναγνωρίζεται το πτυχίο και καλύτερα να δώσω ξανά Πανελλήνιες αλλά εγώ την είχα πάρει ήδη την επιλογή μου και δεν επηρεάστηκα καθόλου!»*

Υποκείμενο 11: *«Ναι...επειδή και καλά είναι δημόσια και όχι ιδιωτικά οπότε...δεν θα έχω και καλά, μετά μέλλον. Αλλά δεν το πιστεύω αυτό! [...]Και καλά ότι σ'αυτόν τον κλάδο ότι από ιδιωτικό θα με παίρνανε πιο εύκολα και όχι από δημόσιο αλλά δεν το πιστεύω αυτό, όποιος θέλει μπορεί να βρει το δρόμο του.»*

Υποκείμενο 16: *«Στην ηλικία, στην ηλικία μου γενικότερα...ότι δεν είναι τόσο και οργανωμένα και αυτά που θα σου παρέχουνε. Δεν έχεις πολλές πιθανότητες μετά για δουλειά.»*

Υποκείμενο 19: *«Ναι...ότι είναι χαμηλού επιπέδου και τέτοια.»*

Βέβαια, το υποκείμενο 6 τόνισε ότι παρά το γεγονός ότι είχε εισπράξει διάφορα αρνητικά σχόλια για τα ΣΑΕΚ *«Μπορεί να είχα ακούσει διάφορα αλλά δε με ενδιέφερε γιατί ήταν κάτι που πέτυχα οπότε εντάζει!»*

Εδώ διαφαίνεται και πάλι πόσο σημαντική ήταν η καθιέρωση του παράλληλου μηχανογραφικού στο αίσθημα επίτευξης και επιτυχίας των σπουδαστών οι οποίοι εισήχθησαν μέσω αυτού στα ΣΑΕΚ. Η αρνητική εικόνα της κοινής γνώμης, ιδιαίτερα των μεγαλύτερων, φαίνεται να συνδέεται με την πίστη ότι το πιστοποιητικό από τα ΣΑΕΚ εξασφαλίζει μια θέση εργασίας αποκλειστικά στον ιδιωτικό τομέα και όχι στο δημόσιο. Για τις μεγαλύτερες ηλικίες αποδεικνύεται έτσι ότι η εργασία στο δημόσιο είναι επιθυμητός στόχος και ένας από τους βασικότερους λόγους που προέτρεπαν τους συνεντευξιαζόμενους να ξαναδώσουν πανελλήνιες εξετάσεις.

Τα παραπάνω αρνητικά σχόλια αν και αρχικά ειπώθηκε από αρκετά υποκείμενα ότι δεν επηρέασαν την επιλογή τους, στην πορεία της συνέντευξης διαπιστώθηκε πως ο αρνητικός λόγος έχει επιδράσει την ταυτότητά τους. Αρκετοί όταν ερωτήθηκαν για το πόσο εύκολο θεωρούν ότι θα είναι να βρουν δουλειά μετά τις σπουδές τους απάντησαν:

Υποκείμενο 9: *«γιατί μπαίνεις σε δημόσιο, ντάζει κάποιος μπαίνουν και στον ιδιωτικό τομέα... αλλά πιστεύω ότι θα είναι λίγο πιο δύσκολο γιατί περιμένεις τις προκηρύξεις.»*

Υποκείμενο 7: *«Γιατί νομίζω ότι δεν παίρνουν εάν δεν έχεις πτυχίο πανεπιστημίου. Δε σε παίρνουν ή σε παίρνουν με το πρόγραμμα και μετά σε διώχνουν...με το πρόγραμμα του ΟΑΕΔ για να μην πληρώνουν και εκείνοι [...]»*

Υποκείμενο 15: *«Πιστεύω πως ναι άμα δεν...το μόνο π.χ. αρνητικό που θα έλεγα είναι ότι είναι λίγο πιο κάτω το πτυχίο...αλλά είναι πολύ καλή (επιλογή) ...σου δίνει πολύ καλές βάσεις.»*

Υποκείμενο 18: «...δε θα είναι εύκολο αλλά θεωρώ με λίγο κόπο θα βρω. Πιστεύω επειδή είμαι σε ΣΑΕΚ και όχι σε πανεπιστήμιο, για αυτό.»

Υποκείμενο 19: «Αυτό ...ακόμα το σκέφτομαι...επειδή δεν είναι πανεπιστήμιο είναι λίγο πιο χαμηλά.[...] Ντάζει...θα θέλει πολύ ψάξιμο η αλήθεια είναι και κάποια χαρτιά επιπλέον.»

Οι παραπάνω απαντήσεις δικαιολογούν το γεγονός ότι οι περισσότεροι ερωτηθέντες σκέφτονται σοβαρά να αδράξουν την ευκαιρία της συμμετοχής σε κατατακτήριες εξετάσεις και να ακολουθήσουν σπουδές σε ΑΕΙ. Το οξύμωρο είναι το γεγονός ότι παρουσιάζεται έντονη επιθυμία μετάβασης σε ΑΕΙ ενώ η πλειοψηφία των συνεντευξιαζόμενων είχε δηλώσει ότι στην επιλογή των ΣΑΕΚ λειτούργησε ως θετικό η σύντομη διάρκεια των σπουδών. Η επιλογή τους βέβαια να συνεχίσουν από την επαγγελματική κατάρτιση προς την ανώτατη θεωρητική εκπαίδευση μαρτυρά προφανώς την επιρροή της δημόσιας σφαίρας, την υπονόμηση της επαγγελματικής εκπαίδευσης όπως και ότι τελικά οι σπουδές τους θα διαρκέσουν συνολικά περισσότερο χρονικό διάστημα απ' ότι εάν ξαναέδιναν Πανελλήνιες εξετάσεις. Η πεποίθηση αυτή αποδεικνύει ότι η σχολική αποτυχία που βίωσαν στις πανελλαδικές εξετάσεις έχει γίνει κομμάτι της ταυτότητάς τους επηρεάζοντας τόσο την προσωπικότητα όσο και τα κίνητρά τους.

Το στίγμα της αποτυχίας που φέρουν οδηγεί σε φόβο και έτσι αποφυγή της επανασυμμετοχής σε Πανελλαδικές εξετάσεις και μια προτίμηση για τις κατατακτήριες εξετάσεις οι οποίες αν και αποτελούν μια άγνωστη διαδικασία για τους ίδιους, δεν συνοδεύονται από τον ίσο δημόσιο διάλογο ούτε την ίδια προβολή όπως οι πανελλήνιες εξετάσεις. Μάλιστα, το υποκείμενο 1 ενώ εκθειάζει την εμπειρία του στα ΣΑΕΚ τονίζει ότι ενδιαφέρεται για τις κατατακτήριες εξετάσεις έχοντας επίγνωση ότι οι διαθέσιμες θέσεις πρόσβασης για τους αποφοίτους επαγγελματικής κατάρτισης είναι ελάχιστες: «*Ναι, ναι σίγουρα. Το σκέφτομαι πάρα πολύ σοβαρά να το κάνω (δηλ. να δώσω*

κατατακτήριες) απλά με προβληματίζει βέβαια το γεγονός των εισακτέων γιατί είναι πολύ μικρός ο αριθμός δυστυχώς που δέχονται τα πανεπιστήμια αλλά σκέφτομαι να το κάνω ναι, πολύ σοβαρά!»

Επίσης, προκαλεί εντύπωση το γεγονός ότι πάνω από το μισό δείγμα (11/20 υποκείμενα) θεωρεί ότι τα ΣΑΕΚ τους προετοιμάζουν κατάλληλα για την μετάβαση τους στα πανεπιστήμια. Η αίσθηση αυτή οφείλεται κυρίως στην πρακτική άσκηση που αρχίζει από το Α' Εξάμηνο και σε αρκετές περιπτώσεις παρουσιάστηκε ως σημαντικό πλεονέκτημα έναντι των ΑΕΙ:

Υποκείμενο 9: «Πιστεύω ότι είναι πιο κατανοητά από το πανεπιστήμιο για κάποιο λόγο ...ναι. Δεν νομίζω να του έλεγα κάτι αρνητικό. Και τα μαθήματα είναι πιο εύκολα αλλά παράλληλα κάνει και πρακτική... και για τους καθηγητές ότι θα σου εξηγήσουν, είναι λίγο πιο κοντά σου και αλλιώς στο πανεπιστήμιο που θα έχει περισσότερα παιδιά σε ένα αμφιθέατρο...δε θα δώσει τόσο σημασία.»

Υποκείμενο 13: «Μας κάνουν πάρα πολλά πράγματα. Εμένα π.χ...πιο ωραίο μάθημα γίνεται σαν ΣΑΕΚ παρά σαν πανεπιστήμιο επειδή είμαστε λίγα άτομα. Το μάθημα γίνεται σαν σχολείο, όπως στο δημοτικό, κάνουμε ομαδικά και πολύ ωραίο μάθημα...μου αρέσει πολύ περισσότερο από το πανεπιστήμιο... έχω παρακολουθήσει για αυτό και το λέω.»

Υποκείμενο 14: « Από τη στιγμή που θέλει να είναι αυτή η επιλογή του έχει τη δυνατότητα να δει εάν κάτι του αρέσει μέσα σε μικρότερο χρονικό διάστημα απ'ότι σε μια σχολή 4-5-6 χρόνων και να χάσει τόσα πολλά χρόνια από τη ζωή του. Ταυτόχρονα, είναι πιο εύκολο το να μπει σε αυτή τη σχολή και να δοκιμάσει κι άλλα πράγματα. Μπορεί να δοκιμάσει την ειδικότητα που έχουμε εμείς ή και άλλες ειδικότητες και τέτοια πράγματα. Και του δίνεται η δυνατότητα να αναπτύξει τις σπουδές του είτε σε ΑΕΙ και τέτοια [...]και μας δίνουν και μεγαλύτερες βάσεις. .»

Επίσης παρατηρούμε στα παραπάνω λόγια ότι ως θετικότερο εκλαμβάνεται από τους συνεντευξιζόμενους η διδασκαλία στα μικρά τμήματα των ΣΑΕΚ που θυμίζουν σχολεία σε σχέση με τα αχανή ακροατήρια των ΑΕΙ όπου *«δεν γνωρίζεσαι με τους καθηγητές»* . Βέβαια, το εύλογο ερώτημα που προκύπτει ακούγοντας τις συνεντεύξεις είναι γιατί τόσο μεγάλος αριθμός ατόμων να θεωρεί ότι κάτι πρακτικό τους δίνει το υπόβαθρο ή τα εφόδια ώστε να συνεχίσουν με άνεση τις σπουδές τους σε ΑΕΙ που είναι κατεξοχήν θεωρητικά;

Σε σχέση με το επίπεδο δυσκολίας των σπουδών τους, 11 ερωτηθέντες απάντησαν ότι θεωρούν τις σπουδές τους μέτριας δυσκολίας, 8 εύκολες και μόλις 1 δύσκολες. Παράλληλα, σε ό,τι αφορά την ικανοποίηση για το επίπεδο σπουδών στα ΣΑΕΚ εδώ φάνηκε ότι για πολλούς συνεντευξιζόμενους η αρνητική δημόσια σφαίρα επιβεβαιώθηκε και κυρίως για εκείνους που είχαν εισαχθεί με εγγραφή. Πιο συγκεκριμένα, 5 υποκείμενα δήλωσαν «καθόλου ικανοποιημένα από το επίπεδο σπουδών» ενώ μάλιστα «το περίμεναν λίγο καλύτερο». 5 άτομα δήλωσαν απλώς «ικανοποιημένα» ενώ 10 άτομα δήλωσαν «πολύ ικανοποιημένα». Το αίσθημα ικανοποίησης συνδέεται τόσο με την αντικειμενική παροχή υπηρεσιών της επαγγελματικής κατάρτισης αλλά και με την αίσθηση επίτευξης των ατόμων που πέρασαν με παράλληλο μηχανογραφικό καθώς σε κάτι που πέτυχαν είναι πιο δύσκολο να βρουν αρνητικά χαρακτηριστικά εν συγκρίση με την ομάδα που απλώς γράφτηκε στα ΣΑΕΚ.

6. Συμπεράσματα

Πλήθος ερευνών επιβεβαιώνουν διαχρονικά ότι οι εξετάσεις αποτελούν μια αγχωτική διαδικασία για τους μαθητές με αρνητικό αποτύπωμα. Ιδιαίτερα στη χώρα μας, οι πανελλαδικές εξετάσεις χαρακτηρίζονται ως η καθοριστικότερη στιγμή στη ζωή των Ελλήνων για το επαγγελματικό τους μέλλον. Το στίγμα της αποτυχίας για τους μη

επιτυγχόντες σε αυτές και ο φόβος των εξετάσεων τους οδηγούσε επί σειρά ετών στις δομές μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ευρύτερα γνωστές ως ΙΕΚ.

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας ήταν η διερεύνηση της οπτικής των σπουδαστών ΣΑΕΚ ως προς την αίσθηση της αποτυχίας και η κουλτούρα μέσα στην οποία αυτή διαμορφώνεται. Διαπιστώθηκαν δύο ομάδες συνεντευξιαζόμενων. Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, οι καταρτιζόμενοι που εγγράφηκαν στα ΣΑΕΚ φέρουν βαρέως το στίγμα της αποτυχίας ενώ από την άλλη όσοι εισήχθησαν μέσω παράλληλου μηχανογραφικού θεωρούν την είσοδό τους επιτυχία. Ωστόσο, ακόμα και στη δεύτερη ομάδα υποβόσκουν άρρητα στοιχεία αίσθησης αποτυχίας που πηγάζουν από τη κουλτούρα της κοινωνικής τους ομάδας. Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, οι παράγοντες που καθορίζουν τις επιλογές σπουδών των καταρτιζόμενων ήταν κυρίως η οικογένεια, οι φίλοι, οι καθηγητές και το διαδίκτυο. Μάλιστα, διαπιστώθηκε σημαντική αναπαραγωγή κοινωνικών ανισοτήτων εντός των μονάδων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καθώς στα ΕΠΑΛ υπήρχε σημαντική ενημέρωση για το θεσμό του παράλληλου μηχανογραφικού και τις σπουδές σε ΣΑΕΚ ενώ στα Γενικά Λύκεια ελάχιστη έως και καθόλου. Επίσης, παρατηρήθηκε μια αρνητική δημόσια σφαίρα που υπονομεύει την επαγγελματική κατάρτιση της χώρας ενώ προέρχεται κυρίως από μεγαλύτερους ηλικιακά. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι αρκετοί από τους νέους τόλμησαν να αποφασίσουν για το μέλλον τους με βάση την ιδιωτική τους σφαίρα. Με βάση όλα τα παραπάνω αξίζει να σημειωθεί ότι τόσο η αίσθηση της επιτυχίας όσο και της αποτυχίας αποτελούν μια φαντασιακή κατάσταση, με αυστηρά ταξικά όρια καθορισμένα αυθαίρετα από την κοινωνική προέλευση και το πολιτισμικό κεφάλαιο της οικογένειας.

Τέλος, σύμφωνα με τα ευρήματα της παρούσας έρευνας προτείνεται η στελέχωση των Σ.Α.Ε.Κ. από ψυχολόγους με σκοπό τη διαχείριση του στίγματος της σχολικής αποτυχίας. Επίσης, ωφέλιμη κρίνεται η εκπαίδευση και κατάρτιση τόσο του εκπαιδευτικού

όσο και του διοικητικού προσωπικού στην αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας και τη συνειδητοποίηση της ταυτότητας των καταρτιζόμενων. Ενώ υψίστης σημασίας είναι η διενέργεια περαιτέρω ερευνών στις ΣΑΕΚ σε μεγαλύτερο δείγμα και κλίμακα.

Βιβλιογραφία

- Αλτουσέρ, Λ. (1990). *Θέσεις*. Θεμέλιο.
- Αντερσον, Μ. (1997). *Φαντασιακές Κοινότητες*. Νεφέλη.
- Αποτυχία (2002). Στο Γ. Μπαμπινιώτης Λεξικό της νέας Ελληνικής γλώσσας: Με σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων (2η έκδ.). Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Bernstein, B. (1989). *Παιδαγωγικοί κώδικες και κοινωνικός έλεγχος*. Αλεξάνδρεια.
- Bernstein, B. (1975). *Études sur les sciences d'apprentissage 2: Classe et pedagogies: visibles et invisibles*. OCDE.
- Blackledge, D., & Hunt, B. (2004). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*. Μεταίχμιο.
- Boman, B. (2020). What makes Estonia and Singapore so good? *Globalisation, Societies and Education*, 18(2), 181–193. <https://doi.org/10.1080/14767724.2019.1701420>
- Bourdieu, P. (1999). *Γλώσσα και Συμβολική Εξουσία*. Ινστιτούτο του Βιβλίου -Καρδαμίτσα.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. (1996). *Οι Κληρονόμοι. Οι φοιτητές και η κουλτούρα*. Καρδαμίτσα.
- Bourdieu, P., & Passeron, J. (2014). *Η Αναπαραγωγή. Στοιχεία για μια θεωρία του εκπαιδευτικού συστήματος*. Αλεξάνδρεια.
- Boutang, Y. (2012). *Cognitive Capitalism*. POLITY.
- Cedefop. (2017). The changing nature and role of vocational education and training in Europe. Volume 2. *Cedefop Research Paper*, 2(No 64).
- Cedefop; Ministry of Education and Children (2022). *Vocational education and training in Europe - Iceland: system description* [From Cedefop; ReferNet. Vocational education and training in Europe database]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/iceland-u2>
- Cedefop, & Norwegian Directorate for Higher Education and Skills. (2023). Vocational education and training in Europe – Norway: system description. In Cedefop, & ReferNet. (2024). *Vocational education and training in Europe: VET in Europe database – detailed VET system descriptions* [Database]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/norway-u3>

- Cedefop, & Swedish National Agency for Education (Skolverket). (2023). Vocational education and training in Europe – Sweden: system description. In Cedefop, & ReferNet. (2024). *Vocational education and training in Europe: VET in Europe database – detailed VET system descriptions* [Database]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/sweden-u3>
- Cedefop, & Estonian Ministry of Education and Research. (2023). Vocational education and training in Europe – Estonia: system description. In Cedefop, & ReferNet. (2024). *Vocational education and training in Europe: VET in Europe database – detailed VET system descriptions* [Database]. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/estonia-u3>
- Cedefop (2022). *The future of vocational education and training in Europe. Volume 1: the changing content and profile of VET: epistemological challenges and opportunities*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Cedefop research paper; No 83. <http://data.europa.eu/doi/10.2801/215705>
- Γκόγκας, Θ. (2022). *Διαπολιτισμική Επικοινωνία, Ταυτότητες και Ετερότητες*. Gutenberg.
- Γούλα, Χ., & Φωτόπουλος, Ν. (Επιμ.) (2021) ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ & ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: Εμπειρική και συγκριτική διερεύνηση των όρων μετάβασης αποφοίτων ΙΕΚ στην απασχόληση: Προκλήσεις και στρατηγικά διακυβεύματα. ΚΑΝΕΠ ΓΣΕΕ.
- Ekman, P. (1992). An argument for basic emotions. *Cognition and Emotion*, 6(3–4), 169–200. <https://doi.org/10.1080/02699939208411068>
- Eriksen, I. M. (2021). Class, parenting and academic stress in Norway: middle-class youth on parental pressure and mental health. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 42(4), 602–614. <https://doi.org/10.1080/01596306.2020.1716690>
- European Centre for the Development of Vocational Training. (2024). Vocational education and training: Policy briefs 2023: Greece. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2801/298409>
- Eurostat. (2025). Lernen am Arbeitsplatz in der beruflichen Aus- und Weiterbildung [Dataset]. Eurostat. <https://doi.org/10.2908/TPS00215>
- Gestsdottir, S., von Suchodoletz, A., Wanless, S. B., Hubert, B., Guimard, P., Birgisdottir, F., Gunzenhauser, C., & McClelland, M. (2014). Early Behavioral Self-Regulation, Academic Achievement, and Gender: Longitudinal Findings From France, Germany, and Iceland. *Applied Developmental Science*, 18(2), 90-109. <https://doi.org/10.1080/10888691.2014.894870>
- Habermas, J. (1974). *The Public Sphere: An Encyclopedia Article (1964)*

- Hågemark, C., Jägberh, A., Bäckman, S., Sweden, R., & Gadji, S. (2023). *Summary of main elements and distinctive features of VET*. <https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/vet-in-europe/systems/sweden-u3>
- Θάνος, Θ. (2012). *Εκπαίδευση και κοινωνική αναπαραγωγή στη μεταπολεμική Ελλάδα (1950-2010). Ο ρόλος της Ανώτατης Εκπαίδευσης*. Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε.
- Θάνος, Θ., & Ζάγκος, Χ. (2021). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης, Θεωρία και Έρευνα*. Gutenberg.
- Jovanoski, A., & Rustemi, A. (2021). Theory of Labeling: Contemporary Concepts of the Sociological Understanding of Deviance. *International Journal of Scientific & Engineering Research*, 12(7).
- Ljunggren, J., & Orupabo, J. (2020). Moving beyond: narratives of higher educational aspirations among descendants of immigrants in vocational training. *British Journal of Sociology of Education*, 41(5), 701–716. <https://doi.org/10.1080/01425692.2020.1776593>
- Loogma, K. (2016). Europeanization in VET Policy as a Process of Reshaping the Educational Space. *International Journal for Research in Vocational Education and Training*, 3(1), 16–28. <https://doi.org/10.13152/IJRVET.3.1.5>
- Μυλωνάς, Θ. (1980). *Κοινωνική αναπαραγωγή στο σχολείο. Θεωρία και εμπειρία*. Αρμός.
- Νταλτάς, Π. (1997). *Κοινωνιολογιστική Μεταβλητότητα*. Επικαιρότητα.
- OECD. (2025). *The State of Global Teenage Career Preparation*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/d5f8e3f2-en>
- Olafsdottir, O. A., Kristjansdottir, H., Halfdansdottir, B., & Gottfredsdottir, H. (2018). Midwifery in Iceland: From vocational training to university education. *Midwifery*, 62, 104–106. <https://doi.org/10.1016/j.midw.2018.03.021>
- Ryan, R., & Deci, E. (2017). *Self-Determination Theory*. The Guilford Press.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Schmid, E., & Haukedal, C. L. (2022). Identifying resilience promoting factors in vocational education and training: a longitudinal qualitative study in Norway. *Empirical Research in Vocational Education and Training*, 14(1), 11. <https://doi.org/10.1186/s40461-022-00139-1>

- Σιάνου-Κύργιου, Ε. (2006). *Εκπαίδευση και κοινωνικές ανισότητες. Η μετάβαση από τη Δευτεροβάθμια στην Ανώτατη εκπαίδευση (1997-2004)*. Μεταίχμιο.
- Sigurðardóttir, A. K., Guðjónsdóttir, H., & Karlsdóttir, J. (2014). The development of a school for all in Iceland: Equality, threats and political conditions. In *The Nordic Education Model: "A School for All" Encounters Neo-Liberal Policy* (pp. 95-113). https://doi.org/10.1007/978-94-007-7125-3_6
- Tire, G. (2020). Estonia: A positive PISA experience. In *Improving a Country's Education: PISA 2018 Results in 10 Countries* (pp 101-120). https://doi.org/10.1007/978-3-030-59031-4_5
- Tonga, F. E., Eryiğit, S., Yalçın, F. A., & Erden, F. T. (2022). Professional development of teachers in PISA achiever countries: Finland, Estonia, Japan, Singapore and China. *Professional Development in Education*, 48(1), 88–104. <https://doi.org/10.1080/19415257.2019.1689521>
- Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και Τεχνικές Ανάλυσης στην Ποιοτική Έρευνα*. Κριτική.
- Τσιώλης, Γ. (2023). *Επισφαλείς Βιογραφίες*. Gutenberg.
- Τσουκαλάς, Κ. (1992). *Εξάρτηση και Αναπαραγωγή*. Θεμέλιο.
- Τσουκαλάς, Κ. (2010). *Η Επινόηση της Ετερότητας. "Ταυτότητες" και "διαφορές" την εποχή της παγκοσμιοποίησης*. Καστανιώτη.
- Wollschlager, N., & Guggenheim, E. F. (2004). *Cedefop European Centre for the Development of Vocational Training Cedefop assists the European Commission in encouraging, at Community level, the promotion and development of vocational education and training, through exchanges of information and the comparison of experience on issues of common interest to the Member States*. www.trainingvillage.gr
- Φουκώ, Μ. (1970). *Η Τάξη του Λόγου*. Ηριδανός.
- Φραγκουδάκη, Α. (1985). *Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης. Κοινωνική Ανισότητα στο Σχολείο*. Παπαζήση.
- Χάμπερμας, Γ. (1997). *Αλλαγή δομής της δημοσιότητας*. Νήσος.
- Zorbas, V., & Kokoroskos, D. (2016). *Habermas' legitimate law as a framework for democratic education in language pedagogy*.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 1

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι, εννοείται.

Τι ηλικία έχετε;

Είμαι 19 ετών

Έχετε αδέρφια;

Έχω ένα μικρότερο αδερφό.

Από πού κατάγεστε;

Είμαι από τα Ιωάννινα. Συγκεκριμένα από ένα χωριό, την Πρωτόπαππα Ιωαννίνων.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή σε πόλη;

Έμενα σε μια κωμόπολη, Ελεούσα λέγεται. Κοντά στην πόλη των Ιωαννίνων, γύρω στα 5-10 λεπτά. Ήταν παλιότερα χωριό αλλά πλέον έχει εξελιχθεί κάπως... οπότε ονομάζεται κωμόπολη.

Τι σπουδές έχουν κάνει οι γονείς σας;

Ο μπαμπάς μου έχει....σπουδάσει ηλεκτρολογία και η μαμά μου είναι βοηθός βρεφονηπιοκόμου.

Αυτή τη στιγμή, τι δουλειά κάνουν;

Ο μπαμπάς μου αυτή τη στιγμή ασχολείται με αυτοκίνητα, όχι αυτό που έχει σπουδάσει, φορτηγά και όλα τα σχετικά και η μαμά μου αρχικά ασχολήθηκε λίγο με το επάγγελμα...τώρα κάνει πιο πολύ οικιακά. Δεν ασχολείται ιδιαίτερα. Το έχει σταματήσει.

Πως εισήλθατε στα ΣΑΕΚ;

Στα ΣΑΕΚ ...εγώ έδωσα κανονικά πανελλήνιες. Απλά επειδή δεν πέρασα στην πρώτη μου επιλογή, εκείνη την περίοδο άκουσα και για τα ΣΑΕΚ...για τα ΙΕΚ που ήταν τότε, πλέον ΣΑΕΚ. Είδα τις ειδικότητες που υπήρχαν και επειδή ήταν στην ίδιο κωμόπολη που έμενα και εγώ, με βόλεψε αρκετά. Εφόσον μου αρέσει και η ειδικότητα, είπα γιατί να μην το δοκιμάσω κι έτσι ήταν ο τρόπος που μπήκα.

Ήταν με παράλληλο μηχανογραφικό ή απλώς κάνατε εγγραφή;

Με παράλληλο μηχανογραφικό, ναι...με τις πανελλήνιες ταυτόχρονα.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνετε εξετάσεις;

Ναι, ναι είχα! Εννοείται!

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις πανελλήνιες;

Πρώτη επιλογή ήταν το παιδαγωγικό...ήθελα πιο πολύ τα παιδαγωγικά...εκεί ήταν πιο πολύ που πίστευα ότι μου αρέσει...οπότε προς τα εκεί στόχευα.

Και η τελευταία σας επιλογή ποια ήταν;

Η τελευταία επιλογή θυμάμαι ότι ήτανε ότι είχε να κάνει με δημοσιογραφία: Ψηφιακά μέσα, επικοινωνία , marketing...τέτοια.

Θα θέλατε να είχατε περάσει στην τελευταία σας επιλογή;

Να πω την αλήθεια εάν με ρωτάγατε τότε θα έλεγα ναι, μπορεί... αλλά τώρα που είδα τα Ι.Ε.Κ. στην ειδικότητα αυτή, νομίζω πως όχι! Θα ήταν λάθος. Δεν πιστεύω ότι θα μου άρεσε!

Θα δοκιμάζατε να ξαναδώσετε πανελλήνιες;

Δεν νομίζω... θα δοκίμαζα από εδώ να συνεχίσω κάπως.

Ποια ειδικότητα έχετε επιλέξει;

Βοηθός νοσηλευτικής γενικής νοσηλείας.

Γιατί επιλέξατε αυτή την ειδικότητα;

Από πάντα μου άρεσε να βοηθάω γιατί όπως και να το κάνουμε είναι ένα επάγγελμα που πρέπει να βοηθάς, πρέπει να είσαι επικοινωνιακός , να έχεις πνεύμα συνεργασίας....οπότε επειδή με διακατείχαν όλα αυτά και μου άρεσε πολύ και ο χώρος της υγείας απλά δεν μπόρεσα να τον επιλέξω γιατί τα μαθήματα στο σχολείο ήταν τελείως διαφορετικά από αυτά που μου άρεσαν εμένα...εφόσον μπόρεσα με αυτόν τον τρόπο το επέλεξα έτσι.

Και τώρα σε ποιο εξάμηνο είσαστε;

Τώρα είμαι στο 5^ο , το τελευταίο της πρακτικής άσκησης.

Πως τα πάτε με την πρακτική σας γενικά; Ήταν εύκολο να κάνετε πρακτική;

Η πρακτική ήταν εύκολη....χρειάζεται αρχικά μια διαδικασία που είναι λογικό , ανάλογα με το χώρο που χρειάζεται κάποιος να κάνει πρακτική, με τα χαρτιά μια δύο μέρες τρέξιμο, δηλαδή να τα πηγαίνουμε από τη σχολή στο χώρο της πρακτικής και τα σχετικά αλλά γενικά ήταν εύκολα, ναι.

Στο χώρο της πρακτικής σας άσκησης είναι ωραίο το περιβάλλον; Αισθάνεστε ότι μαθαίνετε πράγματα;

Πάρα πολύ! Το περιβάλλον είναι πολύ φιλικό και επειδή εγώ κάνω πρακτική στο νοσοκομείο, και σε δημόσιο κιόλας, επειδή υπάρχουν πάρα πολλά πράγματα να δεις και να μάθεις...ομολογώ να πω την αλήθεια πως δεν φτάνει και η μέρα... τόσα που έχουμε να δούμε ! είναι πάρα πολύ ωραία, ενδιαφέρον και βλέπεις πολλά διαφορετικά πράγματα που σε βοηθάνε και στο επάγγελμα που διαλέγεις.

Από πού μάθατε για τα ΣΑΕΚ;

Είχα διαβάσει στα social media , στο google ιδιαίτερα όπως κοίταζα μια μέρα και είχα δει ότι ξεκινάνε οι εγγραφές με το παράλληλο μηχανογραφικό και όλα τα σχετικά και έτσι εμπιστεύτηκα την ιστοσελίδα την συγκεκριμένη ...και μου έβγαλε τις ειδικότητες και έτσι διάλεξα τη δική μου

Από το σχολείο είχατε κάποια ενημέρωση για τα ΙΕΚ;

Η αλήθεια είναι πως όχι δεν είχαμε κάτι σχετικό. Ξέραμε απλά ότι υπήρχαν αλλά ...πολύ ουδέτερα.

Γενικά ποιος θεωρείται ότι σας επηρέασε θετικά για να επιλέξετε τα ΣΑΕΚ ; (οικογένεια, φίλος, καθηγητής...)

Πιο πολύ από την οικογένεια καθώς είχα περάσει σε ένα επάγγελμα που δεν μου άρεσε ιδιαίτερα, οπότε το συζητήσαμε με την οικογένεια μου και καταλήξαμε στο εφόσον μου αρέσει αυτό γιατί να μην το δοκιμάσω και βλέποντας και κάνοντας.

Ποιο ήταν αυτό που είχατε περάσει;

Ψηφιακών μέσων και επικοινωνίας είχα περάσει εγώ από τις πανελλήνιες

Και αυτή η σχολή που είναι;

Στο Αργοστόλι νομίζω.

Υπήρχε κάποιος που σας μίλησε αρνητικά για τα ΣΑΕΚ;

Αρνητικά για τα ΣΑΕΚ υπήρχανε αρκετοί ...πιστεύω πιο πολύ οι ίδιοι οι μαθητές που ήμασταν τότε στο Λύκειο γιατί δεν γνωρίζανε και αυτοί...τα θεωρούσανε ως κάτι απλά πολύ κατώτερο και δεν τα σκεφτόταν καν! Οπότε όταν τα παιδιά θεωρούν κάτι κατώτερο και αυτό μεταδίδεται και έτσι...

Όταν μπήκατε στα ΣΑΕΚ αισθανθήκατε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Σίγουρα ήταν κάτι διαφορετικό...δεν υπήρξαν βέβαια μεγάλες διαφορές όπως το περιμέναμε. σίγουρα είναι ένας διαφορετικός χώρος που κάπως το φαντάζεσαι στο μυαλό σου. Χρειάζεται σίγουρα ένα χρόνο προσαρμογής αλλά σίγουρα εντάζει ήταν γενικά εύκολα.

Κάνατε παρέα με σπουδαστές από άλλες ειδικότητες των ΣΑΕΚ;

Ναι όταν βρισκόμασταν στα διαλείμματα με βρεφονηπιοκόμων, ναυαγοσώστες, αισθητικής...

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σας σε ΑΕΙ;

Ναι, ναι σίγουρα. Το σκέφτομαι πάρα πολύ σοβαρά να το κάνω απλά με προβληματίζει βέβαια το γεγονός των εισακτέων γιατί είναι πολύ μικρός ο αριθμός δυστυχώς που δέχονται τα πανεπιστήμια αλλά σκέφτομαι να το κάνω ναι, πολύ σοβαρά!

Πιστεύετε ότι από άποψη ποιότητας σπουδών , τα ΣΑΕΚ σας προετοιμάζουν κατάλληλα για να μπορείτε μετά να μπειτε στα ΑΕΙ;

Ναι , πιστεύω πως σίγουρα προετοιμάζουν κατάλληλα για τα ΑΕΙ αλλά και αν κάποιος δεν θελήσει να μπει στα ΑΕΙ και θελήσει να δουλέψει μόνο από το πτυχίο από τα ΣΑΕΚ που θα πάρει πιστεύω πως είναι κατάλληλα προετοιμασμένος. Τουλάχιστον για την ειδικότητα που έχω εγώ....για το πανεπιστήμιο θα χρειαστεί και η προετοιμασία η ανάλογη...

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα ΣΑΕΚ;

Η αλήθεια είναι, απ' ότι ακούω βεβαία, ότι βρίσκουμε πιο εύκολα γιατί είναι πιο ...βοηθάει στην οικονομία. Σίγουρα είναι χαμηλότερος ο μισθός που παίρνουν τα άτομα από τα ΣΑΕΚ βέβαια και στο πανεπιστήμιο είναι καλύτερα διαφορετικά...καταλαβαίνετε...

Άρα πιστεύετε ότι θα βρείτε δουλειά γιατί οι απόφοιτοι των ΣΑΕΚ παίρνουν χαμηλότερο μισθό;

Ναι! Και έτσι ακούγεται ...η αλήθεια είναι ότι δεν το γνωρίζω πλήρως αλλά πιστεύω πως έτσι είναι . βέβαια πολλοί ξεκινούν έτσι και κάνουμε μετάταξη από τα ΣΑΕΚ...τόρα δηλαδή που θα μπορείς να πας ΑΕΙ...

Τα ΣΑΕΚ κάνουν κάποιες ενέργειες για να συνδέσουν τους απόφοιτους με μια εργασία στο μέλλον;

Πιστεύω ότι οι επισκέψεις που γίνονται, οι παρουσιάσεις και όλα τα σχετικά τα erasmus όλα αυτά βοηθούν τους σπουδαστές και να επισκεφτούν χώρους που μπορεί εκεί μετά να εργαστούν και να γνωριστούν με άτομα οπότε ναι βοηθάει...δεν είναι δηλαδή τελείως αδρανείς.

Οι εκπαιδευτές στα ΣΑΕΚ σε γενικές γραμμές θεωρείτε ότι ήταν υποστηρικτικοί απέναντι σας;

Υποστηρικτικοί ήτανε πάρα πολύ. Υπήρχανε και κάποιο πιο αυστηροί που είχαν σκοπό να μας μάθουν αλλά γενικά όλοι ήταν πολλοί βοηθητικοί

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Σε μια κλίμακα από το 0-5, θα το βαθμολογούσα με 3.

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

Θα είναι μια πολύ ωραία εμπειρία. Όλοι ξεκινώντας σίγουρα θα νιώθουνε ότι είναι ένας άλλος χώρος, κάτι καινούργιο αλλά σιγά σιγά το συνηθίζεις και πιστεύω πως αν αληθινά του αρέσει η ειδικότητα που έχει διαλέξει και τον τραβάει ως αντικείμενο σίγουρα θα είναι πάρα πολύ ωραία εμπειρία και με πολλά εφόδια για να το συνεχίσει μέσα από εκεί όπως με τις κατατακτήριες που είπαμε πιο πριν και όλα τα σχετικά.

Γενικά, τι θα ήθελες να βελτιωθεί στα ΣΑΕΚ;

Υπάρχουν πολλές ειδικότητες όπως οι βοηθοί βρεφονηπιοκόμων και αρκετές άλλες που δυστυχώς δεν έχουν το δικαίωμα να κάνουν εργαστηριακά μαθήματα σε επαγγελματικούς χώρους, τουλάχιστον στο ΣΑΕΚ το δικό μου, οπότε αυτό θα ήθελα να αλλάξει. Γιατί σίγουρα κάνοντας ένα εργαστήριο στο χώρο που μελλοντικά θα εργαστείς, είναι διαφορετικό από το να το κάνεις σε ένα σχολείο θεωρητικά. Και σίγουρα θα άλλαζα τον αριθμό των κατατακτηρίων για να μπορούσαν τα ΑΕΙ να δεχθούν πιο πολλούς από τα ΣΑΕΚ και αυτά τα παιδιά να εισαχθούν.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 2

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

Είμαι 20 χρονών.

Έχετε αδέρφια;

Έχω 2.

Μικρότερα ή μεγαλύτερα;

Έχω έναν μεγαλύτερο αδερφό και ένα μικρότερο.

Από που κατάγεστε ;

Όλο την Άνω Λαυσία των Ιωαννίνων.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή σε πόλη;

Σε χωριό.

Τι σπουδές έχουν κάνει οι γονείς σας;

Οι γονείς μου έχουν τελειώσει το γυμνάσιο και ο πατέρας μου κόντεψε να τελειώσει το λύκειο (γέλιο)

Αυτή τη στιγμή τι δουλειά κάνουν;

Η μητέρα μου βρίσκεται στη Δωδώνη, στην παραγωγή και ο πατέρας μου στην Πίνδο.

Πως εισήλθατε στα ΣΑΕΚ;

Μέσω παράλληλου μηχανογραφικού τότε το 22 ήταν η πρώτη χρονιά που γινόταν αυτό, το παράλληλο μηχανογραφικό. Και ήταν και η πρώτη μου επιλογή.

*Είχατε κάποια εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνετε εξετάσεις τύπου φροντιστήριο ιδιαίτερα και τα λοιπά;
Όχι, δεν είχα (αναστεναγμός)*

Η πρώτη σας επιλογή δηλαδή στις πανελλήνιες που είπατε ποια ήτανε;

Στις Πανελλήνιες ήτανε η φαρμακευτική και στο ΙΕΚ ήταν ο διασώστης, πλήρωμα ασθενοφόρου.

Μήπως θυμάστε ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή;

Τελευταία μου επιλογή στα ΙΕΚ νομίζω ήταν βοηθός φαρμακοποιού, νομίζω στην Κοζάνη.

Θα θέλατε να είχατε περάσει στην τελευταία σας επιλογή;

Δεν είχα θέμα.

Θα ξανά δοκιμάζετε κάποια στιγμή να δώσετε πανελλήνιες;

Ναι.

Ποια ειδικότητα έχετε επιλέξει αυτή τη στιγμή;

Ήμουν στους διασώστες, πλήρωμα ασθενοφόρου και έχω τελειώσει το θεωρητικό κομμάτι και τώρα θα ξανά ξεκινήσω καινούργια ειδικότητα στα ΙΕΚ. Στο Βοηθός νοσηλευτικής γενικής νοσηλείας.

Άρα τώρα στην πρώτη σας επιλογή βρίσκεστε στο εξάμηνο που κάνετε την πρακτική άσκηση;

Ναι.

Ωραία έχετε βρει χώρο για να κάνετε την πρακτική άσκηση;

Έχω βρει και περιμένω, περιμένω απάντηση γιατί υπάρχει ένα θέμα κάτω στο ΕΚΑΒ Λόγω πολλών παιδιών...Δεν μπαίνουνε ... και πρέπει να ανοίξουν θέσεις.

Μπορείτε να μας πείτε γιατί επιλέξατε αυτή την ειδικότητα;

Είναι ο πιο άμεσος τρόπος για να βοηθήσω ανθρώπους... με γεμίζει όλο αυτό και γενικά ήμουν από την αρχή στον τομέα της υγείας. Είναι κάτι που ενδιαφέρει πολύ.

Από που μάθατε για τα ΣΑΕΚ;

Το λύκειο μας μας είχε μιλήσει για τα ΣΑΕΚ. ΙΕΚ τότε ναι. Και το Είχα στο πίσω μέρος του μυαλού μου... να πάω.

Σε ποιο λύκειο πηγαίνατε;

Στο 6^ο ΕΠΑΛ των Ιωαννίνων.

Και η ενημέρωση στο σχολείο είχε γίνει στα πλαίσια ειδικής ημέρας ή μέσω των καθηγητών;

Μέσω της διευθύντριας. Και να σας πω δεν θυμάμαι εάν είχε έρθει κάποιος ειδικά για να μας μιλήσει για τα ΙΕΚ τότε αλλά υπήρχε ενημέρωση.

Γενικά, ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε θετικά για να επιλέξετε τα ΣΕΚ; Μπορεί να ήταν η οικογένεια κάποιος φίλος; Καθηγητής;

Οικογένεια, οικογένεια... ήταν ο πατέρας μου: μου είπε ότι θα είναι μια μεγάλη ευκαιρία για μένα. Και είχε ακούσει αρκετά για το ΙΕΚ. Με παρότρυνε να πάω.

Υπήρχε κάποιος που γενικά σας είχε μιλήσει αρνητικά για τα ΣΑΕΚ;

Όχι. Δεν είχα ακούσει αρνητικά σχόλια.

Όταν μπήκατε στα ΣΑΕΚ, αισθανθήκατε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Ναι, Αρκετά! ήταν πολύ... μας βοήθησαν πολύ βασικά να προσαρμοστούμε. Και οι καθηγητές και ο διευθυντής μας έδειξε τους χώρουςυπήρχε και μια μέρα ενημέρωσης. Μας είπε τι θα κάνουμε όλα αυτά και γενικά κατά τη διάρκεια του έτους ήταν πολύ υποστηρικτικός. Και για αλλαγές και για τα μαθήματα, το πότε θα δώσουμε, πρόοδο κτλ

Κάνατε παρέα με σπουδαστές από άλλες ειδικότητες των ΣΑΕΚ;

Ναι. Στα διαλείμματα κάναμε με όλους γιατί είχαμε κοινές ώρες.

Θα θέλατε να συνεχίσετε μετά τις σπουδές σας σε κάποιο ΑΕΙ;

Ναι, θα το σκεφτόμουν.

Πιστεύετε ότι από άποψη ποιότητας σπουδών τα ΣΑΕΚ σας προετοιμάζουν κατάλληλα για να μπορέσετε μετά να μπειτε στο ΑΕΙ ή στο πανεπιστήμιο;

Ναι. Μας προετοιμάζουν πολύ σωστά και για ΕΟΠΠΕΠ που δίνουμε μετά , και για τις εξετάσεις και μας προετοιμάζουν και για αυτό ναι.

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα ΣΑΕΚ;

Αρκετά εύκολο. Με τα δεδομένα βέβαια τώρα της Ελλάδας...αλλά ναι αρκετά εύκολο.

Τα ΣΑΕΚ γενικά πιστεύετε ότι κάνουν κάποιες ενέργειες για να συνδέσουν τους αποφοίτους με μια εργασία στο μέλλον;

Ναι , μας φέρνουν σε επαφή με πολλά εργοστάσια, ας πούμε. Ας πούμε η Δωδώνη ή η Πίνδος... με διάφορα. Ο Διευθυντής μιλάει με εργοστάσια ή με το δήμο και μας φέρνει σε επαφή για δουλειές ας πούμε .

Πολύ ωραία οι εκπαιδευτές γενικά στα ΣΑΕΚ θεωρείτε ότι ήταν υποστηρικτικοί απέναντί σας;

Ναι ήταν πολύ υποστηρικτικοί. Και με την εμπειρία τους μας Μαθαίνουν και ήταν πολύ υποστηρικτικοί ναι και μας μετέφεραν την εμπειρία τους. Μας έδιναν παραδείγματα πολλά μέσα από τα μαθήματα και βοηθούσανε πολύ ναι.

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουνε οι σπουδές σας, δηλαδή σε μια κλίμακα από το μηδέν έως το 5-0 , πολύ εύκολες και 5 πολύ δύσκολες, τι βαθμό θα βάζατε;

3.

Πώς θα περιγράφατε γενικά την εμπειρία των ΣΑΕΚ σε ένα μαθητή λυκείου που θα σας ρωτούσε για να έρθει;

Ότι θα είναι μια πάρα πολύ μεγάλη ευκαιρία. Άμα έχεις βρει τον στόχο του, Άμα ξέρει τι θέλει να ακολουθήσει. Το ΙΕΚ είναι προσωπικά η καλύτερη λύση...Βοηθάνε πολύ. Μίλανε πολύ. Βοηθάνε πολύ βασικά. Και μέσω του θεωρητικού και μέσω το πρακτικό κομμάτι βοηθάνε πολύ για το τι θα κάνουν στο μέλλον

Τι θα θέλατε να βελτιωθεί γενικά στα ΣΑΕΚ;

Θα έλεγα να μας βάζανε περισσότερα βιντεάκια. Το θεωρητικό κομμάτι μόνο λίγο κουράζει. Το να σου διαβάξει μόνο ένας καθηγητής είναι λίγο κουραστικό...ενώ εάν κάνουμε περισσότερα παραδείγματα μέσω βίντεο θα ήταν καλύτερα.

Άρα θέλετε περισσότερο οπτικοακουστικό υλικό μέσα στην τάξη;

Έτσι, ναι.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 3

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

32

Έχετε αδέρφια;

Ναι.

Από που κατάγεστε;

Γιάννενα.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Πόλη.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Η μαμά μου γυμνάσιο και ο μπαμπάς μου ΕΠΑΛ κάτι με μηχανήματα.

Τι δουλειά κάνουν ;

Ο πατέρας μου είναι συνταξιούχος και η μαμά μου στον ιδιωτικό τομέα.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνετε εξετάσεις;

Ναι, είχα φροντιστήριο.

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Κάτι με μηχανολογία [...]

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

Αισθητικής που πέρασα.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Με εγγραφή.

Πώς αισθανθήκατε;

Καμία αίσθηση.

Είχατε κάποια ενημέρωση;

Τυχαία ...από γνωστό και από το ίντερνετ.

Ποια ειδικότητα επιλέξατε ;

Βοηθός παιδαγωγών πρώιμης παιδικής ηλικίας.

Γιατί επιλέξατε αυτή την ειδικότητα ;

Γιατί μου αρέσουν τα παιδιά.

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Ντάξει...μου είχαν πει αρνητικά. Για το χαρτί ότι δεν έχει ισχύ για το δημόσιο ...γιατί δεν παίρνουν. Και ότι από τα ιδιωτικά βρίσκεις πιο εύκολα δουλειά.

Από που τα άκουσες αυτά;

Από τον κοινωνικό μου περίγυρο.

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Ναι

Κάνετε παρέα με σπουδαστές άλλων ειδικοτήτων στα Σ.Α.Ε.Κ.; Εάν ναι, με ποιες;

Όχι.

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

Ναι, το σκέφτομαι γιατί θα μπορούσα να έχω ένα καλύτερο χαρτί για δουλειά στο δημόσιο.

Πιστεύετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για τα Α.Ε.Ι.;

Ναι, μας προετοιμάζουν.

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Ναι.

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Με βάση την πρακτική...νομίζω θα είναι πιο εύκολο.

Οι εκπαιδευτές είναι υποστηρικτικοί απέναντί σας ;

Ναι

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

μέτριες

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Ναι. Καλά είναι.

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

...δεν ξέρω αυτό : εάν το χαρτί κάνει για το δημόσιο ή είναι πιο πολύ για ιδιωτικό. Αλλά εάν δεν πάει πανεπιστήμιο, θα μάθει πράγματα γιατί είναι μικρά τα τμήματα. Αλλά σε πρώτη φάση είναι το πανεπιστήμιο.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Να είναι πιο ενημερωμένοι στη γραμματεία.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 4

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

19

Έχετε αδέρφια;

Έχω δύο αδέρφια, μικρότερα.

Από που κατάγεστε;

Ο μπαμπάς μου είναι από τα Τρίκαλα και η μαμά από Άρτα.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Σε πόλη σε νησί. Στη Σάμο.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Η μητέρα μου έχει τελειώσει βρεφονηπιοκόμος. Ο μπαμπάς μου έχει τελειώσει Νομική αλλά είναι στο στρατό.

Τι δουλειά κάνουν ;

Ο μπαμπάς μου είναι στο στρατό και η μητέρα μου στην Protergia, στο τηλεφωνικό κέντρο.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνате εξετάσεις;

Έκανα και ιδιαίτερα και φροντιστήριο.

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Ήθελα ψυχολογία και ήθελα να περάσω ψυχολόγος στη ΣΑΑΣ.

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

Βρεφονηπιοκόμος [...]

Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή;

Ναι! Θα 'θελα να 'χα περάσει!

Θα ξαναδίνατε πανελλήνιες εξετάσεις;

Όχι ! ήταν μια πολύ δύσκολη σχολική χρονιά! Την πέρασα όλη μέσα στο νοσοκομείο. Είχα πάθει ιγμορίτιδα και δεν ήξεραν τι έχω, με κράτησαν ένα μήνα. Βγήκα και ξαναμπήκα με έλκος. Οπότε επειδή ήταν πολύ δύσκολη χρονιά και μου είχα κάτσει πολύ άσχημα, δεν ήθελα να ξαναδώσω.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Με το παράλληλο μηχανογραφικό.

πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

*Ήμουν σίγουρη πως θα περάσω οπότε...είχα μια...ήμουν πολύ χαρούμενη γιατί πέρασα κάτι... γι' αυτό!
Ήταν η πρώτη μου επιλογή αυτό το ΣΑΕΚ!*

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

...κυρίως από παιδιά που πηγαίναμε μαζί στο σχολείο...τα οποία το έκαναν παράλληλα στην Γ' Λυκείου...οπότε το είχαμε σαν επιλογή άμα συμβεί κάτι και δεν περνάγαμε στις πανελλήνιες.

Είχατε κάποια ενημέρωση από το σχολείο;

Όχι, δεν μας είχαν κάνει ενημέρωση.

Πήγαινες σε γενικό λύκειο;

Ναι.

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Επηρεάστηκα πάρα πολύ θετικά από τη μαμά και το μπαμπά μου, υπερβολικά πολύ για τα ΣΑΕΚ και από την καθηγήτρια που μου έκανε έκθεση... που αυτή ήταν και που με ώθησε πιο πολύ να βάλω τα ΣΑΕΚ.

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Ναι, μου είχαν μιλήσει.

Ήταν νέοι ή μεγαλύτεροι ηλικιακά;

Και μεγάλοι και νέοι ηλικιακά που φοιτούσαν κιόλας σε ΣΑΕΚ!

Και τι σου είχαν πει;

Ότι δεν υπάρχει τόσο πολλή υποστήριξη με θέμα τη βιβλιογραφία...δεν έχουν τρόπους να διδάζουνε...δηλαδή δεν υπάρχει τόσο ενημέρωση...ότι το κτίριο είναι παλιό επίσης [...] γενικά τέτοια σχόλια.

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Ναι, προσαρμόστηκα πάρα πολύ εύκολα.

Κάνετε παρέα με σπουδαστές άλλων ειδικοτήτων στα Σ.Α.Ε.Κ.; Εάν ναι, με ποιες;

Ναι με της φαρμακευτικής και με το βρεφονηπιοκομίας α εξαμήνο.

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

Να πω την αλήθεια το σκέφτομαι το να δώσω κατατακτήριες αν και είμαι ακόμα σε μεγάλο ενδοιασμό για το αν θέλω ή όχι.

Γιατί;

Γιατί είναι πολλά παραπάνω τα χρόνια σπουδών. επίσης δεν είναι σίγουρο ότι θα μπορέσεις να μπεις και στο δημόσιο. Μπορεί να διοριστείς για ένα χρόνο, μπορεί να μην διοριστείς καθόλου...οπότε...

Πιστεύετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για τα Α.Ε.Ι.;

Όχι! Δεν μας προετοιμάζουν βασικά για το τί όντως θα δούμε πχ. Στην πρακτική μας, στο...τι θα βιώσουμε όντως με τα παιδιά, δεν μας προετοιμάζουν.

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Καθόλου...διότι δεν έχουμε το κατάλληλο μέσο για αυτό... με αυτά που μας διδάσκουνε, την έλλειψη της πρακτικής που κάνουμε γιατί 6 μήνες είναι πάρα πολύ λίγο. Συν τοις άλλοις, πρέπει να περιμένουμε για να δώσουμε πιστοποίηση στον ΕΟΠΠΕΠ έτσι ώστε να μπορέσουμε να βγούμε στην αγορά εργασίας...

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Πολύ εύκολες θα έλεγα.

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Δεν είμαι αρκετά ικανοποιημένη να πω την αλήθεια. Θα 'θελα όχι μόνο παραπάνω μαθήματα αλλά να μπορούν να τα ασκήσουν περισσότερο, να μην κλείνουν τόσο πολύ σε αυτά που μας διδάσκουνε. Να έχει πιο πολύ πρακτική και πιο πολύ ανάπτυξη στα θεωρητικά κομμάτια. Δηλαδή δεν μας κάνουν όλοι οι καθηγητές τόσο πολύ αναπτυξιακό...δηλαδή δεν γίνεται να γράφουμε μόνο 3 γραμμές θεωρία και μετά να πάμε πρακτική.

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

Ότι για εμένα καλύτερα να ξαναδώσει πανελλήνιες. Καλύτερα τα ΑΕΙ! Είναι κάτι σίγουρο. Επίσης, εδώ στα ΣΑΕΚ βγαίνουμε και ως βοηθοί που θεωρώ ότι δεν έχουμε τόσα πολλά πλεονεκτήματα όσα έχουν αυτοί που έχουν τελειώσει από ΑΕΙ. Ναι μεν ο κόσμος ζητάει βοηθούς βρεφονηπιοκόμους αλλά δεν είναι τόσο εύκολο να μπεις στην αγορά εργασίας πλέον...μόνο σε κάποιον ιδιωτικό τομέα και εκεί δεν είσαι και σίγουρος ότι θα παίρνεις...ότι θα έχεις την οικονομική στήριξη που θα πρέπει...σε σύγκριση με το δημόσιο.

Άρα πιστεύεις ότι το ΑΕΙ σου εγγυάται μια θέση προς το δημόσιο;

Ναι!

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Σίγουρα το να υπάρχει περισσότερο πρακτικό κομμάτι. Σίγουρα να υπάρχουν βιβλία και όχι μόνο μέσα από mail, από σημειώσεις. Να υπάρξει επίσης νέο εκπαιδευτικό κομμάτι με την έννοια να μπορούμε να δούμε πράγματα σε προτζέκτορα, να μπορούμε να αναλύσουμε περισσότερο κάποια θέματα και όχι να υπάρχει ότι γράψατε στην πρόοδο και αυτό ήταν ! ή στην εξεταστική! Να δούμε λίγο τι είναι βοηθός βρεφονηπιοκόμου.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 5

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

18

Έχετε αδέρφια;

Ναι, άλλα δύο μικρότερα.

Από που κατάγεστε;

Από ένα χωριό έξω από τα Γιάννενα.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Σε χωριό.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

...δεν έχουν σπουδάσει. Είναι τελειόφοιτος Λυκείου ο μπαμπάς και η μαμά Γυμνασίου.

Τι δουλειά κάνουν ;

Ο μπαμπάς μου κτηνοτρόφος. Η μαμά μου με το σπίτι.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνετε εξετάσεις;

Ναι, έκανα φροντιστήριο στη Γ' Λυκείου.

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Καμία σχέση με αυτό που κάνω τώρα [...] οικονομικά.

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

Παιδαγωγικό.

Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή;

Ναι! Αν μπορούσα τώρα θα το δήλωνα πρώτο.

Το έπιανε δηλαδή και δεν μπήκες ;

Ναι, λόγο ελάχιστης βάσης. Απλά όταν δήλωσα το μηχανογραφικό για τις Πανελλήνιες σκεφτόμουν τι θα έχει καλύτερη επαγγελματική αποκατάσταση, πράγμα που δεν θα 'ταν κάτι που θα μου άρεσε.

Θα ξαναδίνετε πανελλήνιες εξετάσεις;

Όχι! Ήταν περίεργη περίοδος λόγω μετακίνησης. Έπρεπε συνεχώς να μετακινούμαι σε...γιατί ερχόμουν Γιάννενα για φροντιστήριο.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Μέσω παράλληλου μηχανογραφικού που έχουμε τη δυνατότητα να κάνουμε τώρα.

Πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

Χαρούμενη...γιατί συνειδητοποίηση ότι θα είναι κάτι που θα μου αρέσει εν τέλη [...]

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

...το έμαθα αφού έδωσα πανελλήνιες...όταν μου είπε ο υπεύθυνος του φροντιστηρίου μου ότι μπορώ να κάνω παράλληλο μηχανογραφικό, τότε.

Είχατε κάποια ενημέρωση από το σχολείο;

Όχι!

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Μου το πρότεινε ο καθηγητής μου στο φροντιστήριο. Οι γονείς μου δεν ήταν πολύ θετικοί με αυτό. Θέλανε να ξαναπροσπαθήσω να δώσω πανελλήνιες αλλά εγώ το βρήκα σαν ευκαιρία οπότε...το επέλεξα.

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Όχι.

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

Δεν το αποκλείω αλλά προς στιγμής, όχι.

Πιστεύετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για τα Α.Ε.Ι.;

Πιστεύω πως ναι. Δίνουν δυνατότητες.

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Αυτό ναι! Σίγουρα! Γιατί μας δίνεται η δυνατότητα να κάνουν πρακτική από πολλή αρχή.

Άρα, θεωρείς την πρακτική πολύ σημαντική;

Ναι, ναι!

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Ας ελπίσουμε ότι θα 'ναι εύκολο επειδή δίνει τη δυνατότητα να εργαστούμε και σε ΚΔΑΠ ή σε παιδότοπους οπότε... υπάρχουν κι άλλες επιλογές.

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Δεν είναι πολύ δύσκολο...και επίσης δίνεται η δυνατότητα σε μαθητές που ίσως να μην έχουν την δυνατότητα να τελειώσουν ένα πανεπιστήμιο να κάνουν κάτι οπότε...θεωρώ ότι είναι κομπλέ, είναι μέτριες οι σπουδές.

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Αρκετά θα έλεγα.

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

Σαν μια καλή δυνατότητα. Είναι κάτι που είναι εύκολο να το δοκιμάσει...επίσης είναι πολύ λίγα τα χρόνια, είναι δύο χρόνια οπότε...και να μην του αρέσει, μπορεί να το δοκιμάσει οπότε...θα του πρότεινα άνετα.

Θα το πρότεινες σαν πρώτη επιλογή ή σαν δεύτερη εάν δεν περάσει σε κάποιο ΑΕΙ;

Αν ήταν μαθητής που διάβαζε πάρα πολύ και ήταν πάντα πολύ καλός θα του έλεγα να ξαναδώσει πανελλήνιες, να μπει σε πανεπιστήμιο αλλά...τα ΙΕΚ δίνουν τη δυνατότητα και σε μαθητές που δεν είναι πολύ καλοί μαθητές να κάνουν κάτι ώστε να έχουν ένα επάγγελμα αργότερα. Ίσως και για πρώτη επιλογή.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Η οργάνωση. Όλα να είναι ηλεκτρονικά για μαθητές που δεν έχουν τη δυνατότητα.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 6

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

Έχετε αδέρφια;

Όχι, δεν έχω.

Από που κατάγεστε;

Γιάννενα.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Μέχρι την ΣΤ' δημοτικού έμενα σε πόλη και από το γυμνάσιο και μετά μένω σε χωριό.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Ο πατέρας μου ηλεκτρολόγος, η μαμά μου δε θυμάμαι τι.

Τι δουλειά κάνουν ;

Ο μπαμπάς μου δε ζει. Η μητέρα μου προς το παρόν δεν εργάζεται.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνате εξετάσεις;

Ναι, είχα φροντιστήριο.

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

...εγκληματολογία.

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

Δεν θυμάμαι.

Θα ξαναδίνατε πανελλήνιες εξετάσεις;

Όχι. Ήταν δύσκολη εμπειρία και δεν με ενδιέφερε να πω την αλήθεια [...]

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Με παράλληλο μηχανογραφικό. Το ΣΑΕΚ που είμαι ήταν η πρώτη μου επιλογή.

Πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

Ήταν πολύ ωραία γιατί ήταν αυτό που ήθελα [...]

Ποια ειδικότητα επιλέξατε ;

Βοηθός παιδαγωγών πρώιμης παιδικής ηλικίας.

Γιατί επιλέξατε αυτή την ειδικότητα ;

Γιατί μ'αρέσουν τα παιδάκια και θέλω μια τέτοια δουλειά.

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

...από καθηγητές, γνωστούς και έτσι...

Είχατε κάποια ενημέρωση από το σχολείο;

Ναι και από το σχολείο (γενικό λύκειο)

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Όλοι.

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Μπορεί να είχα ακούσει διάφορα αλλά δε με ενδιέφερε γιατί ήταν κάτι που πέτυχα οπότε εντάξει!

- Τα διάφορα από ποιους ήταν ;

Και από μεγαλύτερους και της ηλικίας μου.

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Γενικά έχω μια δυσκολία στην προσαρμογή οπότε γενικά...δε ξέρω...

Κάνετε παρέα με σπουδαστές άλλων ειδικοτήτων στα Σ.Α.Ε.Κ.; Εάν ναι, με ποιες;

Όχι, γενικά δε πολύ κάνω παρέες .

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

Εμ... όχι ιδιαίτερα.

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Θεωρώ πως ναι, είναι σχετικά καλά. Τώρα εάν χρειαστεί κάτι άλλο ...δε ξέρω...

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Τώρα είναι 50-50 ... αναλόγως...δεν ξέρω. Είναι δύσκολα τα πράγματα με την οικονομική κρίση.

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Σχετικά εύκολα είναι ...γιατί υπάρχει βοήθεια γενικά, ό,τι μπορούνε κάνουνε.

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Καλά είναι!

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

Θεωρώ ότι είναι καλά, ωραία. Ειδικά η πρακτική είναι βασικό στοιχείο εάν θέλει να δουλέψει.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Περισσότερες ώρες πρακτικής

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 7

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

23

Έχετε αδέρφια;

Έχω άλλα δύο.

Από που κατάγεστε;

Από τον Τύρναβο.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Σε χωριό.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Η μαμά μου όχι ιδιαίτερα και ο μπαμπάς μου μηχανικός.

Τι δουλειά κάνουν ;

Ναι, δουλεύουν. Η μαμά μου είναι αγρότισσα, δουλεύει στα χωράφια και ο μπαμπάς μου κάνει κρασιά, τσίπουρα και τέτοια.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνετε εξετάσεις;

Ναι, πήγαινα φροντιστήριο.

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Το νηπιαγωγών.

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

Μμμ...τι είχα βάλει; μουσικολογία κάτι...δε θυμάμαι τώρα.

Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή;

Όχι.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Με το απολυτήριο λυκείου (εγγραφή). Δεν υπήρχε τότε το παράλληλο μηχανογραφικό.

Πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

Εντάξει, καλά ήταν.

Ποια ειδικότητα επιλέξατε ;

Βοηθός παιδαγωγών πρώιμης παιδικής ηλικίας.

Γιατί επιλέξατε αυτή την ειδικότητα ;

Γιατί μου αρέσουν τα μικρά παιδάκια.

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Από μια άλλη κοπέλα. Γενικότερα, ήξερα ότι υπάρχουν αλλά δε με ένοιαζαν τόσο πολύ.

Είχατε κάποια ενημέρωση από το σχολείο;

Όχι , καμία. (γενικό λύκειο)

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Η οικογένεια.

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Ναι, στην παρέα και ένα οικογενειακό πρόσωπο. Μου είχαν πει ότι δεν θα κάνεις κάτι στη ζωή σου με αυτό το χαρτί γιατί είναι...το επίπεδο είναι πολύ χαμηλό και ότι δεν θα βρεις μια δουλειά στο μέλλον έτσι.

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Ναι, πολύ εύκολα! Μου φάνηκε σαν να ήμουν στο σχολείο!

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

Ναι θα με ενδιέφερε.

Πιστεύετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για τα Α.Ε.Ι.;

Ντάξει...και σε προετοιμάζουν αλλά θέλει και προσωπική προσπάθεια σίγουρα.

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Εμ...ντάξει και ναι και όχι! Εάν δεν προσπαθήσεις και εσύ, δεν γίνεται κάτι.

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Πέντε από το ένα έως το δέκα. Γιατί νομίζω ότι δεν παίρνουν εάν δεν έχεις πτυχίο πανεπιστημίου. Δε σε παίρνουν ή σε παίρνουν με το πρόγραμμα και μετά σε διώχνουν...με το πρόγραμμα του ΟΑΕΔ για να μην πληρώνουν και εκείνοι [...]

Οι εκπαιδευτές είναι υποστηρικτικοί απέναντί σας ;

Ναι, ναι είναι αρκετά. Και μας συμβουλεύουν, είναι δίπλα μας, μας εξηγούνε. Μας λένε και τι μπορούμε να κάνουμε παραπέρα μόλις τελειώσουμε το ΣΑΕΚ.

Θα θέλατε κάτι παραπάνω από αυτούς;

Όχι, πιστεύω ότι είναι πολύ καλά και με τις σημειώσεις και με όλα.

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Δεν έχουνε [...] μέτριες.

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Είμαι πολύ ικανοποιημένη γιατί βρήκα και άλλα που δε περίμενα.

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

Θα τον προέτρεπα να πάει γιατί είναι ένα βήμα παραπέρα από το λύκειο και σίγουρα να διαβάζει γιατί εάν το πάει πολύ χαλαρά δε θα βγει κερδισμένος. Θετικά θα τον συμβούλευα σίγουρα!

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Όσον αφορά τα βιβλία. Να έχουμε βιβλία γιατί δεν υπάρχουν βιβλία εδώ μέσα και...τι άλλο...τα υλικά της βρεφονηπιοκομίας...που έχουν...ζητάμε αλλά μας δίνουν λίγα και την καθαριότητα.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 8

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

19

Έχετε αδέρφια;

Ναι, έχω άλλα τρία αδέρφια.

Από που κατάγεστε;

Έχω καταγωγή από την Αλβανία και τώρα μένω εδώ πέρα στα Γιάννενα.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Σε χωριό.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Η μητέρα μου έχει τελειώσει το γυμνάσιο και ο πατέρας μου επαγγελματικό λύκειο.

Τι δουλειά κάνουν ;

Η μητέρα μου δεν εργάζεται. Ο πατέρας μου δουλεύει, φτιάχνει τους δρόμους, τα πεζοδρόμια...τέτοια.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνате εξετάσεις;

Όχι .

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Νηπιαγωγός παρόλο που δεν συμπλήρωσα μηχανογραφικό γιατί δεν έπιασα τη βάση.

Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή την επιλογή;

Θα μου άρεσε, ναι...αλλά τώρα που ασχολούμαι με τη βρεφονηπιοκομία...το συγκεκριμένο πρόγραμμα μου αρέσει πάρα πολύ οπότε δεν στενοχωριέμαι.

Θα ξαναδίνατε πανελλήνιες εξετάσεις;

Πανελλήνιες όχι! Αλλά ίσως κατατακτήριες.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Με εγγραφή.

Πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

Εντάξει, καλά ήταν.

Ποια ειδικότητα επιλέξατε ;

Βοηθός παιδαγωγών πρώιμης παιδικής ηλικίας.

Γιατί επιλέξατε αυτή την ειδικότητα ;

Εφόσον σας είπα και πριν ήθελα νηπιαγωγών αλλά δεν πέρασα και ήθελα κάτι κοντινό. Σε σχέση με τα παιδιά που μου αρέσουν.

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Από τον περίγυρό μου. Είχα ακούσει ότι εάν δεν περάσεις ΑΕΙ, υπάρχουν ως επιλογή.

Είχατε κάποια ενημέρωση από το σχολείο;

Όχι . (γενικό λύκειο)

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Εγώ το επέλεξα μόνη μου καθώς η οικογένεια μου, μου έλεγε να πάω σε μια επαγγελματική σχολή (ΕΠΑΛ) αλλά εγώ δεν το επιθυμούσα οπότε επέμεινα να πάω στα ΣΑΕΚ .

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Όχι, απλά μου είχαν πει ότι ίσως από τα ΕΠΑΛ να έχω καλύτερη επαγγελματική αποκατάσταση.

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Ναι.

Πιστεύετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για τα Α.Ε.Ι.;

Θεωρώ πως θα μπορούσαν να μας προετοιμάζουν καλύτερα και σε μερικά μαθήματα...δεν μας δίνουν και σημειώσεις μέσω mail...κατά τα άλλα...καλά.

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Εεε...σχετικά ναι. Δεν ξέρω.

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Θεωρώ ότι... ελπίζω πως δεν θα δυσκολευτώ πολύ καθώς είναι βοηθός και χρειάζονται αρκετούς βοηθούς παρά νηπιαγωγούς. Οπότε ελπίζω να βρω γρήγορα!

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Προσωπικά τις θεωρώ εύκολες...οπότε θα έβαζα ένα εννιά.

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Είμαι αρκετά ικανοποιημένη.

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

Θα του έλεγα πως αν δεν έχει κάτι καλύτερο στο μυαλό του, εάν δεν θεωρεί ότι το πανεπιστήμιο θα του φανεί πιο χρήσιμο...θα του έλεγα να το επιλέξει επειδή τελειώνει πιο γρήγορα από το πανεπιστήμιο. Είναι δύο χρόνια οι σπουδές. Είναι σχετικά πιο εύκολα και στις εξετάσεις...οπότε θα του έλεγα να έρθει, σαν δεύτερη επιλογή μετά το πανεπιστήμιο.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Ως δίδαξη, θα προτιμούσα η ύλη να είναι πιο νέα και να είναι η ύλη για τη δική μας ειδικότητα καθώς έχουμε την ύλη των νηπιαγωγών και δεν υπάρχει ύλη βρεφονηπιοκομίας. Και στο χώρο, κτιριακά θα μπορούσαν να αλλάξουν πολλά και να γίνει μια ανακαίνιση.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 9

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

Είμαι 21 χρονών.

Έχετε αδέρφια;

Όχι, δεν έχω αδέρφια.

Από που κατάγεστε;

Είμαι από την Ξάνθη.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Έμενα σε ένα προάστιο της Ξάνθης, σε πόλη.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Η μαμά κάτι σχετικό με τη γεωπονία, αν θυμάμαι καλά, και ο μπαμπάς είναι ακόμα φοιτητής, μηχανολόγων μηχανικών.

Τι δουλειά κάνουν ;

Η μαμά μου δε ζει πλέον. Ο μπαμπάς μου είναι στο γενικό νοσοκομείο της Ξάνθης.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνετε εξετάσεις;

Ναι έκανα ιδιαίτερα στο σπίτι : μαθηματικά, φυσική και χημεία. Και έκανα και ιδιαίτερα στα φιλολογικά.

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Επειδή μπήκα με το παράλληλο για τα ΙΕΚ...είχα βάλει πρώτη επιλογή το δημόσιο Ιωαννίνων και δεύτερη του ΟΑΕΔ. Και πέρασα στη δεύτερη επιλογή.

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

Αν δεν κάνω λάθος, είχα βάλει πάλι των Ιωαννίνων αλλά τυροκομική σχολή νομίζω.

Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή;

Όχι, δεν θα το ήθελα! Απλά ήθελα να έρθω για να είμαι μακριά από την Ξάνθη.

Θα ξαναδίνετε πανελλήνιες εξετάσεις;

Θα το σκεφτόμουν...απλά για πανεπιστήμιο γιατί το ΙΕΚ το έχω κάνει αρκετά χρόνια.

Τί εννοείς ; έχεις παρακολουθήσει κι άλλο τμήμα στα ΣΑΕΚ;

Αισθητική το πρώτο πτυχίο.

Και αυτό που κάνει τώρα είναι το δεύτερο;

Ναι, ξεκίνησα από το ΕΠΑΛ και μου είπαν ότι μπορώ να πάω στα ΙΕΚ. Και έτσι μπήκα στο βρεφονηπιοκομίας.

πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

Σαν να είχα μπει στο πανεπιστήμιο! Την ίδια χαρά είχα!

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Για τη δεύτερη ειδικότητα είχα ενημέρωση από το σχολείο. Στην αρχή, αρχή δεν είχα ενημέρωση από κάπου...δηλαδή την πρώτη φορά που πήγα στο ΙΕΚ.

Αρα όταν ήσουν μαθήτρια στα ΕΠΑΛ δεν είχες κάποια ενημέρωση για τα ΙΕΚ;

Μας είχαν αναφέρει απλά εγώ δεν το έβλεπα τόσο γιατί ήθελα να περάσω στο πανεπιστήμιο αλλά εν τέλει πέρασα στα ΙΕΚ.

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Πιο πολύ η οικογένεια γιατί μου έλεγαν κιόλας να πάω σε ΙΕΚ και επειδή είδα και το μηχανογραφικό, το έκανα.

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Όχι, δεν έτυχε.

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Στην αρχή ήταν λίγο δύσκολα γιατί δεν γνώριζα κάποιον αλλά μετά ντάξει προσαρμόστηκα σχετικά γρήγορα.

Κάνετε παρέα με σπουδαστές άλλων ειδικοτήτων στα Σ.Α.Ε.Κ.; Εάν ναι, με ποιες;

Όχι, μόνο της ειδικότητάς μου. Γενικά, πιο πολύ πιστεύω ότι ο καθένας έχει την «κλίκα» του, την παρέα του, πιο πολύ για αυτό.

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

Δεν το έχω σκεφτεί.

Πιστεύετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για τα Α.Ε.Ι.;

Πιστεύω ντάξει...όχι ακριβώς αλλά έχεις κάποια ιδέα...πιστεύω ότι είναι καλύτερα βασικά τα ΣΑΕΚ γιατί κάνεις και πρακτική παράλληλα.

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Για την αγορά εργασίας, ναι! Πιστεύω ότι σε προετοιμάζουν.

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Επειδή είναι λίγο πιο δύσκολη ειδικότητα πιστεύω... γιατί μπαίνεις σε δημόσιο, ντάξει κάποιοι μπαίνουν και στον ιδιωτικό τομέα... αλλά πιστεύω ότι θα είναι λίγο πιο δύσκολο γιατί περιμένεις τις προκηρύξεις.

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Εύκολες είναι.

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Είμαι αρκετά ικανοποιημένη.

Πως θα περιέγραφε την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

Θα του έλεγα να έρθει γιατί θα βοηθηθεί και αργότερα στην εργασία του και θα μάθει κάποια πράγματα. Πιστεύω ότι είναι πιο κατανοητά από το πανεπιστήμιο για κάποιο λόγο ...ναι. Δεν νομίζω να του έλεγα κάτι αρνητικό. Και τα μαθήματα είναι πιο εύκολα αλλά παράλληλα κάνει και πρακτική... και για τους

καθηγητές ότι θα σου εξηγήσουν, είναι λίγο πιο κοντά σου και αλλιώς στο πανεπιστήμιο που θα έχει περισσότερα παιδιά σε ένα αμφιθέατρο...δε θα δώσει τόσο σημασία.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

...δε νομίζω ότι έχω να βελτιώσω κάτι.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 10

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

18

Έχετε αδέρφια;

Ναι, έναν δίδυμο αδερφό.

Από που κατάγεστε;

Από τα Γρεβενά.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Σε πόλη.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Όχι κάτι το ιδιαίτερο. Το Λύκειο τελείωσαν

Τι δουλειά κάνουν ;

Έχουν ταξί.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνετε εξετάσεις;

Πήγαινα σε φροντιστήριο.

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Τα παιδαγωγικά, προσχολικής, πρώιμης...αυτά.

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

...κοινωνικής εργασίας... κάτι τέτοιο

Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή;

Μμμ...όχι ιδιαίτερα!

Θα ξαναδίνατε πανελλήνιες εξετάσεις;

Τσως αλλά μετά από 2-3 χρόνια! Ήταν αρκετά κουραστική διαδικασία.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Με παράλληλο μηχανογραφικό! Στο πρώτο ΣΑΕΚ της επιλογής μου!

Πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

Πολύ ωραία! Το ήθελα! Ήταν η ειδικότητα που είχα βάλει σαν στόχο!

Ποια ειδικότητα επιλέξατε ;

Βοηθός παιδαγωγών πρώιμης παιδικής ηλικίας.

Γιατί επιλέξατε αυτή την ειδικότητα ;

Ήταν ένα επάγγελμα που συνειδητοποίησα ότι μου αρέσει. Μου αρέσει να ασχολούμαι με παιδάκια...και γενικά επειδή και στο ΕΠΑΛ είχα συναντήσει και αυτή την ειδικότητα και τη τελείωσα είχα πάρει από εκεί μια γεύση...και ήταν πιο εύκολο να επιλέξω αυτό

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.; Από το σχολείο;

Ναι, αν θυμάμαι καλά μας είχαν μιλήσει στο σχολείο. Λίγο πολύ είχα μιλήσει με άτομα που είχαν δώσει την προηγούμενη χρονιά και είχαν μπει.

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Θα μπορούσα να πω οι φίλοι και το σχολείο γιατί εκεί ήταν πολύ ωραία! Κανόνιζαν δράσεις και γενικά μας μιλούσαν πάρα πολύ!

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Ναι!

- Στην ηλικία σας ή μεγαλύτεροι;

Ήτανε μεγαλύτεροι ηλικιακά...όχι πολύ...και μου είχαν πει ότι δεν αξίζει, ότι δεν αναγνωρίζεται το πτυχίο και καλύτερα να δώσω ξανά Πανελλήνιες αλλά εγώ την είχα πάρει ήδη την επιλογή μου και δεν επηρεάστηκα καθόλου!

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Ναι, αρκετά εύκολα.

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

Ναι, το σκέφτομαι αρκετά!

Πιστεύετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για τα Α.Ε.Ι.;

Ναι, σε πολύ μεγάλο βαθμό.

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Θεωρώ πως ναι γιατί μας δίνουν τη δυνατότητα πριν δώσουμε την πιστοποίηση να κάνουμε και μια πρακτική που μαθαίνουμε αρκετά πράγματα που θα χρησιμοποιήσουμε στον εργασιακό μας χώρο.

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Εεε...δεν ξέρω, δε το έχω σκεφτεί αλλά πιστεύω εντάξει άμα έχω θέληση, θα βρω κάτι.

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Θα έβαζα μέτριες...ναι.

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Αρκετά. Πάρα πολύ ικανοποιημένη.

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

...ότι γενικά και οι καθηγητές είναι πάρα πολύ καλοί και όσο βοηθητικοί μπορούν να είναι. Τα μαθήματα είναι πολύ εύστοχα και γενικά θεωρώ άμα το θέλεις και είσαι πολύ σίγουρος είτε σε ΣΑΕΚ είτε σε ΑΕΙ, θα τα καταφέρεις. Οπότε ένα έχει την επιλογή να πάει σε ΣΑΕΚ, μπορεί να πάει. Θα μπορούσε και σαν πρώτη επιλογή.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Ίσως το θέμα της παράδοσης των μαθημάτων επειδή έτσι σαν άτομο δεν είμαι πολύ του προφορικού, προτιμώ να έχω ένα βιβλίο μπροστά ή σημειώσεις ή σχεδιαγράμματα που να κάνω όπως θέλω εκείνη την ώρα. Ίσως αυτό που με δυσκολεύει είναι που δεν έχουμε βιβλία και αυτό θα άλλαζα.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 11

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

21

Έχετε αδέρφια;

Έχω έναν αδερφό.

Από που κατάγεστε;

Από την Αιτωλοακαρνανία (Αγρίνιο)

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Σε χωριό.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Η μαμά μου τίποτα. Ο μπαμπάς μου ιερέας.

Τι δουλειά κάνουν ;

Ο πατέρας μου εργάζεται ιερέας και η μητέρα μου σε ένα βρεφονηπιακό σταθμό ως καθαρίστρια.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνате εξετάσεις;

Ναι, είχα κανονικά φροντιστήριο απλά από μόνη μου κάποια στιγμή απογοητεύτηκα από τον εαυτό μου απλά...και σταμάτησα. Γιατί είχα θέμα με τους εκπαιδευτικούς μου και στο σχολείο και στο φροντιστήριο.

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Ήτανε νηπιαγωγός...ήθελα να περάσω.

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

Α...δε θυμάμαι...κάτι άκυρο ήταν σίγουρα [...]

Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή;

Όχι, όχι...απλά έτσι το 'βαλα [...]

Θα ξαναδίνετε πανελλήνιες εξετάσεις;

Όχι!

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Δεν είχα δώσει τώρα πανελλήνιες οπότε μπήκα με εγγραφή.

πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

Καλά...ντάξει. Γιατί είναι πιο κοντά σε αυτό που θέλω να κάνω και μετά εάν καταφέρω και περάσω σε κατατακτήριες...σκέφτομαι να περάσω σε κάποιο πανεπιστήμιο νηπιαγωγών.

Άρα, ένας λόγος που μπήκες στα ΣΑΕΚ είναι η δυνατότητα κατατακτηρίων;

Ναι, ναι ...με ενδιαφέρει πολύ να το εξελίσσω όσο μπορέσω.

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.; Είχατε κάποια ενημέρωση από το σχολείο;

Όχι, όχι. Ούτε καν [...] καμία ενημέρωση από το σχολείο. Έψαξα μόνη μου στο ίντερνεντ και έτσι γράφτηκα.

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Κανένας. Μόνη μου το αποφάσισα αφού έκανα μόνη μου μια έρευνα στο ίντερνεντ.

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Ναι...επειδή και καλά είναι δημόσια και όχι ιδιωτικά οπότε...δεν θα έχω και καλά, μετά μέλλον. Αλλά δεν το πιστεύω αυτό!

Επαγγελματικό μέλλον;

Ναι. Και καλά ότι σ' αυτόν τον κλάδο ότι από ιδιωτικό θα με παίρνανε πιο εύκολα και όχι από δημόσιο αλλά δεν το πιστεύω αυτό, όποιος θέλει μπορεί να βρει το δρόμο του.

Αυτοί που σου μίλησαν αρνητικά ήταν κυρίως νέοι ή μεγαλύτεροι ηλικιακά;

...στην ηλικία μου.

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Ναι, δεν είχα θέμα.

Πιστεύετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για τα Α.Ε.Ι.;

Ναι, σε μεγάλο βαθμό. Δεν το περίμενα να πω την αλήθεια. Πίστευα ότι δεν θα βοηθούσαν αλλά είναι μια χαρά τελικά μέχρι στιγμής.

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Δε θέλω να το ματιάσουμε... θα κάνουμε την πρακτική μας και σιγά σιγά όλο και κάτι θα βρούμε. Πιστεύω είναι εύκολο άμα είναι αυτό που αγαπάς κάτι θα κάνεις και θα το βρεις σίγουρα! Έτσι πιστεύω.

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Κάποια μαθήματα είναι εύκολα. Πιστεύω δυσκολεύομαι γενικά στη υγιεινή ή στην ψυχολογία...μου φαίνεται βουνό για κάποιο λόγο.

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Δεν έχω παράπονο. Είμαι ικανοποιημένη. Είναι εντάξει.

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

Ότι είναι μια χαρά. Απλά πάει...γιατί από ότι έχω διαβάσει και στο ίντερνετ ένα θέλει να μπει στο δημόσιο, μετά θα μπει πιο εύκολα... απ' ότι ένα ιδιωτικό. Γιατί εγώ ήθελα να μπω σε δημόσιο. Και για τους εκπαιδευτικούς θα του έλεγα ότι είναι μια χαρά, προσπαθούνε πάρα πολύ να μας περάσουν 5 πράγματα. Θα του έλεγα να βάλει πρώτη επιλογή τα ΑΕΙ και άμα δεν, να βάλει τα ΣΑΕΚ.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Να είναι λίγο πιο θετικοί και κοντά μας.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 12

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

19

Έχετε αδέρφια;

Έχω τρία αδέρφια.

Από που κατάγεστε;

Είμαι από Κέρκυρα.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Σε χωριό.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Δεν έχουν κάνει σπουδές. Έχουν τελειώσει το Γυμνάσιο.

Τι δουλειά κάνουν ;

Ο μπαμπάς μου είναι ψαράς και η μαμά μου βοηθάει τον μπαμπά μου.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνετε εξετάσεις;

Ναι, είχα αλλά δεν έδωσα πανελλήνιες.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Στα ΣΑΕΚ μπήκα με παράλληλο μηχανογραφικό

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή ;

Τα Γιάννενα ήταν η πρώτη μου επιλογή

Πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

Ωραία!

Ποια ειδικότητα επιλέξατε ;

Βοηθός παιδαγωγών πρώιμης παιδικής ηλικίας.

Γιατί επιλέξατε αυτή την ειδικότητα ;

Γιατί μου αρέσουν τα παιδιά!

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Από τις αδερφές μου και τη γιαγιά μου.

Είχατε κάποια ενημέρωση από το σχολείο;

Μας είχαν ενημερώσει και στο γενικό λύκειο.

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Η καθηγήτρια μου!

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

οχι

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Ναι, δεν είχα κάποιο θέμα.

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

Δεν ξέρω [...] δεν είμαι σίγουρη ακόμα.

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Ναι

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Να πω την αλήθεια δεν ξέρω [...]

Οι εκπαιδευτές είναι υποστηρικτικοί απέναντί σας ;

Ναι

Θα θέλατε κάτι παραπάνω από αυτούς;

Οχι

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Μέτριας δυσκολίας.

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Μέχρι στιγμής μου αρέσουν τα μαθήματα που έχουμε.

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

...ότι είναι ωραία. Δε χάνει κάτι. Κάνουν τα ίδια μαθήματα που κάνουν και στο πανεπιστήμιο. Εάν δεν περάσει στο πανεπιστήμιο θα του έλεγα να πάει στα ΣΑΕΚ.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Να είναι πιο καθαρό το κτίριο.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 13

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

19

Έχετε αδέρφια;

Ναι, έχω μια μεγαλύτερη αδερφή.

Από που κατάγεστε;

Πτολεμαΐδα

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Σε χωριό.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Η μαμά μου είχε ειδικότητα βρεφονηπιοκόμου και ο μπαμπάς μου ασχολείται με τα χωράφια.

Τι δουλειά κάνουν ;

Ο μπαμπάς μου δε ζει. Η μαμά μου ασχολείται με τα χωράφια.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνετε εξετάσεις;

Τη μία χρονιά έκανα σε φροντιστήριο και την άλλη έκανα μόνο ιδιαίτερα. Εγώ είχα δώσει δύο φορές (Πανελλήνιες)

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Νηπιαγωγός Ιωαννίνων

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

...Νηπιαγωγός Φλώρινα

Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή;

Όχι, γιατί δε μου αρέσει η Φλώρινα!

Θα ξαναδίνατε πανελλήνιες εξετάσεις;

Τρίτη φορά όχι! Είναι πολύ ψυχοφθόρο.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Με το παράλληλο μηχανογραφικό.

Πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

Ενθουσιάστηκα!

Ποια ειδικότητα επιλέξατε ;

Βοηθός παιδαγωγών πρώιμης παιδικής ηλικίας.

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Από το φροντιστήριο...μας είχανε ενημερώσει ότι μπορούμε να κάνουμε το παράλληλο μηχανογραφικό.

Είχατε κάποια ενημέρωση από το σχολείο;

Μας είχανε στείλει κάποια mail, ναι!

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ; (οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Η οικογένειά μου!

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Ναι! Διάφορα.....ας το πούμε άτομα από την οικογένειά μου. Μεγαλύτερα ηλικιακά. Μου είπανε ότι ό,τι και να σπουδάσεις στα ΣΑΕΚ θα έχεις λίγες πιθανότητες στην εργασία. Ότι το χαρτί θα είναι σαν να μην έχεις κάνει τίποτα...δηλαδή και πιστοποίηση να πάρεις μόνο στους ιδιωτικούς (τομείς) ...στο δημόσιο δε θα μπορείς να μπεις! Αυτό με λέγανε.

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Ναι, τώρα. Αλλά στην αρχή στην τάξη είχανε γίνει παρεξηγήσεις και δεν ήθελα να κάτσω αλλά τώρα είμαστε σε καλό κλίμα!

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

Εμ... νομίζω πως όχι.

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Πιστεύω πως ναι. Μας κάνουν πάρα πολλά πράγματα. Εμένα π.χ...πιο ωραίο μάθημα γίνεται σαν ΣΑΕΚ παρά σαν πανεπιστήμιο επειδή είμαστε λίγα άτομα. Το μάθημα γίνεται σαν σχολείο, όπως στο δημοτικό, κάνουμε ομαδικά και πολύ ωραίο μάθημα...μου αρέσει πολύ περισσότερο από το πανεπιστήμιο... έχω παρακολουθήσει για αυτό και το λέω.

-Πως και είχες πάει στο πανεπιστήμιο να παρακολουθήσεις;

Ναι...από περιέργεια[...]

Και σε ποια σχολή είχες πάει;

Στο νηπιαγωγών.

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Ντάξει...δεν είναι και εύκολο αλλά δεν είναι και δύσκολο ... γιατί εγώ σκέφτομαι να κάνω κάτι δικό μου: να ανοίξω ένα ΚΔΑΠ, να ανοίξω ένα παιδότοπο.

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Είναι μέτριες... αυτό, εντάξει.

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Είναι πολύ καλά!

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

...ότι στα ΣΑΕΚ σου δίνουν πάρα πολλά πράγματα...Αυτά που τα κάνεις στο Πανεπιστήμιο σε 4 χρόνια, στα ΣΑΕΚ τα συμπυκνώνουν και στα κάνουν στα 2 χρόνια...και είναι ακριβώς τα ίδια. Θα το συνιστούσα άμα δε περάσει στις πανελλήνιες. Θα του συνιστούσα να πάει σε ΣΑΕΚ.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Να έχουμε περισσότερα δικαιώματα επαγγελματικά όταν βγαίνουμε έξω από τα ΣΑΕΚ δηλαδή περισσότερες θέσεις εργασίας.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 14

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

18 χρονών.

Έχετε αδέρφια;

Δύο, μεγαλύτερα.

Από που κατάγεστε;

Από τα Γιάννενα.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Σε πόλη, στα Γιάννενα.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Η μαμά μου έχει τελειώσει νοσηλευτική. Ο μπαμπάς μου έχει τελειώσει τον ΟΑΕΔ, μηχανολόγος αυτοκινήτων.

Τι δουλειά κάνουν ;

...η μαμά ως καθαρίστρια και ο μπαμπάς στο δικό του μαγαζί.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνετε εξετάσεις;

Ναι.

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Ήτανε...τα παιδαγωγικά γενικά και το μαθηματικό στη Σάμο.

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

Νομίζω είχα βάλει το μαθηματικό.

Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή;

Εάν ήταν εφικτό να πάρω μεταγραφή εδώ, ναι.

Θα ξαναδίνατε πανελλήνιες εξετάσεις;

Όχι. Ήταν πιεστικά.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Με παράλληλο μηχανογραφικό.

Ήταν η πρώτη σου επιλογή εδώ;

Ναι.

Πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

Ανακούφιση γιατί ήταν κάτι σαν κλάδος που θα ήθελα να ακολουθήσω αλλά και στενοχώρια που δεν πέρασα εκεί που ήθελα.

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Απ'τα αδέρφια μου.

Είχατε κάποια ενημέρωση από το σχολείο;

Πολύ μικρή.

Πήγαινες σε γενικό λύκειο;

Ναι.

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Το ότι ήθελα να ασχοληθώ με το παιδαγωγικό και παιδιά.

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Όχι.

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Ναι.

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

Είναι στους στόχους μου.

Πιστεύετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για τα Α.Ε.Ι.;

Πιστεύω πως ναι και μας δίνουν και μεγαλύτερες βάσεις.

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Ναι, γιατί μπαίνουμε σε παιδικούς σταθμούς. Και γνωρίζουμε άλλους εργαζόμενους που μπορεί στο μέλλον να είναι συνάδελφοί μας.

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

...θα'ναι πολύ δύσκολο γιατί πλέον υπάρχουνε πάρα πολλοί κλάδοι οι οποίοι ζητούν εργασία αλλά ζητούν προϋπηρεσία και τέτοια κάτι που εμείς ...δεν μας δίνουν τη δυνατότητα να την αποκτήσουμε.

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

...για κάποιον που θέλει να ασχοληθεί με αυτό πιστεύω πως είναι δύσκολες γιατί πρέπει να κατακτήσει τις γνώσεις που να έχει πάνω σε αυτό και όχι απλά να πάρει το χαρτί!

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

Από τη στιγμή που θέλει να είναι αυτή η επιλογή του έχει τη δυνατότητα να δει εάν κάτι του αρέσει μέσα σε μικρότερο χρονικό διάστημα απ'ότι σε μια σχολή 4-5-6 χρόνων και να χάσει τόσα πολλά χρόνια από τη ζωή του. Ταυτόχρονα, είναι πιο εύκολο το να μπει σε αυτή τη σχολή και να δοκιμάσει κι άλλα πράγματα. Μπορεί να δοκιμάσει την ειδικότητα που έχουμε εμείς ή και άλλες ειδικότητες και τέτοια πράγματα. Και του δίνεται η δυνατότητα να αναπτύξει τις σπουδές του είτε σε ΑΕΙ και τέτοια.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Να έχουμε βιβλία πιστεύω βοηθάνε πολύ περισσότερο απ' ότι οι σημειώσεις και να υπάρχει διαδραστικότητα είτε διαδραστικοί πίνακες και τέτοια. Να μπορούμε να κάνουμε όντως την πρακτική πχ. Στο τάισμα ενός μωρού να το κάνουμε όντως πέρα από τη μια φορά την εβδομάδα να γίνουμε πιο ...να εξειδικευτούμε περισσότερο.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 15

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

18

Έχετε αδέρφια;

Ναι, άλλα δύο.

Από που κατάγεστε;

Χρυσοβίτσα Ιωαννίνων.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Χωριό.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Δεν έχουν κάνει. Ασχολούνται με την κτηνοτροφία.

Π.χ. τελείωσαν το γυμνάσιο;

Και το Λύκειο.

Τι δουλειά κάνουν ;

Ασχολούνται και οι δύο με την κτηνοτροφία.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνате εξετάσεις;

Πήγα μόνο στη Γ' Λυκείου μέχρι το Δεκέμβρη ίσα-ίσα να βγάλω την ύλη. Μετά επαναλήψεις έκανα μόνη μου.

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Πυροσβεστική.

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

Δεν θυμάμαι τώρα.

Θα ξαναδίνατε πανελλήνιες εξετάσεις;

Ίσως στο μέλλον. Αυτό τον καιρό, όχι.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Με εγγραφή.

πώς αισθάνθηκες όταν ήρθες εδώ;

Πολύ ωραία...ντάξει...γιατί σου δίνεται μια ευκαιρία να κάνεις κάτι.

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Είχαν έρθει δύο κύριοι και μας είχαν κάνει ενημέρωση στο σχολείο οπότε το είχα στο μυαλό μου εάν δεν περνούσα στις Πανελλήνιες.

Το σχολείο σου ήταν γενικό λύκειο ή ΕΠΑΛ;

Γενικό.

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Νομίζω ότι αυτοί οι δύο κύριοι που μας έκαναν την ενημέρωση ήταν πολύ κατατοπιστικοί και μετά και η οικογένεια...ντάξει, ναι.

3.4 Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Όχι.

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Ναι, ναι.

Κάνετε παρέα με σπουδαστές άλλων ειδικοτήτων στα Σ.Α.Ε.Κ.; Εάν ναι, με ποιες;

Ναι.

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

...Το έχω σαν πλάνο στο μυαλό μου...αφού πάρω την πιστοποίηση να μπω με κατατακτήριες και να συνεχίσω λίγο πιο πάνω.

Πιστεύετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για τα Α.Ε.Ι.;

Ναι...στην ουσία τα ίδια διδάσκει συν το ότι κάνεις πρακτική κατεύθυνση.

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Πιστεύω πως ναι άμα δεν...το μόνο π.χ. αρνητικό που θα έλεγα είναι ότι είναι λίγο πιο κάτω το πτυχίο...αλλά είναι πολύ καλή (επιλογή) ...σου δίνει πολύ καλές βάσεις.

Όταν λες λίγο πιο κάτω το πτυχίο, τι εννοείς;

Και καλά αφού θεωρείσαι ως βοηθός.

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Εύκολες προς μέτριες θα έλεγα.

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Ναι, πολύ.

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

Θα του περιέγραφα πολύ καλή (επιλογή). Να το σκεφτεί σε περίπτωση που δεν πετύχει στις πανελλήνιες και ότι είναι μια πολύ καλή εναλλακτική.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Πιστεύω λίγο να υπάρχει περισσότερη οργάνωση όσον αφορά προγράμματα, μαθήματα, οι καθηγητές που κάποιοι λείπουν αυτό. Κατά τα άλλα πιστεύω ότι είναι μια χαρά.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 16

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

20 χρονών

Έχετε αδέρφια;

Ναι, έχω μια μεγαλύτερη και ένα μικρότερο.

Από που κατάγεστε;

Από τη Βέροια.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

...σε πόλη

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Δεν έχουν σπουδάσει.

Όταν λες δεν έχουν σπουδάσει;

Το γυμνάσιο το έχουν τελειώσει σίγουρα. Για το λύκειο δεν είμαι σίγουρη.

Τι δουλειά κάνουν ;

Ο μπαμπάς μου είναι ταξιτζής ...και ασχολείται με μια κνηγητική εφημερίδα, γράφει άρθρα και τέτοια. Η μαμά μου δε δουλεύει, δεν εργάζεται αυτή τη στιγμή, αυτό το διάστημα.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνετε εξετάσεις;

Δεν έδωσα. Ήμουν σε ΕΠΑΛ. Τελείωσα κομμωτικά. Απλά δεν το συνέχισα.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Απλά έκανα εγγραφή. Δεν είναι δηλαδή ότι πέρασα από κάπου και πέρασα εδώ στα Γιάννενα...ήρθα εδώ στα Γιάννενα και επειδή ήθελα να κάνω κάτι... είπα να πάω σε ΙΕΚ. Είδα τις σχολές, με ενδιαφέρουν τα παιδάκια οπότε προσπάθησα να βρω κάτι που να μου αρέσει και να το κάνω και για αυτό ήρθα σε αυτή τη σχολή.

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Απλά ήξερα ότι υπάρχουνε και έψαξα λίγο στο ίντερνετ.

Είχατε κάποια ενημέρωση από το σχολείο;

Όχι, όχι. Τίποτα, τίποτα.

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Η οικογένειά μου.

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Ναι.

Ήταν στην ηλικία σου ή μεγαλύτεροι;

Στην ηλικία, στην ηλικία μου γενικότερα...ότι δεν είναι τόσο και οργανωμένα και αυτά που θα σου παρέχουνε. Δεν έχεις πολλές πιθανότητες μετά για δουλειά.

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Θα έλεγα πως ναι.

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

Δεν έχω φτάσει τόσο πέρα να κάτσω να σκεφτώ τόσο μακριά. Δε θέλω να προτρέχω δηλαδή ούτε να έχω μεγάλες προσδοκίες.

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Και ναι και όχι. Θεωρώ ότι θα έπρεπε να υπάρχει περισσότερη ενημέρωση...κάποια βασικά πράγματα.

Θα ήθελες κάπως διαφορετικά να γίνονται τα μαθήματα;

Ναι, να είχε περισσότερη βάση το μάθημα, να δίνουν περισσότερη έμφαση σε κάποια πράγματα...πιο πολύ στα θεωρητικά.

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Όχι [...]

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Θα πω μέτριες.

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Περίμενα να είναι καλύτερα.

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

Λοιπόν, θα του έλεγα ότι...έχω δει ότι υπάρχουν καλοί καθηγητές που θα σε βοηθήσουνε στο θεωρητικό κομμάτι και θα είναι καλοί καθηγητές...στο πρακτικό θα έλεγα ότι είναι καλό το επίπεδο επειδή υπάρχει άμεση πρακτική από το α' εξάμηνο, συνήθως, δεν ξέρω για όλα...αλλά δεν δίνουν τόσο βάση σε πρακτικά κομμάτια, τους περνάνε πιο αδιάφορα. Με ενοχλεί λίγο το ότι δεν υπάρχει οργάνωση πλήρης εδώ πέρα. Με ενοχλεί η συμπεριφορά και ο τρόπος...δε θεωρώ ότι και πάρα πολύ ευγενέστατοι. Οπότε θα έλεγα 50-50.

Εάν σε ρωτούσε να βάλει πρώτο το ΣΑΕΚ από το ΑΕΙ, τί θα του έλεγες;

Επειδή δεν έχω πάει και ξέρω για το ΣΑΕΚ, θα του πρότεινα το ΣΑΕΚ.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 17

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

19

Έχετε αδέρφια;

Ναι, δύο. Ένα αγόρι και ένα κορίτσι.

Από που κατάγεστε;

Από εδώ Γιάννενα.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Μέσα στα Γιάννενα.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Η μαμά μου δεν έχει σπουδάσει. Ο μπαμπάς μου ασφαλιστής.

Η μαμά σου δηλαδή;

Έχει τελειώσει το Λύκειο.

Τι δουλειά κάνουν ;

Ο μπαμπάς μου είναι σε σούπερ μάρκετ υπάλληλος και η μαμά έχει μπει σε ένα πρόγραμμα που είναι...αυτά που κρατάνε για λίγο καιρό...δε ξέρω τι ακριβώς...

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνате εξετάσεις;

Ναι, ναι...σε όλα τα μαθήματα έκανα φροντιστήριο.

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Νηπιαγωγών.

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

Πληροφορική κάτι τέτοιο...οικονομικό.

Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή;

Πέρασα οικονομικό που ήταν η δεύτερη μάλλον...πιο μετά ήταν πληροφορική...ναι, αλλά δεν ήταν ότι το ήθελα πολύ οπότε προτίμησα να έρθω στα ΣΑΕΚ.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Με παράλληλο μηχανογραφικό.

πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

...ντάξει ωραία ήτανε γιατί ήξερα ότι έχω την επιλογή να έρθω σε κάτι που είναι κοντά σε αυτό που ήθελα...οπότε...

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Μου το είχαν πει στο σχολείο, οι καθηγητές ότι έχω αυτή την επιλογή οπότε...

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Η οικογένειά μου. Αλλά μπορώ να πω ότι ήταν και κυρίως δική μου απόφαση περισσότερο.

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Ναι!

Στην ηλικία σου ή μεγαλύτεροι;

Μεγαλύτερος.

Και τι σου είχαν πει;

Ότι δεν έχει πολύ καλή στο μέλλον επαγγελματική αποκατάσταση.

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Ναι...ντάξει απλά στην αρχή δεν ήξερα τι θα αντιμετωπίσω και τι θα συναντήσω.

Κάνετε παρέα με σπουδαστές άλλων ειδικοτήτων στα Σ.Α.Ε.Κ.; Εάν ναι, με ποιες;

Όχι.

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

Ναι το σκέφτομαι.

Πιστεύετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για τα Α.Ε.Ι.;

Δεν ξέρω ακόμα...[...]

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Σίγουρα ίσως και πιο κατάλληλα και από πανεπιστήμιο! Αυτό έχω συνειδητοποιήσει... ότι λόγω της πρακτικής επειδή στα πανεπιστήμια κάνουν ελάχιστα πρακτική, εκεί είναι στο τέταρτο έτος. Εμείς εδώ έχουμε κατευθείαν πρακτική οπότε θεωρώ ότι είναι μια πολύ καλή προετοιμασία.

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Σίγουρα θα έχει δυσκολίες. Γενικά είναι δύσκολο να βρούμε δουλειά αυτές τις μέρες...αλλά θεωρώ ότι άμα το θέλω πολύ ίσως τα καταφέρω [...]

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Μέτριες.

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Ναι. Είμαι αρκετά ικανοποιημένη.

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

Ότι θα μάθει σίγουρα πράγματα. Ότι είναι μια επιλογή και αυτή άμα θέλει να κάνει κάτι που του αρέσει και του δίνεται αυτή η επιλογή...θα το συνιστούσα εάν δεν περάσει σε ΑΕΙ.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Οι υποδομές ίσως [...]

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 18

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

18

Έχετε αδέρφια;

Έχω άλλα δύο, μικρότερα,

Από που κατάγεστε;

Από την Αλβανία.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Σε πόλη (εδώ).

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Η μαμά μου φιλόλογος στην Αλβανία και ο μπαμπάς μου οικοδομή.

Τι δουλειά κάνουν ;

Η μαμά μου ζαχαροπλάστρια και ο μπαμπάς οικοδομή.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνετε εξετάσεις;

Είχα αλλά δύο μήνες πριν δώσω πανελλήνιες τα' κοψα.

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Παιδαγωγικό.

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

Μαθηματικό [...]

Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή;

Όχι [...]

Θα ξαναδίνατε πανελλήνιες εξετάσεις;

Όχι. Ήταν αγχωτική εμπειρία.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Έψαξα για ΙΕΚ γενικά...για παιδαγωγικό κτλ και βρήκα αυτό...με παράλληλο μηχανογραφικό.

πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

...χάρηκα. Ένιωσα άνετα.

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Το έψαξα μόνη μου. Έψαξα για ΙΕΚ αρχικά και μετά είδα και το ΣΑΕΚ και έτσι.

Άρα από το ίντερνετ;

Ναι.

Είχατε κάποια ενημέρωση από το σχολείο;

Όχι.

Πήγαινες σε Γενικό Λύκειο;

Ναι.

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Εγώ αλλά με στήριζαν και οι γονείς μου.

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Όχι, όχι.

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Θεωρώ πως ναι. Ήτανε εύκολο.

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

...θα δείξει. Θα δείξει αργότερα,

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Θεωρώ πως ναι.

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

...δε θα είναι εύκολο αλλά θεωρώ με λίγο κόπο θα βρω.

Γιατί το πιστεύεις αυτό;

Πιστεύω επειδή είμαι σε ΣΑΕΚ και όχι σε πανεπιστήμιο, για αυτό.

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Λίγο η ψυχολογία και η υγιεινή είναι λίγο δύσκολα...κατά τα άλλα ντάζει καλά.

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

Θα του έδινα θετικά. Θα του έλεγα να έρθει γιατί είναι όμορφα. Σαν το πανεπιστήμιο περίπου είναι...δεν υπάρχει διαφορά. Απλά εκεί είναι πανεπιστήμιο εδώ είναι ΣΑΕΚ.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Όλα καλά.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 19

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

18

Έχετε αδέρφια;

Έχω δύο.

Από που κατάγεστε;

Από την Αρκαδία.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Πόλη.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

ο μπαμπάς μου είναι ηλεκτρολόγος και η μαμά μου νοσηλεύτρια.

Τι δουλειά κάνουν ;

Ο μπαμπάς μου ασχολείται με συνεργείο καθαρισμού και η μαμά μου στο επάγγελμά της.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνате εξετάσεις;

Ναι, αμέ είχα!

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Λογοθεραπεία και η δεύτερη νηπιαγωγών.

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

Μαιευτική [...]

Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή;

Πέρασα αλλά δεν πήγα.

Πώς και έτσι;

Γιατί μετά άλλαξα γνώμη...δεν μπορούσα να ασχοληθώ με αίματα κτλ...με τρομάζουν.

Θα ξαναδίνετε πανελλήνιες εξετάσεις;

Ναι, ίσως θα το κάνω.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Μπήκα με παράλληλο μηχανογραφικό...στην πρώτη μου επιλογή.

Πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

Ικανοποιήθηκα...λίγο [...] αλλά θα μου άρεσε να περάσω στην πρώτη μου επιλογή που είχα βάλει.

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Μου το είχε πει η καθηγήτριά μου στο φροντιστήριο.

Είχατε κάποια ενημέρωση από το σχολείο;

Όχι, δεν μας ενημέρωναν.

Σε τι Λύκειο πήγαινες;

Σε τεχνικό λύκειο (ΕΠΑΛ)

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Η οικογένειά μου περισσότερο και οι καθηγητές του φροντιστηρίου.

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Ναι...ότι είναι χαμηλού επιπέδου και τέτοια.

Ήταν στην ηλικία σου αυτοί ή μεγαλύτεροι ηλικιακά;

Ήτανε καθηγητές.

Αισθάνεστε ότι προσαρμοστήκατε εύκολα στο νέο σας εκπαιδευτικό περιβάλλον;

Ναι! Έμαθα και την πόλη πολύ εύκολα.

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

Ναι! Εννοείται!

Πιστεύετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για τα Α.Ε.Ι.;

Ναι γιατί μπαίνουμε πολύ γρήγορα από το Α' Εξάμηνο στην πρακτική που τα ΑΕΙ δεν έχουν αυτή την ευκαιρία.

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Αυτό ...ακόμα το σκέφτομαι...επειδή δεν είναι πανεπιστήμιο είναι λίγο πιο χαμηλά.

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Ντάξει...θα θέλει πολύ ψάξιμο η αλήθεια είναι και κάποια χαρτιά επιπλέον.

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Αμα διαβάζεις όλα εύκολα είναι.[...]

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Το περίμενα λίγο καλύτερα η αλήθεια είναι...πιο οργανωμένο. Δεν υπάρχει πολλή οργάνωση αλλά οι καθηγητές είναι καλοί.

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

Ότι καλό είναι να κάνει παράλληλο μηχανογραφικό για να περάσει σε κάποιο ΣΑΕΚ για να έχει και την εμπειρία στην πρακτική πιο νωρίς απ'ότι το πανεπιστήμιο και να δώσει κατατακτήριες για να περάσει σε επιπλέον επίπεδο.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

...ναι. Θα ήθελα να βελτιωθεί η οργάνωση.

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ 20

Συμφωνείτε να καταγραφεί η συνέντευξή μας;

Ναι.

Τι ηλικία έχετε;

18

Έχετε αδέρφια;

Ναι

Από που κατάγεστε;

Από τα Γιάννενα και την Κέρκυρα.

Όταν πηγαίνατε σχολείο, μένατε σε χωριό ή πόλη;

Σε χωριό.

Τί σπουδές έχουν οι γονείς σας;

Η μαμά μου έχει τελειώσει νοσηλευτική και ο μπαμπάς μου δεν έχει κάνει σπουδές, δουλεύει. Έχει τελειώσει το Λύκειο.

Τι δουλειά κάνουν ;

Η μαμά μου δουλεύει σε ένα κέντρο με ψυχικά ασθενείς, σ' ένα οικοτροφείο και ο μπαμπάς μου τώρα είναι στο δήμο πλέον.

Είχατε εξωσχολική υποστήριξη όταν δίνате εξετάσεις;

Ναι, είχα. Είχα φροντιστήριο.

Ποια ήταν η πρώτη σας επιλογή στις Πανελλήνιες ;

Τα παιδαγωγικά, το νηπιαγωγών [...]

Ποια ήταν η τελευταία σας επιλογή ;

Η κοινωνική λειτουργός.

Θα θέλατε να είχατε περάσει σε αυτή;

Ναι.

Πώς εισήλθατε στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Έκανα παράλληλο μηχανογραφικό.

Αυτό το ΣΑΕΚ ήταν η πρώτη σου επιλογή;

Ναι, ναι!

πώς αισθανθήκατε όταν περάσατε ;

Καλά... [...] ανακούφιση.

Από που μάθατε για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

Από το λύκειο και γνώριζα γενικά μέσα από τις αδερφές μου.

Οι αδερφές σου είχαν έρθει στα ΣΑΕΚ;

Όχι στα ΣΑΕΚ...σπουδάζανε εδώ.

Ποιος θεωρείτε ότι σας επηρέασε περισσότερο θετικά για να επιλέξετε τα Σ.Α.Ε.Κ. ;(οικογένεια, φίλοι, καθηγητές...)

Οι αδερφές μου κυρίως.

Σας μίλησε κάποιος αρνητικά για τα Σ.Α.Ε.Κ.;

...ναι

Ήταν στην ηλικία σου ή μεγαλύτεροι;

Μεγαλύτεροι !

Και τι σου λέγανε, θυμάσαι;

Κυρίως για τη θέση που θα έχω μετά σαν...θα προτιμούσαν ας πούμε να ήμουν για δημόσιος υπάλληλος και όχι για τον ιδιωτικό τομέα και αυτός είναι και ο μόνος λόγος που δε θα πήγαινα αλλά από τη στιγμή που έχουν ανοίξει και άλλοι κλάδοι στο ΣΑΕΚ μπορώ να το κάνω μετά αυτό ναι ...για να μπω στο δημόσιο γενικά...να το δοκιμάσω.

Θα θέλατε να συνεχίσετε τις σπουδές σε Α.Ε.Ι.;

Ναι ή σε κατατακτήριες ή σε πανελλήνιες πάλι [...] μετά.

Πιστεύετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για τα Α.Ε.Ι.;

...ναι θεωρώ πάνω κάτω ότι έχουν τα ίδια μαθήματα με το πανεπιστήμιο αλλά ντάζει ναι [...]

Νομίζετε ότι τα Σ.Α.Ε.Κ. σας προετοιμάζουν κατάλληλα για την αγορά εργασίας;

Ναι [...]

Πόσο εύκολο θεωρείτε ότι θα είναι να βρείτε εργασία πάνω στις σπουδές σας μετά τα Σ.Α.Ε.Κ.;

...όχι τόσο εύκολο αλλά εξαρτάται μέχρι να διοριστώ κτλ θέλει κόπο.

Τι επίπεδο δυσκολίας πιστεύετε ότι έχουν οι σπουδές σας;

Εύκολες είναι.

Πόσο ικανοποιημένος-η αισθάνεστε από το πρόγραμμα σπουδών ;

Ναι. (είμαι ικανοποιημένη)

Πως θα περιέγραφες την εμπειρία των Σ.Α.Ε.Κ. σε ένα μαθητή λυκείου που θα σε ρωτούσε για να έρθει;

...ότι είναι μια εμπειρία και άμα το θέλει πολύ και δεν θέλει να μπει σε μια άλλη πιο δύσκολη διαδικασία...γιατί και αυτό είναι μια διαδικασία έτσι κι αλλιώς είτε εύκολη είτε δύσκολη, εξαρτάται να πάει! Δηλαδή δεν είναι...θα το πρότεινα...θα είχε βέβαια να κάνει και με τον άνθρωπο. Θα ήμουν θετική.

Τί θα ήθελες να βελτιωθεί στα Σ.Α.Ε.Κ.;

Λίγο η οργάνωση γενικά... το περίμενα πιο χειρότερα ας πούμε σαν ΙΕΚ, ΣΑΕΚ αλλά είναι εντάξει, δεν είμαι δυσαρεστημένη, ικανοποιημένη είμαι ντάξει.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

Οργάνωση των αποτελεσμάτων ανά συμμετέχοντα

Κατηγορίες:	Συνεντευξιαζόμενος	Συνεντευξιαζόμενος	Συνεντευξιαζόμενος
	1	2	3
Θεματικός Άξονας 1:	ΠΟΛΚΕΦ	ΠΟΛΚΕΦ	ΠΟΛΚΕΦ
Αίσθηση σχολικής	ΑΙΣΘΑΠΟΤ	ΑΙΣΘΑΠΟΤ	ΕΠΙΘΑΕΙ
αποτυχίας & ταυτότητα	ΕΠΙΘΑΕΙ	ΕΠΙΘΑΕΙ	
Θεματικός Άξονας 2 :	ΕΠΙΝΤΕΡ	ΕΠΟΙΚ	ΕΠΙΝΤΕΡ
Η διαμόρφωση της	ΕΠΟΙΚ	ΔΗΜΣΦΑΙΡ	ΔΗΜΣΦΑΙΡ
κουλτούρας μέσα από	ΔΗΜΣΦΑΙΡ		
τον κοινωνικό περίγυρο			
& το δημόσιο λόγο			
Κατηγορίες:	Συνεντευξιαζόμενος	Συνεντευξιαζόμενος	Συνεντευξιαζόμενος
	4	5	6
Θεματικός Άξονας 1:	ΠΟΛΚΕΦ	ΠΟΛΚΕΦ	ΠΟΛΚΕΦ
Αίσθηση σχολικής	ΑΙΣΘΑΠΟΤ	ΑΙΣΘΑΠΟΤ	ΑΙΣΘΕΠΙΤ
αποτυχίας & ταυτότητα	ΑΙΣΘΕΠΙΤ	ΑΙΣΘΕΠΙΤ	
	ΕΠΙΘΑΕΙ		
Θεματικός Άξονας 2 :	ΕΠΚΑΘ	ΕΠΚΑΘ	ΔΗΜΣΦΑΙΡ
Η διαμόρφωση της	ΕΠΟΙΚ	ΙΔΙΣΦΑΙΡ	ΙΔΙΣΦΑΙΡ
κουλτούρας μέσα από	ΔΗΜΣΦΑΙΡ		
τον κοινωνικό περίγυρο			
& το δημόσιο λόγο			
Κατηγορίες:	Συνεντευξιαζόμενος	Συνεντευξιαζόμενος	Συνεντευξιαζόμενος
	7	8	9

Θεματικός Άξονας 1:	ΠΟΛΚΕΦ	ΠΟΛΚΕΦ	ΠΟΛΚΕΦ
Αίσθηση σχολικής αποτυχίας & ταυτότητα	ΑΙΣΘΑΠΟΤ ΕΠΙΘΑΕΙ	ΑΙΣΘΑΠΟΤ	ΑΙΣΘΕΠΙΤ
Θεματικός Άξονας 2 :	ΕΠΟΙΚ	ΔΗΜΣΦΑΙΡ	ΕΠΟΙΚ
Η διαμόρφωση της κουλτούρας μέσα από τον κοινωνικό περίγυρο & το δημόσιο λόγο	ΔΗΜΣΦΑΙΡ	ΙΔΙΣΦΑΙΡ	ΙΔΙΣΦΑΙΡ
Κατηγορίες:	Συνεντευξιαζόμενος 10	Συνεντευξιαζόμενος 11	Συνεντευξιαζόμενος 12
Θεματικός Άξονας 1:	ΠΟΛΚΕΦ	ΠΟΛΚΕΦ	ΠΟΛΚΕΦ
Αίσθηση σχολικής αποτυχίας & ταυτότητα	ΑΙΣΘΕΠΙΤ ΕΠΙΘΑΕΙ	ΑΙΣΘΑΠΟΤ	ΑΙΣΘΕΠΙΤ
Θεματικός Άξονας 2 :	ΕΠΦΙΑ	ΔΗΜΣΦΑΙΡ	ΕΠΚΑΘ
Η διαμόρφωση της κουλτούρας μέσα από τον κοινωνικό περίγυρο & το δημόσιο λόγο	ΙΔΙΣΦΑΙΡ ΔΗΜΣΦΑΙΡ	ΕΠΙΝΤΕΡ ΙΔΙΣΦΑΙΡ	
Κατηγορίες:	Συνεντευξιαζόμενος 13	Συνεντευξιαζόμενος 14	Συνεντευξιαζόμενος 15
Θεματικός Άξονας 1:	ΠΟΛΚΕΦ	ΠΟΛΚΕΦ	ΠΟΛΚΕΦ
Αίσθηση σχολικής αποτυχίας & ταυτότητα	ΑΙΣΘΕΠΙΤ ΑΙΣΘΑΠΟΤ	ΑΙΣΘΑΠΟΤ	ΑΙΣΘΑΠΟΤ
Θεματικός Άξονας 2 :	ΕΠΟΙΚ	ΕΠΟΙΚ	ΕΠΟΙΚ

Η διαμόρφωση της κουλτούρας μέσα από τον κοινωνικό περίγυρο & το δημόσιο λόγο	ΔΗΜΣΦΑΙΡ	ΔΗΜΣΦΑΙΡ	ΔΗΜΣΦΑΙΡ
Κατηγορίες:	Συνεντευξιαζόμενος 16	Συνεντευξιαζόμενος 17	Συνεντευξιαζόμενος 18
Θεματικός Άξονας 1:	ΠΟΛΚΕΦ	ΠΟΛΚΕΦ	ΠΟΛΚΕΦ
Αίσθηση σχολικής αποτυχίας & ταυτότητα	ΑΙΣΘΑΠΟΤ	ΑΙΣΘΕΠΙΤ ΕΠΙΘΑΕΙ	ΑΙΣΘΕΠΙΤ
Θεματικός Άξονας 2 :	ΕΠΟΙΚ	ΕΠΟΙΚ	ΕΠΟΙΚ
Η διαμόρφωση της κουλτούρας μέσα από τον κοινωνικό περίγυρο & το δημόσιο λόγο	ΕΠΙΝΤΕΡ ΔΗΜΣΦΑΙΡ	ΙΔΙΣΦΑΙΡ	ΔΗΜΣΦΑΙΡ ΕΠΙΝΤΕΡ
Κατηγορίες:	Συνεντευξιαζόμενος 19	Συνεντευξιαζόμενος 20	
Θεματικός Άξονας 1:	ΠΟΛΚΕΦ	ΠΟΛΚΕΦ	
Αίσθηση σχολικής αποτυχίας & ταυτότητα	ΑΙΣΘΕΠΙΤ ΑΙΣΘΑΠΟΤ ΕΠΙΘΑΕΙ	ΑΙΣΘΑΠΟΤ ΕΠΙΘΑΕΙ	
Θεματικός Άξονας 2 :	ΕΠΚΑΘ	ΕΠΟΙΚ	
Η διαμόρφωση της κουλτούρας μέσα από τον κοινωνικό περίγυρο & το δημόσιο λόγο	ΕΠΙΝΤΕΡ ΔΗΜΣΦΑΙΡ	ΔΗΜΣΦΑΙΡ	

